ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ-ΤΜΗΜΑ:ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ-ΤΜΗΜΑ:ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΔΙΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Διπλωματική Εργασία

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

της

ΔΟΞΑΡΑ Ν. ΕΛΕΝΗ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Βρέντζου Ελένη

Ιανουάριος 2018

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Υπεύθυνη δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προεταιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του διιδρυματικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Λογιστική και Ελεγκτική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Τμήματος Χρηματοοικονομικής και Λογιστικής του ΤΕΙ Θεσσαλίας.

Βόλος, Ιανουάριος 2018

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Βρέντζου Ελένη για την υποστήριξη και συνεργασία μας κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράσταση σε κάθε μου προσπάθεια και να αφιερώσω αυτή την εργασία στον πατέρα μου.

Έλενα Δοξαρά

Βόλος, Ιανουάριος 2018

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ....7

ABSTRACT 8

ΕΙΣΑΓΩΓΗ....9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ....12

1.1 Εισαγωγικά....12

1.2 Έννοια των φόρων....13

1.3 Ορισμοί και βασικές έννοιες....14

1.3.1 Φορολογούμενη Μονάδα....14

1.3.2 Υποκείμενα του φόρου....14

1.3.3 Φορολογική Βάση....14

1.3.4 Φορολογικός Συντελεστής....14

1.4 Σκοποί της φορολογίας....15

1.5 Γενικές αρχές φορολογίας....16

1.5.1 Ιστορικά....16

1.5.2 Αρχές και κανόνες φορολογίας....17

1.6 Ταξινόμηση των φόρων....21

1.6.1 Ταξινόμηση των φόρων με κριτήριο τη φορολογική βάση....21

1.6.2 Ταξινόμηση των φόρων με κριτήριο το φορολογικό συντελεστή....22

1.6.3 Ταξινόμηση των φόρων με κριτήριο τον δημόσιο φορέα που τους επιβάλλει....23

1.6.4 Ταξινόμηση των φόρων σε προσωπικούς και αντικειμενικούς....23

1.6.5 Ταξινόμηση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους....23

1.6.6 Ταξινόμηση των φόρων κατά τον ΟΟΣΑ....24

1.7 Φορολογικά συστήματα....26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ....28

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

2.1 Εισαγωγικά.....28
2.2 Ιστορική αναδρομή του ελληνικού φορολογικού συστήματος.....29
2.3 Γενικές αρχές ελληνικής φορολογίας.....31
2.4 Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος.....33
2.4.1 Γενικές διατάξεις.....33
2.4.2 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων.....34
2.4.2.1 Βασικά Χαρακτηριστικά.....34
2.4.2.2 Βασικές έννοιες 35
2.4.2.3 Φορολογία Εισοδήματος από Μισθωτή Εργασία και Συντάξεις.....36
2.4.2.4 Φορολογία Εισοδήματος από Επιχειρηματική Δραστηριότητα.....38
2.4.2.5 Φορολογία Εισοδήματος από Κεφάλαιο.....38
2.4.2.6 Φορολογία Εισοδήματος από Υπεραξία μεταβίβασης Κεφαλαίου.....39
2.4.3 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων.....39
2.4.3.1 Βασικές έννοιες.....39
2.4.3.2 Φορολογικοί Συντελεστές.....41
2.5 Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας.....41
2.6 Λοιποί Φόροι.....42
2.6.1 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας.....42
2.6.2 Φόρος Κληρονομιάς και Δωρεών.....43
2.6.3 Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων 45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....46
3.1 Εισαγωγικά 46
3.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση.....46
3.3 Κριτική βιβλιογραφίας.....51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....54
4.1 Εισαγωγικά.....54

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

4.2 Φορολογικά έσοδα και οικονομική ανάπτυξη.....55

4.2.1 Η εξέλιξη της φορολογίας στην Ελλάδα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες του ΟΟΣΑ.....55

4.2.2 Η δομή των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα.....62

4.2.3 Φορολογικά έσοδα και οικονομική ανάπτυξη.....65

4.3 Φόροι στην περιουσία και οικονομική ανάπτυξη.....67

4.3.1 Φόροι στην περιουσία.....67

4.3.2 Επιπτώσεις των φόρων περιουσίας στην οικονομική ανάπτυξη.....69

4.3.3 Πρακτικά παραδείγματα.....70

4.4 Φόροι στην εργασία και οικονομική ανάπτυξη.....74

4.4.1 Φόροι στην εργασία.....74

4.4.2 Επιπτώσεις φόρων εργασίας στην οικονομική ανάπτυξη.....76

4.4.3 Πρακτικά παραδείγματα 77

4.5 Φόροι κατανάλωσης και ΦΠΑ.....81

4.5.1 Φόροι κατανάλωσης 81

4.5.2 Η διαχρονική εξέλιξη του ΦΠΑ.....82

4.5.3 Εισπραξιμότητα ΦΠΑ και οικονομική ανάπτυξη.....84

4.5.4 Πρακτικά παραδείγματα.....89

4.6 Φόροι εισοδήματος επιχειρήσεων και οικονομική ανάπτυξη.....90

4.6.1 Φόροι εισοδήματος επιχειρήσεων.....90

4.6.2 Επιπτώσεις των φόρων εισοδήματος επιχειρήσεων στην οικονομική ανάπτυξη…94

4.6.3 Πρακτικά παραδείγματα 99

4.7 Παραοικονομία, φοροδιαφυγή και οικονομική ανάπτυξη.....100

4.7.1 Παραοικονομία και φοροδιαφυγή ως ποσοστό του ΑΕΠ.....100

4.7.2 Επιπτώσεις φοροδιαφυγής στην οικονομική ανάπτυξη.....102

4.7.3 Πρακτικά παραδείγματα.....104

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....106
5.1 Εισαγωγικά.....106
5.2 Συμπεράσματα.....106
5.2.1 Γενικά Συμπεράσματα για το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα.....106
5.2.2 Αναποτελεσματικότητα και Πολυπλοκότητα του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος.....109
5.2.3 Προβλήματα στη Φορολογική Διοίκηση.....111
5.2.4 Εκτεταμένη Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή.....112
5.3 Προτάσεις για τη βελτίωση του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος.....113
5.3.1 Αναμόρφωση του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος.....113
5.3.2 Προτάσεις βελτίωσης 114
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....117
Ξενόγλωσση.....117
Ελληνική.....120
Νομοθετήματα.....122
Διαδίκτυο.....123

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η φορολογική πολιτική αποτελεί απαραίτητο συστατικό θωράκισης των οικονομικών πολιτικών κάθε έθνους που στοχεύει να διατηρήσει και να βελτιώσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητά του και να ακολουθήσει ταχείς ρυθμούς οικονομικής ανάπυξης και κοινωνικής ευημερίας. Σήμερα, καθώς η ανάγκη για ανάπτυξη αναδύεται επιτακτική στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας, αλλά και διεθνώς, όλο και περισσότεροι ερευνητές ασχολούνται με την διεξοδική διερεύνηση της επίδρασης της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής στην οικονομική μεγέθυνση των χωρών. Στην παρούσα εργασία εξετάσαμε την περίπτωση του ελληνικού φορολογικού συστήματος σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και διαπιστώσαμε ότι μετά και από τις τελευταίες μεταβολές στους φορολογικούς συντελεστές, τόσο των άμεσων όσο και των έμμεσων φόρων, δεν υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω αυξήσεις. Τα κυριότερα προβλήματα του ελληνικού φορολογικού συστήματος φαίνεται να είναι βαθιά δομικά και αφορούν κυρίως την πολυπλοκότητά του, την πολυνομία, την αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και την εκτεταμένη φοροδιαφυγή. Αν δεν γίνει μια συντονισμένη προσπάθεια κατάρτισης ενός εμπεριστατωμένου σχεδίου για την συνολική αναμόρφωσή του, ώστε να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα, το φορολογικό σύστημα θα συνεχίσει να είναι εμπόδιο στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας.

Λέξεις κλειδιά: φορολογική πολιτική, φορολογία, φορολογικοί συντελεστές, ελληνικό φορολογικό σύστημα, οικονομική ανάπτυξη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ABSTRACT

Tax policy is an indispensable component of shielding the economic policies of any nation that aims to maintain and improve its international competitiveness and to pursue rapid rates of economic growth and social prosperity. Today, as the need of growth is imperative not only in most countries of the European Union but also internationally, due to the current economic circumstances, more and more researchers are engaged in exploring the impact of tax policy on the economic growth of each country. In this paper, we investigate the case of the Greek tax system compared to other countries of the European Union and the Organization for Economic Cooperation and Development, and we noticed that after the latest changes in tax rates, in both direct and indirect taxes, there are no margins for further increases. The main problems of the Greek tax system appear to be profoundly structural and relate mainly to its complexity, multiplicity, inefficiency of the tax administration and extensive tax evasion. Unless a concerted effort is made to draw up a comprehensive plan for its total reform to address these problems, the tax system will continue to be an obstacle to the country's economic growth.

Keywords: tax policy, taxation, tax rates, Greek tax system, economic growth

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με αφετηρία την παραδοχή της οικονομικής θεωρίας ότι οι οικονομίες των χωρών επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό από τα ισχύοντα φορολογικά συστήματα και από τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις που προωθούνται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις κάθε κράτους, η παρούσα διπλωματική εργασία, εξετάζει αν τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ελληνικού φορολογικού συστήματος ανταποκρίνονται στις συστάσεις που γίνονται ώστε ένα φορολογικό σύστημα να είναι φιλικό στην οικονομική ανάπτυξη. Απώτερο στόχο αυτής της μελέτης αποτελεί η ανάδειξη της αναγκαιότητας ριζικής αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας, με κατεύθυνση την αποτελεσματικότητα, την κοινωνική δικαιοσύνη και τον αναπτυξιακό προσανατολισμό.

Συνεπώς, ερευνάται αν τα βασικά χαρακτηριστικά και η δομή του ελληνικού φορολογικού συστήματος ευνοούν την αναπτυξιακή διαδικασία και την προσπάθεια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας σε μία ευρωπαϊκή και παγκόσμια ανταγωνιστική οικονομική πραγματικότητα. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, κρίθηκε αναγκαία η εκπλήρωση επιμέρους ερευνητικών στόχων και συγκεκριμένα:

- η παράθεση βασικών εννοιολογικών προσδιορισμών της φορολογίας με στόχο να πληροφορήσουν και να εισάγουν τον αναγνώστη σε βασικές έννοιες και αρχές της φορολογίας, όπως αυτές υπαγορεύονται από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)
- η μελέτη των σχετικών νομοθετημάτων και των κύριων διατάξεων που διέπουν την ελληνική φορολογική νομοθεσία με στόχο τον εντοπισμό και την παράθεση των χαρακτηριστικών που επηρεάζουν και διαμορφώνουν το ελληνικό φορολογικό σύστημα
- η διεξοδική επισκόπηση της διεθνούς και εγχώριας βιβλιογραφίας σχετικά με την επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών, προκειμένου να εξακριβωθούν η συσχέτιση μεταξύ φορολογίας και ανάπτυξης και οι βασικές συστάσεις-διαπιστώσεις των ερευνητών
- η παράθεση της εξέλιξης και η δομή της φορολογίας στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ και τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της επιλεκτικής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εξέτασης επιμέρους φόρων και της συσχέτισης αυτών με την οικονομική ανάπτυξη για να διαπιστώσουμε αν στο ισχύον φορολογικό σύστημα υφίστανται ευνοϊκοί για την ανάπτυξη παράγοντες

- η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την συμβολή του υφιστάμενου φορολογικού πλαισίου στην αναπτυξιακή διαδικασία ώστε να καταγραφεί η αναγκαιότητα συνολικής αναδιοργάνωσης του ελληνικού φορολογικού συστήματος.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στηρίζεται σε δευτερογενή δεδομένα και περιλαμβάνει τη βιβλιογραφική επισκόπηση και την επιλεκτική συλλογή στοιχείων διαφόρων ελληνικών και ξενόγλωσσων πηγών πληροφόρησης. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκαν ξενόγλωσσα και ελληνικά επιστημονικά άρθρα και βιβλία, ενώ αντλήθηκαν στοιχεία και αριθμητικά δεδομένα από τις επίσημες ιστοσελίδες του ΟΟΣΑ, της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας- υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Eurostat), της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και της Τράπεζας της Ελλάδος. Παράλληλα, για την εξέταση της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας που διέπει το ελληνικό φορολογικό σύστημα, μελετήθηκαν εκτενώς σχετικά ελληνικά νομοθετήματα (όπως νόμοι, προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις) και φορολογικοί κώδικες.

Εστιάζοντας στην προσπάθεια να αξιολογήσει εάν το ελληνικό φορολογικό σύστημα ευνοεί την ανάπτυξη της χώρας, η συστηματική ανάπτυξης της παρούσας εργασίας, συνίσταται σε πέντε επιμέρους ενότητες και συγκεκριμένα:

1. **στο πρώτο κεφάλαιο,** όπου παρατίθενται βασικές έννοιες και ορισμοί σχετικά με την φορολογία, οι βασικοί σκοποί και οι γενικές αρχές της φορολογίας καθώς επίσης και οι βασικές διακρίσεις των φόρων,
2. **στο δεύτερο κεφάλαιο,** όπου αναπτύσσεται αναλυτικά η μελέτη της νομοθεσίας και των διατάξεων που ισχύουν σήμερα στο ελληνικό φορολογικό σύστημα,
3. **στο τρίτο κεφάλαιο**, όπου λαμβάνει χώρα η βιβλιογραφική ανασπόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας,
4. **στο τέταρτο κεφάλαιο,** όπου εξετάζεται η εξέλιξη της φορολογίας, των φορολογικών εσόδων και επιμέρους φόρων καθώς και τα μεγέθη της παραοικονομίας και φοροδιαφυγής στην Ελλάδα και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

5. **στο πέμπτο κεφάλαιο,** όπου παρατίθενται τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν αλλά και συγκεκριμένες προτάσεις για την βελτίωση του ελληνικού φορολογικού συστήματος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

1.1 Εισαγωγικά

Η θεσμός του φόρου είναι τόσο παλιός όσο παλιές είναι και οι οργανωμένες κοινωνίες. Ήδη από την αρχαιότητα ήταν έκδηλη η ανάγκη κάλυψης των δημοσίων δαπανών από κάποιας μορφής αντιπαροχής και φόρου στη συνέχεια που αποδίδονταν στον αρχηγό της φυλής, κατόπιν στον τοπικό άρχοντα ή βασιλέα και τέλος στις κυβερνήσεις με την τωρινή τους μορφή. Στη σύγχρονη εποχή, όπου οι ανάγκες χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών είναι αυξημένες, λόγω έλλειψης άλλων πηγών χρηματοδότησης όπως εκούσιες εισφορές, έσοδα από δημόσια κτήματα κ.ά, η επιβολή της φορολογίας θεωρείται απαραίτητη για την λειτουργία του κράτους (Φινοκαλιώτης, 2005). Μάλιστα, αποτελεί τη σημαντικότερη δραστηριότητα των δημοσίων φορέων σε όλες τις χώρες του κόσμου, εξασφαλίζοντας συνήθως περισσότερο από το 90% των εσόδων τους.

Στις μέρες μας, ιδίως, οι όροι φορολογία, φόρος, τέλη, εισφορά ή συνεισφορά και δημοσιονομική πολιτική αποτελούν καθημερινότητα όλων των πολιτών επηρεάζοντας έντονα τον τρόπο ζωής και τη συμπεριφορά τους. Ωστόσο, οι έννοιες αυτές χρησιμοποιούνται όχι μόνο στην καθημερινή ζωή αλλά και από τον ίδιο τον νομοθέτη στους ισχύοντες νόμος για να προσδιορίσουν μια υποχρέωση του πολίτη προς το κράτος. Σε κάθε περίπτωση είναι αναγκαία η ανάλυση βασικών εννοιών και αρχών της φορολογίας προκειμένου ο αναγνώστης να μπορέσει σε πρώτο στάδιο να εξοικειωθεί με αυτές αποκτώντας το απαιτούμενο θεωρητικό υπόβαθρο.

Για τον λόγο αυτό, στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας παρατίθενται οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί της φορολογίας και ειδικότερα η έννοια του φόρου και οι βασικοί ορισμοί και έννοιες που αφορούν στη φορολογία. Στη συνέχεια ακολουθεί η αναλυτική περιγραφή των σκοπών και των γενικών αρχών τις φορολογίας ενώ η παρουσίαση ολοκληρώνεται με την αναφορά στον τρόπο ταξινόμησης των φόρων και στις σημαντικότερες διακρίσεις αυτών καθώς και με την γενική περιγραφή της έννοιας των φορολογικών συστημάτων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

1.2 Έννοια των φόρων

Οι φόροι αποτελούν αναγκαίο μέσο απόκτησης οικονομικών πόρων από το κράτος προκειμένου να μπορέσει να λειτουργήσει και να καλύψει τις δημόσιες δαπάνες και υπηρεσίες. Ειδικότερα, ως κύριο μέσο κατανομής των δημοσίων βαρών μεταξύ των ατόμων, ο φόρος είναι μια έννοια πολυσύνθετη που αποτελεί αντικείμενο μελέτης και επεξεργασίας τόσο της οικονομικής όσο και της νομικής επιστήμης αφού δεν συνιστά μόνο οικονομικό φαινόμενο αλλά συγχρόνως αποτελεί και θεσμό του δικαίου που υπόκειται σε συγκεκριμένους συνταγματικούς περιορισμούς (Φινοκαλιώτης,2011).

Σύμφωνα τόσο με την ελληνική όσο και με την αλλοπαδή νομολογία ο φόρος ορίζεται ως η χρηματική, οριστική, υποχρεωτική και χωρίς αντάλλαγμα παροχή των ιδιωτών προς το κράτος ή άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου προς για την εξασφάλιση εσόδων και την εκπλήρωση δημοσίων σκοπών οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013).

Από οικονομική άποψη ο φόρος συνιστά αναγκαστικό μέσο μετάθεσης αγοραστικής δύναμης από τους ιδιωτικούς φορείς στο δημόσιο. Συγκεκριμένα, κατά την επιστήμη της Δημόσιας Οικονομικής, ο φόρος αποτελεί ένα από τα κυριότερα μέσα αναγκαστικής μετάθεσης συντελεστών παραγωγής στο δημόσιο, συνιστώντας το πιο δίκαιο κοινωνικά μέσο επιμερισμού του κόστους των δημοσίων αγαθών. Άλλωστε ο κλασικός ορισμός της έννοιας του όρου που έγινε γενικά αποδεκτός διατυπώθηκε από τον γάλλο οικονομολόγο Gaston Jeze σύμφωνα με τον οποίο ο φόρος αποτελεί άμεση και οριστική παροχή των ιδιωτών προς τη δημόσια εξουσία, που είναι αναγκαία για την κάλυψη των δημοσίων βαρών .

Συνεπώς από τους ανωτέρω ορισμούς διαφαίνονται τα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια του φόρου και συγκεκριμένα ο χαρακτήρας του ως άμεση χρηματική παροχή του ιδιώτη προς το κράτος, το υποχρεωτικό της παροχής από τον πολίτη προς το Δημόσιο ή τα νομικά πρόσωπα, ο οριστικός χαρακτήρας της παροχής, η μονομέρεια της παροχής, δηλαδή η έλλειψη ειδικού ανταλλάγματος από πλευράς του κράτους προς τον ιδιώτη, ενώ ταυτόχρονα γίνεται αντιληπτή και η κύρια λειτουργία του ως μέσο άσκησης της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής του κράτους καθώς και πραγματοποίησης των κρατικών σκοπών (Βελέντζας, 2004).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

1.3 Ορισμοί και βασικές έννοιες

1.3.1 Φορολογούμενη Μονάδα

Φορολογούμενη μονάδα είναι το πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, του οποίου τα χαρακτηριστικά χρησιμοποιούνται ως βάση υπολογισμού των φόρων και το οποίο συνήθως έχει την υποχρέωση να καταβάλει το φόρο στο δημόσιο (Γεωργακόπουλος, 2005).

1.3.2 Υποκείμενα του φόρου

Υποκείμενο του φόρου ή διαφορετικά υπόχρεος του φόρου όπως ορίζει η ισχύουσα νομοθεσία, είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο αλλά και ένωση προσώπων που δεν έχουν νομική προσωπικότητα, που σύμφωνα με το νόμο υποχρεούται να καταβάλλει το φόρο, δηλαδή όταν αποκτά παγκόσμιο εισόδημα σε μία ή περισσότερες χώρες. Κατά τον ορισμό που δίνεται από τον Jeze υποκείμενα του φόρου είναι οι ιδιώτες αποκλείοντας έτσι το κράτος καθώς και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου διότι σε διαφορετική περίπτωση θα προέκυπτε «αυτοφορολογία» (Φινοκαλιώτης, 2005).

1.3.3 Φορολογική Βάση

Φορολογική βάση είναι το μέγεθος βάσει του οποίου υπολογίζεται η φορολογική υποχρέωση, δηλαδή το ποσό το φόροι που ο φορολογούμενος καλείται να καταβάλει στο κράτος (Γεωργακόπουλος, 2005). Ως φορολογική βάση σήμερα χρησιμοποιούνται κυρίως το καταγεγραμμένο συνολικό εισόδημα (πραγματικό ή τεκμαρτό) και η δαπάνη- ιδίως η καταναλωτική- καθώς και η περιουσία.

1.3.4 Φορολογικός Συντελεστής

Ως φορολογικός συντελεστής ορίζεται ο φόρος που αντιστοιχεί σε καθεμιά μονάδα φορολογικής βάσης και εκφράζεται ως ποσοστό. Ειδικότερα, διακρίνουμε το μέσο φορολογικό συντελεστή και τον οριακό φορολογικό συντελεστή (Mankiw, 2001). Μέσος φορολογικός συντελεστής είναι ο λόγος του ποσού του φόρου που καταβάλλεται συνολικά από μια φορολογούμενη μονάδα προς τη συνολική αξία της φορολογικής βάσης. Οριακός

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

φορολογικός συντελεστής είναι ο πρόσθετος φόρος που πρέπει να καταβληθεί για κάθε μία νέα μονάδα αύξησης της φορολογικής βάσης.

1.4 Σκοποί της φορολογίας

Οι φόροι που επιβάλλονται στους πολίτες από το κράτος αποσκοπούν στην εκπλήρωση κάποιων σκοπών (Γεωργακόπουλος, 2005). Ειδικότερα, η επιβολή φόρων από το κράτος αποσκοπεί πρωτίστως στην εξασφάλιση των δημοσίων πόρων που είναι απαραίτητοι για την κάλυψη των δημοσίων δαπανών και την προσφορά διάφορων δωρεάν υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο. Η λειτουργία αυτή γνωστή και ως **ταμιευτική λειτουργία** ή ταμιευτικός σκοπός των φόρων αποτελεί την σημαντικότερη λειτουργία αυτών αφού αποβλέπει στην απόκτηση των αναγκαίων δημοσίων εσόδων ικανών να καλύψουν τις δημόσιες δαπάνες μαζί με τις λοιπές πηγές εσόδων του κράτους (όπως επιχειρηματική δραστηριότητα κ,ά.).

Ωστόσο, εκτός του ταμειακού σκοπού, η φορολογία δύναται να εκπληρώνει και **κοινωνικούς σκοπούς** όταν χρησιμοποιείται από το κράτος ως μέσο άσκησης κοινωνικής πολιτικής, δηλαδή βελτίωσης της διανομής του εισοδήματος και του πλούτου με στόχο την καταπολέμηση της κοινωνικής ανισότητας που διαμορφώνεται μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών τάξεων. Υπό αυτή την έννοια, φορολογικές μεταρρυθμίσεις της εκάστοτε κυβέρνησης μιας χώρας ενδέχεται να επιδιώκουν τη φορολογική ελάφρυνση των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων και την φορολογική επιβάρυνση των οικονομικά ισχυρότερων. Συνεπώς, η φορολόγηση μπορεί να έχει μια λειτουργία αναδιανομής των εισοδημάτων, με στόχο τη μείωση της άνισης κατανομής του πλούτου που επιδιώκεται κυρίως μέσω της θέσπισης προοδευτικών συντελεστών στη φορολογία εισοδήματος (Avi-Yonah, 2006). Άλλωστε, η παραδοχή του φόρου ως μέσου ρύθμισης της αναδιανομής του πλούτου εντοπίζεται στα τέλη του προηγούμενου αιώνα, με τον A. Wagner να επισημαίνει την δυνατότητα χρησιμοποίησης του φόρου για την «διόρθωση» της σχέσης των οικονομικά ασθενέστερων με τους οικονομικά εύρωστους πολίτες (Dorn, 1985).

Τέλος, εξίσου σημαντική είναι και η **οικονομική λειτουργία** των φόρων που αφορά στη χρησιμοποίησή τους ως μέσων άσκησης οικονομικής πολιτικής ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικών κρίσεων. Για παράδειγμα, η επίτευξη σταθεροποίησης της οικονομίας σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης, η καταπολέμηση της ανεργίας και του πληθωρισμού και η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας. Ακόμη σε περιόδους εθνικών κρίσεων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

μπορεί να επιβληθεί πρόσθετη φορολογία στους πολίτες για την ενίσχυση της εθνικής άμυνας της χώρας ή να δωθούν με τη θέσπιση νέων αναπτυξιακών νόμων, φορολογικές ελαφρύνσεις σε συγκεκριμένες επενδυτικές δράσεις με απώτερο στόχο την δημιουργία κινήτρων για αποταμίευση, ιδιωτικές επενδύσεις για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και τη βελτίωση του ανταγωνισμού (Φλώρος, 2010).

1.5 Γενικές αρχές φορολογίας

1.5.1 Ιστορικά

Οι γενικές αρχές της φορολογίας είναι οι επίσημες κατευθυντήριες γραμμές που είναι ευρέως αποδεκτές και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν προτείνονται, συζητούνται και εφαρμόζονται συγκεκριμένοι φορολογικοί νόμοι. Είναι φανερό ότι οι κανόνες βάσει των οποίων συγκροτείται η φορολογική πολιτική κάθε κράτους θα πρέπει να συμφωνούν με αυτές τις αρχές, που προέκυψαν ως αποτέλεσμα της επιστήμης και της εμπειρίας, ώστε το φορολογικό σύστημα μιας χώρας να είναι δίκαιο και αποδοτικό.

Αξίζει να αναφερθεί ότι μια πρώιμη κατηγοριοποίηση των φορολογικών αρχών, η οποία εξακολουθεί να ασκεί επιρροή μέχρι σήμερα, προέρχεται από το βιβλίο του Adam Smith «Πλούτος των Εθνών». Συγκεκριμένα, στο Βιβλίο V με τίτλο «Τα Έσοδα του Κράτους ή της Κοινοπολιτείας» που αποτελεί περισσότερο από το ένα τέταρτο του συνολικού έργου διατυπώνονται οι απόψεις του Smith σχετικά με τη φορολογία και τα δημόσια οικονομικά. Αναλυτικότερα, στο κεφάλαιο 2 του Βιβλίου V ο Smith παραθέτει τέσσερα βασικά αξιώματα ενός κοινωνικά δίκαιου φορολογικού συστήματος (Τσουλφίδης, 2008):

i. Οι πολίτες κάθε κράτους οφείλουν να συμβάλλουν στα δημόσια βάρη αναλογικά με τις δυνατότητές τους, δηλαδή αναλογικά με το εισόδημα που απολαμβάνουν υπό την προστασία του κράτους .
ii. Ο φόρους που κάθε άτομο υποχρεούται να καταβάλλει θα πρέπει να είναι αυστηρά καθορισμένος και όχι αυθαίρετος και αφηρημένος. Ο χρόνος της πληρωμής, ο τρόπος της πληρωμής, το ποσό που πληρώνεται, πρέπει να καθορίζονται με σαφήνεια και να είναι εύκολα κατανοητά στον συνεισφέροντα και σε κάθε άλλον ενδιαφερόμενο.
iii. Κάθε φόρος οφείλει να επιβληθεί στο χρόνο ή με τον τρόπο που είναι περισσότερο πιθανόν να είναι πρόσφορος για τον συνεισφέροντα, ώστε να τον πληρώσει.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

iv. Κάθε φόρος οφείλει να σχεδιαστεί κατά τέτοιον τρόπο που το κόστος συλλογής του να είναι το χαμηλότερο δυνατό.

Συνήθως, αυτές οι τέσσερις αρχές συζητούνται στο πλαίσιο των λέξεων-κλειδιών: Αρχή της Ισότητας, Αρχή της Βεβαιότητας, Αρχή της Προσφορότητας, Αρχή της Οικονομικότητας. Ωστόσο, ακόμη και αυτές οι απλές, λογικές και κατανοητές οδηγίες προκάλεσαν αντίφαση. Έτσι, 50 χρόνια μετά τη δημοσίευση του βιβλίου από τον Smith, ο βρετανός οικονομολόγος David Ricardo, επέκρινε τη γνώμη του Adam Smith σχετικά με τη φορολογία λέγοντας ότι «αγνοούσε πολλές σημαντικές αλήθειες» που καθορίζουν τη σχέση μεταξύ διαφορετικών ανθρώπινων κοινοτήτων, για παράδειγμα, το μίσθωμα και τη θέση των κατόχων ενοικίων. Για το λόγο αυτό ο Ricardo, βασιζόμενος στη θεωρία της αξίας, προέβη στη συγγραφή και επεξεργασία μιας δικής του συνολικής πραγματείας για τις φορολογικές αρχές η οποία, ασχολείται με ζητήματα όπως το μίσθωμα από ορυχεία, τα προϊόντα, το εξωτερικό εμπόριο και τα κέρδη, αφιερώνοντας δεκατέσσερα κεφάλαια των Αρχών του στο ζήτημα της φορολογίας. Ο Ricardo υπογραμμίζει τη σημαντική ιδέα ότι κάθε κοινωνία υφίσταται στάδια στα οποία το «σύνολο παραγώγων της γης» κατανέμεται διαφορετικά από τις τρεις κατηγορίες κοινότητας, δηλαδή τον ιδιοκτήτη γης, ιδιοκτήτη μετοχών και κεφαλαίου και εργάτη μέσω ενοικίου, κερδών και μισθών και ότι. Ως εκ τούτου, απαιτούνται «νόμοι» που ρυθμίζουν τη διανομή αυτή» μέσω της φορολογίας (Ricardo, 1998).

1.5.2 Αρχές και κανόνες φορολογίας

Σήμερα οι αρχές που έχουν καθιερωθεί, είναι ευρέως αποδεκτές και διέπουν την άσκηση της φορολογικής εξουσίας κάθε κράτους, όπως αυτές περιγράφονται από τη διεθνή βιβλιογραφία, και από τον ΟΟΣΑ είναι κυρίως οι εξής:

1. Ουδετερότητα

Όπως επισημαίνει ο ΟΟΣΑ, η φορολογία πρέπει να επιδιώκει να είναι ουδέτερη και δίκαιη μεταξύ των διαφόρων μορφών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ένας ουδέτερος φόρος θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα εξασφαλίζοντας τη βέλτιση κατανομή των μέσω παραγωγής. Η ουδετερότητα συνεπάγεται επίσης ότι το φορολογικό σύστημα αυξάνει τα έσοδα μειώνοντας ταυτόχρονα τις διακρίσεις υπέρ ή κατά οποιασδήποτε συγκεκριμένης οικονομικής επιλογής. Αυτό σημαίνει ότι οι ίδιες φορολογικές αρχές θα πρέπει να

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, αντιμετωπίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ενδέχεται να υπονομεύσουν την ισότιμη και την ουδέτερη εφαρμογή αυτών των αρχών (OECD, 2014).

2. Καθολικότητα του φόρου

Με βάση τον κανόνα της καθολικότητας, ο φόρος επιβάλλεται σε όλους τους πολίτες ενός κράτους, είτε ημεδαπούς είτε αλλοδαπούς οι οποίοι κατοικούν ή αποκτούν εισόδημα στο κράτος αυτό και τυχόν απαλλαγές από το φόρο, όπως προβλέπεται για τα μικρά εισοδήματα, δεν αντιβαίνουν τον κανόνα της καθολικότητας του φόρου.

3. Αποδοτικότητα- Παραγωγικότητα

Ο φόρος για να είναι αποτελεσματικός θα πρέπει να στρεβλώνει τις διαδικασίες της αγοράς όσο το δυνατόν λιγότερο, αφού οι οικονομικοί παράγοντες (όπως επιχειρήσεις) προσπαθούν να περιορίσουν και να αποφύγουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις (OECD,2014). Συνεπώς, ο κανόνας αυτός διευκολύνει τον αποταμιευτικό σκοπό της φορολογίας. Ειδικότερα, ο φόρος θεωρείται αποτελεσματικός ή παραγωγικός όταν α) τα ποσοστά του φόρου είναι δίκαια και ο φορολογούμενος δε καταφεύγει στη φοροδιαφυγή, β) αποφεύγει την καθιέρωση απαλλαγών, γ) αποβλέπει στην άμεση βεβαίωση και είσπραξη του φόρου με όσο το δυνατό λιγότερα έξοδα και δ) οι νόμοι είναι κατανοητοί και σαφείς και η εφαρμογή τους διαχρονική (Φλώρος, 2010).

4. Προβλεψιμότητα- Βεβαιότητα και Σταθερότητα

Ο εν λόγω κανόνας στηρίζεται στην απλότητα και σαφήνεια της φορολογικής νομοθεσίας καθώς και στην διαχρονικότητά της έτσι ώστε οι πολίτες να γνωρίζουν και να είναι σε θέση να υπολογίσουν το φόρο που οφείλουν στο κράτος και να διευκολύνονται για τον προγραμματισμό εξόφλησής του. Ένα προβλέψιμο φορολογικό σύστημα είναι, μεταξύ άλλων, απαραίτητο και για τον επιχειρηματικό σχεδιασμό. Οι επιχειρηματικές οντότητες προτιμούν να γνωρίζουν εκ των προτέρων τις φορολογικές τους υποχρεώσεις ώστε να υπολογίσουν αποτελεσματικά το κόστος λειτουργίας τους. Από την άποψη αυτή, ένα προβλέψιμο φορολογικό σύστημα είναι ένα σημαντικό συστατικό για την υποκίνηση και ενθάρρυνση των επενδύσεων σε μια οικονομία (Kabinga, 2016).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

5. Απλότητα

Σύμφωνα με τον κανόνα αυτόν, η φορολογική νομοθεσία θα πρέπει να είναι σαφής και κατανοητή τόσο από τους εφαρμοστές του νόμου όσο και από τον μέσο φορολογούμενο πολίτη και τις επιχειρήσεις (Kwoh-Ting Li, 2003). Σε ένα απλά σχεδιασμένο φορολογικό σύστημα ο φορολογούμενος είναι περισσότερο πιθανό να συμμορφώνεται καθώς δύναται να κατανοεί καλύτερα τις υποχρεώσεις του απέναντι στο κράτος και να αποκτά σχέση εμπιστοσύνης με αυτό. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις είναι πιθανότερο να λαμβάνουν τις βέλτιστες αποφάσεις και να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις εάν οι φόροι που καλούνται να καταβάλλουν είναι απλοί και το φορολογικό πλαίσιο που διέπει τη δραστηριότητά τους δεν είναι πολύπλοκο.

6. Αποδοτικότητα και Δικαιοσύνη

Προς διευκόλυνση του φορολογούμενου, ο φόρος θα πρέπει να απαιτείται στον κατάλληλο χρόνο, στον κατάλληλο τόπο, δηλαδή στον τόπο κατοικίας του ή στο τόπο διαμονής του, ή στον τόπο της επαγγελματικής του δραστηριότητας και με τον κατάλληλο τρόπο ώστε να διευκολύνεται η διαδικασίας πληρωμής του φόρου από αυτόν (π.χ.πληρωμή με δόσεις) (κανόνας καταλληλότητας του φόρου) (Φλώρος, 2010).

Επιπλέον, θα πρέπει να αποφεύγεται η διπλή φορολογία (κανόνας αποφυγής της διπλής φορολογίας) και η ακούσια μη φορολόγηση, διότι σε διαφορετική περίπτωση, εάν δηλαδή ο πολίτης φορολογηθεί εις διπλούν για τον ίδιο φόρο και για το ίδιο αντικείμενο εντός της ίδιας χώρας ή μεταξύ διαφορετικών κρατών, το φορολογικό σύστημα καθίσταται άδικο και επαχθές, ενώ ενδέχεται να καταλήξει σε φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή, μειωμένη επιχειρηματικότητα και φορολογικές ανισότητες.

Ακόμη, προκειμένου ο φορολογούμενος να μπορέσει να καλύψει της βασικές του ανάγκες και της οικογένειάς του, προβλέπονται ο κανόνας του ελαχίστου ορίου συντήρησης ορίζοντας ένα ποσό από το εισόδημά του το οποίο δεν φορολογείται καθώς και ο κανόνας του διαφορισμού των εισοδημάτων κατά τον οποίο το ποσό του φόρου που οφείλει να καταβάλλει κάθε πολίτης διαμορφώνεται σύμφωνα με την πηγή εισοδήματός του (Φλώρος, 2010). Αυτό σημαίνει ότι εάν ένας φορολογούμενος έχει εισόδημα από κεφάλαιο φορολογείται με διαφορετικό τρόπο από έναν φορολογούμενο που αποκτά εισόδημα από την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

προσωπική του εργασία. Έτσι, τα εισοδήματα διαχωρίζονται ανάλογα με την προέλευσή τους και τα φορολογικά βάρη κατανέμονται σύμφωνα με αυτή τη διάκριση.

Συνεπώς, η πρακτική δυνατότητα εφαρμογής των φορολογικών κανόνων αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τους φορείς χάραξης πολιτικής. Επιπλέον, επειδή επηρεάζει τη δυνατότητα είσπραξης και τη διαχειρισιμότητα των φόρων, η εκτελεστότητα της εκάστοτε φορολογικής νομοθεσίας είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος (OECD, 2014).

7. Ευελιξία

Ο ΟΟΣΑ απαριθμεί και την ευελιξία ως μία ακόμη θεμελιώδη αρχή της φορολογίας. Ειδικότερα, τα συστήματα φορολογίας πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτα και δυναμικά ώστε να συμβαδίζουν με τις τεχνολογικές και εμπορικές εξελίξεις. Είναι σημαντικό το φορολογικό σύστημα να είναι δυναμικό και αρκετά ευέλικτο ώστε να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες ανάγκες των κυβερνήσεων σε εισοδήματα, ενώ παράλληλα προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες σε διαρκή βάση. Αυτό σημαίνει ότι τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του συστήματος θα πρέπει να είναι ανθεκτικά σε ένα μεταβαλλόμενο πλαίσιο πολιτικής, αλλά αρκετά ευέλικτα και δυναμικά ώστε να μπορούν οι κυβερνήσεις να ανταποκρίνονται όπως απαιτείται για να συμβαδίσουν με τις τεχνολογικές και εμπορικές εξελίξεις, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μελλοντικές εξελίξεις θα είναι συχνά δύσκολο να προβλεφθούν.

8. Ισότητα

Η ισότητα αποτελεί επίσης σημαντικό θέμα στο πλαίσιο ενός πλαισίου φορολογικής πολιτικής. Όπως παραδέχεται και ο ΟΟΣΑ, η ισότητα στη φορολογία εκφράζει την ιδέα ότι οι φόροι πρέπει να είναι δίκαιοι ως μία από τις αρχές που καθοδηγούν τη φορολογική πολιτική (OECD, 2014). Η ισότητα μπορεί να είναι είτε κάθετη είτε οριζόντια. Ειδικότερα, η οριζόντια ισότητα (Horizontal Equity) εξετάζει ζητήματα του κατά πόσον ή όχι ένα φορολογικό σύστημα κάνει αυθαίρετες διακρίσεις μεταξύ των φορολογουμένων, ή διακρίσεις με βάση ακατάλληλα κριτήρια. Για παράδειγμα, παραβιάζει την αρχή της οριζόντιας δικαιοσύνης εάν ένα άτομο αγοράζει ένα αντικείμενο σε ένα τοπικό κατάστημα και πρέπει να πληρώσει φόρο επί των πωλήσεων, ενώ άλλο πρόσωπο αγοράζει το ίδιο αντικείμενο μέσω του Διαδικτύου και δεν καταβάλλει φόρο επί των πωλήσεων. Συνεπώς, άτομα που αντιμετωπίζουν την ίδια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

κατάσταση, όπως ίδια ηλικία, ίδιο αριθμό εξαρτώμενων μελών, ίδιο εισόδημα, θα πρέπει να έχουν και τις ίδιες φορολογικές υποχρεώσεις (Kwoh-Ting Li, 2003).

Η κάθετη ισότητα (Vertical Equity) ασχολείται με ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο φορολόγησης των ατόμων σε διαφορετικά επίπεδα εισοδήματος, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές ικανότητές τους να πληρώσουν. Με την κάθετη ισότητα αναμένεται ότι άτομα με υψηλά εισοδήματα θα πληρώνουν μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους σε φόρους από ό, τι φορολογούμενοι που ανήκουν σε χαμηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια (Wise, Berger, 2010).

1.6 Ταξινόμηση των φόρων

Η πολυπλοκότητα των φορολογικών συστημάτων και της φορολογικής νομοθεσίας και η ποικιλομορφία της φορολογικής επιβολής, επιβάλλουν τη συστηματική κατάταξη των φόρων σε κατηγορίες με βάση ορισμένα κριτήρια. Η ταξινόμηση των φόρων κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να διευκολύνεται η ανάλυσή τους και η επίδρασή τους στην οικονομία και επιτυγχάνεται με βάση διάφορα κριτήρια, τα σημαντικότερα εκ των οποίων είναι :

- η φορολογική βάση
- ο φορολογικός συντελεστής
- ο φορέας για τον οποίο επιβάλλονται
- σε προσωπικούς και αντικειμενικούς
- σε άμεσους και έμμεσους.

1.6.1 Ταξινόμηση των φόρων με κριτήριο τη φορολογική βάση

Σύμφωνα με αυτό το κριτήριο οι φόροι διακρίνονται σε φόρους εισοδήματος, φόρους περιουσίας και φόρους δαπάνης (Τάτσος, 2012).

Ειδικότερα, οι φόροι εισοδήματος επιβάλλονται είτε σε φυσικά (νοικοκυριά) είτε σε νομικά πρόσωπα (επιχειρήσεις) στο εισόδημα που έχουν αποκτήσει σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και είναι δυνατόν να επιβάλλονται τόσο από την πλευρά της πηγής του εισοδήματος όσο και από την πλευρά απόκτησής του, που συνιστά η αμοιβή της εργασίας ή το κέρδος της επιχείρησης ή το προϊόν του κεφαλαίου. Το εισόδημα θεωρείται η πιο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

σημαντική πηγή φορολογικών εσόδων κάθε κράτους και η πιο δίκαιη μορφή φορολογίας, διότι παρουσιάζει την αγοραστική δύναμη του φορολογούμενου, δηλαδή την ικανότητά του να συνεισφέρει στην κάλυψη δημοσίων δαπανών.

Οι φόροι περιουσίας οι οποίοι επιβαρύνουν τα περιουσιακά στοιχεία ιδιωτικών φορέων και υπολογίζονται στην καθαρή αξία της περιουσίας του φορολογούμενου. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται φόροι στη χρήση ή κτήση της κινητής ή ακίνητης περιουσίας όπως ο φόρος καθαρού πλούτου, ο γενικός φόρος και ο φόρος ακίνητης περιουσίας, αλλά και φόροι που επιβάλλονται για τη μεταβίβαση αυτής όπως ο φόρος κληρονομιών, ο φόρος δωρεών, ο φόρος μεταβίβασης.

Τέλος, φόροι δαπάνης ή καταναλωτικής δαπάνης συνιστούν το ποσό που απαιτείται να καταβάλλουν οι φορολογούμενοι για την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών και θεωρείται ως ένας έμμεσος φόρος κατανάλωσης. Τέτοιοι φόροι για παράδειγμα είναι οι γενικοί και ειδικοί φόροι κατανάλωσης, φόροι κατά μονάδα και φόροι κατ' αξία, φόροι στη συνολική αξία και φόροι στη προστιθέμενη αξία.

1.6.2 Ταξινόμηση των φόρων με κριτήριο το φορολογικό συντελεστή

Οι φόροι ανάλογα με τη φύση του φορολογικού συντελεστή μπορούν να διακριθούν σε αναλογικούς, προοδευτικούς και αντίστροφα προοδευτικούς (Γεωργακόπουλος, 2005).

Αναλογικοί είναι οι φόροι των οποίων ο μέσος φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός ανεξάρτητα από τη μεταβολή της φορολογικής βάσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και ο ΦΠΑ.

Αντιθέτως, προοδευτικοί είναι οι φόροι των οποίων ο μέσος φορολογικός συντελεστής μεταβάλλεται προοδευτικά σύμφωνα με τη μεταβολή της φορολογικής βάσης. Για παράδειγμα τέτοιος φόρος στην Ελλάδα είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων και ο φόρος κληρονομιών.

Αντίστροφα προοδευτικοί είναι οι φόροι όπου ο μέσος φορολογικός συντελεστής μειώνεται όσο αυξάνει η φορολογική βάση και αντίστροφα, δηλαδή ο συντελεστής μεταβάλλεται κατά τρόπο αντίστροφα ανάλογο με τη φορολογική βάση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

1.6.3 Ταξινόμηση των φόρων με κριτήριο τον δημόσιο φορέα που τους επιβάλλει

Οι φόροι εκτός από την διάκρισή τους με βάση τη φορολογική βάση και το φορολογικό συντελεστή μπορεί να διακριθούν λαμβάνοντας υπόψην τον δημόσιο φορέα για τον οποίο επιβάλλονται. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το κριτήριο αυτό οι φόροι ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες (Τάτσος, 2012):

i. κρατικοί φόροι ή φόροι της κρατικής διοίκησης όπου αρμόδιος είναι το υπουργείο οικονομικών και τα έσοδα καλύπτουν δαπάνες κρατικού προϋπολογισμού,
ii. φόροι της τοπικής αυτοδιοίκησης δηλαδή σε δήμους και περιφέρειες (δημοτικοί και κοινοτικοί φόροι) αλλά και φόροι σε λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και
iii. φόροι των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (όπως ΙΚΑ).

1.6.4 Ταξινόμηση των φόρων σε προσωπικούς και αντικειμενικούς

Μία ακόμη τδιάκριση των φόρων που συχνά βρίσκουμε στη βιβλιογραφία είναι σε προσωπικούς και αντικειμενικούς (Θεοχαρόπουλος, 2002).

Προσωπικοί χαρακτηρίζονται οι φόροι των οποίων η φορολογική υποχρέωση εξαρτάται αφενός από τη φορολογική βάση αφετέρου δε από και από προσωπικά στοιχεία του φορολογούμενου, όπως το μέγεθος του εισοδήματος ή της περιουσίας, την οικογενειακή του κατάσταση, την κατάσταση της υγείας του κ.ά. που ενδέχεται να επηρεάζουν τη φοροδοτική του ικανότητα.

Αντίθετα, αντικειμενικοί ή απρόσωποι είναι οι φόροι που επιβάλλονται επί των συναλλαγών χωρίς να συνυπολογίζονται προσωπικές συνθήκες αλλά με βάση αντικειμενικά κριτήρια, όπως οι φόροι κατανάλωσης. όπου ο φορολογούμενος επιβαρύνεται το ύψος τηςσυγκεκριμένης δαπάνης χωρίς να ελέγχεται η εισοδηματική του κατάσταση ή ανάγκη.

1.6.5 Ταξινόμηση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους

Η πιο παλιά ίσως διάκριση των φόρων είναι σε άμεσους και έμμεσους (Φινοκαλιώτης, 2005). Ειδικότερα, όπως συμπεραίνουμε από τη σχετική βιβλιογραφία, η εν λόγω ταξινόμηση βασίστηκε κατά καιρούς σε διάφορα κριτήρια, εκ των οποίων επικράτησαν δύο. Το πρώτο είναι το εάν ένας φόρος επιβαρύνει αποκλειστικά το άτομο στο οποίο επιβάλλεται (άμεσος φόρος) ή αν μεταβιβάζεται (μετακυλίεται) σε άλλους φορολογούμενους (έμμεσος φόρος). Το

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

δεύτερο κριτήριο αφορά στην πρόθεση του νομοθέτη σχετικά με το εάν επιδίωκε να επιβαρύνει το πρόσωπο πάνω στο οποίο επιβαλόταν ο φόρος ή εάν η πρόθεσή του ήταν να μετακυλιστεί και να βαρύνει άλλους φορολογούμενους.

Συνεπώς, άμεσοι φόροι είναι εκείνοι που επιβάλλονται σε βάρος προσώπων αναφορικά με το εισόδημα ή την πειουσία τους, στοιχείων δηλαδή που συνιστούν τους προσδιοριστικούς παράγοντες της φοροδοτικής του ικανότητας, ενώ αντίθετα έμμεσοι θεωρούνται εκείνοι που επιβάλλονται επί του αντικειμένου του φόρου, ανεξάρτητα από τη φοροδοτική ικανότητα του ατόμου (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013). Σε κάθε περίπτωση, άμεσοι συνήθως είναι οι φόροι εισοδήματος και οι φόροι περιουσίας ενώ έμμεσοι θεωρούνται οι φόροι δαπάνης.

Σε κάθε φορολογικό σύστημα κρίνεται αναγκαία η συνύπαρξη αμφότερων των κατηγοριών ώστε να διασφαλίζεται η εξισορρόπηση των μειονεκτημάτων που παρουσιάζει ο κάθε τρόπος φορολογίας. Ειδικότερα, οι έμμεσοι φόροι διευκολύνουν την βεβαίωση και την είσπραξή τους από το κράτος καθώς καταβάλλονται από όλους τους πολίτες και ενσωματώνονται στις τιμές των αγαθών και ή των παρεχόμενων υπηρεσιών με τρόπο που δεν γίνεται ξεκάθαρα αντιληπτός από τους φορολογούμενους, αποτρέποντας την εμφάνιση φαινομένων φοροδιαφυγής που είναι πιθανότερη κατά την άμεση φορολογία. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι το κόστος βεβαίωσης και είσπραξης των άμεσων φόρων είναι μεγαλύτερο, η απόδοσή τους είναι σταθερή. Επιπλέον, η επιβολή έμμεσης φορολογίας μειονεκτεί έναντι της άμεσης διότι δεν λαμβάνεται υπόψη η φοροδοτική ικανότητα κάθε ατόμου.

1.6.6 Ταξινόμηση των φόρων κατά τον ΟΟΣΑ

Η ταξινόμηση των φόρων βάσει των κύριων τίτλων ορίστηκε διεθνώς, κωδικοποιήθηκε και προσδιορίζει τη βάση στην οποία ο φόρος επιβάλλεται. Ειδικότερα, όπως τονίζει ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ο κωδικός 1000 αναφέρεται στο εισόδημα και τα κέρδη, ο κωδικός 2000 αναφέρεται στις εισφορές της κοινωνικής ασφάλειας, ο κωδικός 3000 αναφέρεται στη μισθοδοσία ή στο ενεργό ανθρώπινο δυναμικό,ο κωδικός 4000 έχει σα βάση τα στοιχεία της περιουσίας, ο κωδικός 5000 αναφέρεται στους φόρους που επιβάλλονται στα αγαθά και τις υπηρεσίες και τέλος ο κωδικός 6000 αναφέρεται σε φόρους που επιβάλλονται σεμία βάση, διαφορετική από αυτή που έχουν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

όλες οι άλλες κατηγορίες. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ οι φόροι ταξινομούνται ως εξής (OECD, 2016):

1. Φόροι στο εισόδημα, στα κέρδη και στα πάγια κεφαλαιακά κέρδη (κωδικός 1000)
    - Φόροι επί του εισοδήματος, των κερδών και των υπεραξιών των ιδιωτών (κωδικός 1100)
    - Επί του εισοδήματος και των κερδών (κωδικός 1110)
    - Στα κέρδη κεφαλαίου (κωδικός 1120)
    - Εταιρικοί φόροι επί του εισοδήματος, των κερδών και των υπεραξιών (κωδικός 1200),
    - Επί του εισοδήματος και των κερδών (κωδικός 1210)
    - Στα κέρδη κεφαλαίου (κωδικός 1220)
2. Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλειας (κωδικός 2000)
    - Εργαζόμενοι (κωδικός 2100)
    - Εργοδότες (κωδικός 2200)
    - Αυτοαπασχολούμενοι ή μισθωτοί (κωδικός 2300)
3. Φόροι στους εργοδότες βασισμένοι στη μισθοδοσία ή στο ενεργό ανθρώπινο δυναμικό (κωδικός 3000)
4. Φόροι Περιουσίας (κωδικός 4000)
    - Περιοδικοί φόροι στην ακίνητη περιουσία (κωδικός 4100)
    - Περιοδικοί φόροι στο καθαρό πλούτο (κωδικός 4200)
    - Φόροι κληρονομιών, δωρεών και ακινήτων (κωδικός 4300)
    - Φόροι σε χρηματοοικονομικές και κεφαλαιακές συναλλαγές (κωδικός 4400)
5. Φόροι σε αγαθά και υπηρεσίες (κωδικός 5000)
    - Φόροι στην παραγωγή, πώληση, μεταφορά, ενοικίαση και παράδοση αγαθών και προσφοράς υπηρεσιών (κωδικός 5100)
        - Γενικοί φόροι (κωδικός 5110)
        - Φόροι Προστιθέμενης Αξίας (κωδικός 5111)
        - Έμμεσοι Φόροι (κωδικός 5121)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

6. Άλλοι φόροι (κωδικός 6000)

1.7 Φορολογικά συστήματα

Τα σύγχρονα κράτη προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες διάθεσης δημοσίων αγαθών προς το κοινωνικό σύνολο καθώς και για να καλύψουν διάφορες άλλες δαπάνες τους, αντλούν οικονομικούς πόρους από την επιβολή φορολογίας. Είναι προφανής η ανάγκη συνύπαρξης πολλών φόρων, διότι ορισμένοι φόροι είναι περισσότερο αποτελεσματικοί στην πραγματοποίηση συγκεκριμένων στόχων των δημοσίων φορέων, ενώ άλλοι είναι πιο αποτελεσματικοί και κατάλληλοι για την πραγματοποίηση άλλων στόχων (Γεωργακόπουλος, 2005). Άλλωστε, η επιβολή ενός μόνο φόρου δεν θα μπορούσε να αυξήσει τα έσοδα του κρατικού μηχανισμού στον επιθυμητό βαθμό αλλά αντιθέτως θα εμπόδιζε την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας των σύγχρονων οικονομικών προβλημάτων δημιουργώντας και άλλες ανεπιθύμητες ενέργειες στους φορολογούμενους (Φινοκαλιώτης, 2005).

Το φορολογικό σύστημα μιας χώρας, επομένως, μπορεί να οριστεί ως το σύνολο των επιμέρους φόρων που επιβάλλονται σε ορισμένο κράτος κατά τρόπο ώστε τα πλεονεκτήματα της φορολογίας να υπερτερούν των μειονεκτημάτων της. Το φορολογικό σύστημα διαφοροποιείται από το φορολογικό νομοθέτη ανάλογα με τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν και εξαρτάται από τους σκοπούς που επιδιώκει το κράτος στα πλαίσια της οικονομικής και παρεμβατικής του πολιτικής.

Ως εκ τούτου, είναι λογικό τα φορολογικά συστήματα των διάφορων χωρών να διαφέρουν μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, στις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες επικρατούν κυρίως οι άμεσοι φόροι και ιδιαίτερα οι φόροι εισοδήματος, ενώ στις αναπτυσσόμενες οικονομίες φαίνεται να επικρατούν κυρίως οι έμμεσοι φόροι δαπάνης. Αυτό γίνεται εύκολα κατανοητό εάν σκεφτεί κανείς ότι στις αναπτυσσόμενες οικονομίες είναι περισσότερο πιθανό η φοροδιαφυγή να είναι μεγαλύτερη εξαιτίας της διατήρησης του κατα κεφαλήν εισοδήματος σε χαμηλά επίπεδα και της άνισης κατανομής αυτού μεταξύ των πολιτών (Swank, 2016). Συνεπώς, η απόδοση της φορολογίας εισοδήματος είναι μικρή με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να βασίζονται περισσότερο στους έμμεσους φόρους που βαρύνουν τη δαπάνη. Μάλιστα σε πολλές χώρες του λεγόμενου «τρίτου κόσμου» οι έμμεσοι φόροι αποτελούν το 80% των συνολικών φορολογικών εσόδων (Φινοκαλιώτης, 2011). Αντιθέτως, η φορολογία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εισοδήματος φαίνεται να είναι περισσότερο αποτελεσματική στις αναπτυγμένες οικονομίες καθώς τα εισοδήματα είναι υψηλότερα, οι φοροτεχνικές και λογιστικές υπηρεσίες πιο οργανωμένες και η τάση για φοροδιαφυγή συγκριτικά μικρότερη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Εισαγωγικά

Όπως γίνεται φανερό και από την έως τώρα ανάλυση της παρούσας εργασίας, η διαμόρφωση των φορολογικών συστημάτων είναι μια διαδικασία σύνθετη και πολύπλοκη, στην οποία συντελούν ένας μεγάλος αριθμός παραγόντων όπως οικονομικοί, νομικοί, διοικητικοί και πολιτικοί, ενώ συγχρόνως οι επιδράσεις του κάθε φορολογικού συστήματος στη δομή και λειτουργία του πολιτικού και κοινωνικοοικονομικού συστήματος της χώρας είναι καθοριστικές. Μέρος αυτής της σύνθετης διαδικασίας, αποτελούν ο καθορισμός των φορολογικών συντελεστών, της φορολογικής βάσης, το μείγμα των άμεσων και έμμεσων φόρων, η παραχώρηση φορολογικών προνομίων και κινήτρων και τέλος ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας ενός φορολογικού συστήματος κατά τρόπο που να διασφαλίζει τα εθνικά συμφέροντα.

Όσον αφορά το ελληνικό φορολογικό σύστημα, ο καθορισμός των ανωτέρω στοιχείων, επηρεάζεται αφενός από το Σύνταγμα της χώρας (παράγραφος 5 του άρθρου 4 και παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 78) και αφετέρου από το άρθρο 113 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την οποία το Συμβούλιο εκδίδει νομοθετικές διατάξεις περί των φόρων κύκλου εργασιών, των ειδικών φόρων καταναλώσεως και των λοιπών έμμεσων φόρων, ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αποτρέποντας ενδεχόμενες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Συνεπώς, για να μπορέσει κανείς να περιγράψει τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ελληνικού φορολογικού συστήματος, κρίνεται αναγκαία η μελέτη των σχετικών νομοθετημάτων (νόμων, Προεδρικών Διαταγμάτων, εγκυκλίων, υπουργικών αποφάσεων κ.ά) και των κύριων διατάξεων που το επηρεάζουν και εν τέλει το διαμορφώνουν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας λαμβάνει χώρα η αναλυτική αναφορά στο φορολογικό σύστημα της Ελλάδας. Η παρουσίαση εκκινεί με ορισμένα ιστορικά στοιχεία, συνεχίζει με την παράθεση των γενικών αρχών που διέπουν την άσκηση της φορολογικής εξουσίας σύμφωνα με την ελληνική νομολογία ενώ μέσα από την εκτενή μελέτη της σχετικής ελληνικής βιβλιογραφίας και ισχύουσας νομοθεσίας επιχειρείται η ανάλυση της φορολογίας φυσικών και νομικών προσώπων. Τέλος, επιλέχθηκε να εξεταστούν και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ορισμένοι επιμέρους νόμοι που επιβάλλονται στους Έλληνες φορολογούμενους και συγκεκριμένα ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ο Φόρος Κληρονομικών και Δωρεών και ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ).

2.2 Ιστορική αναδρομή του ελληνικού φορολογικού συστήματος

Το Ελληνικό Κράτος από την απελευθέρωσή του, το 1821, έως και σήμερα, έχει εφαρμόσει ένα τεράστιο αριθμό νόμων για την φορολόγηση των πολιτών. Από τις πρώτες μορφές νόμων που επιβλήθηκαν μέχρι και τις σημερινές ισχύουσες διατάξεις, το ελληνικό φορολογικό σύστημα έχει εμφανώς επηρεαστεί από φορολογικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών και κυρίως, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Αγλλίας.

Η επιβολή φορολογίας στην Ελλάδα παρατηρείται για πρώτη φορά με το ψήφισμα της 4ης Φεβρουαρίου του 1830, ως φόρος επιτηδεύματος, ο οποίος συστηματοποιήθηκε επί Όθωνος το 1834 με έκδοση σχετικού διατάγματος, ενώ το 1836 επιβλήθηκε φόρος επί «οικοδομών και επιτηδευματιών» και εκδόθηκε νόμος «περί χαρτοσήμου». Αργότερα, με τον νόμο ΧΚ'620 του 1877 επιβλήθηκε φόρος εισοδήματος στο μέρισμα που διένειμαν στους μετόχους τους οι ανώνυμες εταιρίες.

Στα τέλη του 19ου αιώνα και εντός ενός διαστήματος εικοσαετίας, παρατηρείται ένας διπλασιασμός της φορολογικής επιβάρυνσης με σημαντική αύξηση της έμμεσης φορολογίας. Το 1909 με την εφαρμογή του νόμου ΓΤ3Γ επιβλήθηκε ένας προοδευτικός φόρος στα ετήσια καθαρά εισοδήματα προσώπων μεγάλης φοροδοτικής ικανότητας, ο οποίος όμως γρήγορα αντικαταστάθηκε, το 1911, επί διακυβέρνησης Βενιζέλου, από έναν νέο νόμο επί του εισοδήματος υπολογιζόμενο με βάση το μίσθωμα κατοικίας φορολογούμενου. Εν συνεχεία, το έτος 1919 εισάγεται ο νόμος 1640/3.3.1919 σχετικά με την «Φορολογία των καθαρών προσόδων» που αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες και δικαιότερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις που ίσχυσε μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1950 (Γκίνογλου, 2004). Ειδικότερα, χαρακτηριστικό γνώρισμα του νόμου αποτελούσε η αναλυτική φορολογία εισοδήματος καθώς προβλεπόταν η υποβολή δύο διαφορετικών φορολογικών δηλώσεων σε όποιον εμφάνιζε εισόδημα προερχόμενο από δύο διαφορετικές πηγές.

Το σύστημα της αναλυτικής φορολογίας αντικαταστάθηκε αργότερα από τον ενιαίο φόρο εισοδήματος. Συγκεκριμένα, το Νομοθετικό Διάταγμα 3323/1955- που αποτελεί κατά πολλούς ορόσημο στη φορολογική νομοθεσία της χώρας- ρύθμιζε θέματα φορολογίας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

φυσικών προσώπων, προβλέποντας επιβολή φόρου επί του συνολικού εισοδήματος και το Νομοθετικό Διάταγμα 3843/1958 περί φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια εκείνων των ετών, είχαν επιβληθεί και διάφοροι άλλοι φόροι, ο υπολογισμός των οποίων γινόταν είτε στην ακαθάριστη πρόσοδο είτε στα προϊόντα που πουλιόταν μέσω μονοπωλίων. Επιπλέον, οι εν λόγω φόροι υπολογίζονταν με τη μορφή φόρου κατανάλωσης σε είδη πρώτης ανάγκης (όπως αλεύρι, σιτάρι, κρέας) ή κοινής χρήσης (όπως ζάχαρη, καφές, κρασί, καπνός).

Τα δύο αυτά νομοσχέδια εφαρμόστηκαν για τα επόμενα 35 περίπου χρόνια έως και το 1989, που με την ψήφιση του Προεδρικό Διατάγματος 129/89 κωδικοποιήθηκαν και συμπεριλήφθηκαν σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο με τίτλο «Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος» ή «Κ.Φ.Ε.», με συνολικά 104 άρθρα, εκ των οποίων τα άρθρα 1 έως 85 αφορούσαν τη φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων και τα υπόλοιπα 86 έως και 104 αοφορούσαν τη φορολογία εισοδήματος των νομικών προσώπων. Στη συνέχεια με στόχο την εισαγωγή ορισμένων τροποποιήσεων, καθιερώθηκε ο νόμος 2065/1992, σύμφωνα με τον οποίο εδραιώθηκε η φορολογία του συνόλου των φορολογητέων κερδών των εταιριών καθώς και η ανά τετραετία αναπροσαρμογή της αξίας των ακινήτων των επιχειρήσεων, ζήτημα που τίθεται άμεσα και από τα σημερινά Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Τέλος, ακολούθησε νέα κωδικωποίηση με τον νόμο 2238/1994 που αποτέλεσε τη βάση του ελληνικού φορολογικού συστήματος μέχρι και τις ισχύουσες διατάξεις. Με την καθιέρωση συνολικά 118 άρθρων, από τα οποία τα άρθρα 1 έως 95 αναφερόταν στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και τα υπόλοιπα 98 έως και 118 στη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, θεμελιώνεται ουσιαστικά ο βασικός κορμός του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα. Με αυτόν τον νόμο, ο οποίος από το 1994 και μετά, τροποποιείται και συμπληρώνεται με συνεχόμενες και συχνότατες αλλαγές που επέρχονται με την εισαγωγή νέων φορολογικών νόμων, καθιερώθηκε τελικά ο υφιστάμενος Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, που μέχρι και σήμερα αποτελεί μία από τις κυριότερες πηγές εσόδων του ελληνικού κράτους.

Η φορολογία εισοδήματος στη χώρα μας έχει δεχθεί μέχρι και σήμερα πολλές αλλαγές και τροποποιήσεις ώστε να είναι πιο ορθή και δίκαιη η φορολόγηση των πολιτών. Τέτοιες αλλαγές αφορούν κυρίως στην αλλαγή της φορολογικής κλίμακας, σε αλλαγές στις εκπτώσεις δαπανών, στη διαφοροποίηση σχετικά με τον τρόπο έκπτωσης αυτών και σε αλλαγές που αναφέρονται στα τεκμήρια διαβίωσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

2.3 Γενικές αρχές ελληνικής φορολογίας

Η επιβολή φόρων συνιστά αναντίρρητα εκδήλωση της κρατικής εξουσίας που υπόκειται όμως σε ορισμένους περιοριστικούς κανόνες που θεσπίζονται από την πολιτεία και διέπουν την φορολογική πολιτική κάθε αναπτυγμένου κράτους. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί οποιασδήποτε μορφής αυθαιρεσία από την κρατική εξουσία κατά την επιβολή και είσπραξη των φόρων, το ίδιο το ελληνικό Σύνταγμα προβλέπει ειδικές αρχές και δεσμεύσεις που επιβάλλονται στον νομοθέτη και τη φορολογική διοίκηση κατά την θέσπιση φορολογικών διατάξεων και την άσκηση φορολογικής εξουσίας. Οι αρχές αυτές που αποτελούν και τα όρια της φορολογικής εξουσίας, πηγάζουν από τη συνταγματική καθιέρωση του κράτους δικαίου και είναι οι εξής (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013):

1. **Η αρχή της νομιμότητας του φόρου:** σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 78 του Συντάγματος, η επιβολή και είσπραξη του φόρου θα πρέπει να στηρίζεται σε τυπικό νόμο. Απαιτείται, συνεπώς νομοθετική πράξη κοινοβουλευτικής προέλευσης απαγορεύοντας την κατά νομοθετική εξουσιοδότηση ρύθμιση των στοιχείων του φόρου.
2. **Αρχή της βεβαιότητας του φόρου:** η απαίτηση ορισμού του φόρου νομοθετικά ταυτίζεται κατά την επικρατούσα αντίληψη με την αρχή της βεβαιότητας του φόρου, κατά την οποία επισημαίνεται η υποχρέωση του νομοθέτη ρητώς να ρυθμίζει τα ουσιώδη στοιχεία του φόρου, δηλαδή το υποκείμενο, το αντικείμενο του φόρου καθώς και τον φορολογικό συντελεστή και τις φορολογικές απαλλαγές ή εξαιρέσεις (Φινοκαλιώτης, 2011). Η θεμελίωση της εν λόγω αρχής εγγυάται τη σαφήνεια και βεβαιότητα του φόρου ως κανόνα δικαίου, στοιχεία που διασφαλίζονται μόνο με την επιβολή φόρου με νόμο.
3. **Αρχή της φορολογικής ισότητας:** κατοχυρώνεται στις παραγράφους 1 και 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος ως αυτονόητη αρχή κάθε φιλελεύθερου δημοκρατικού κράτους και λειτουργεί συνήθως ως γενικότερη κατεύθυνση προς τον νομοθέτη. Όπως ορίζει το άρθρο 4 και συγκεκριμένα οι παράγραφοι 4 και 5 αντίστοιχα του Συντάγματος «οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου» και «οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους». Ως

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εκ τούτου, η αρχή της φορολογικής ισότητας αναλύεται στην αρχή της καθολικότητας και την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης.

4. **Αρχή της καθολικότητας του φόρου:** απορρέει από την αρχή της φορολογικής ισότητας και επιβάλλει την φορολογική επιβάρυνση όλων των Ελλήνων πολιτών απαγορεύοντας την εισαγωγή αθέμιτων διακρίσεων από το νομοθέτη σε συγκεκριμένη τάξη ή κατηγορία πολιτών εάν δεν συντρέχουν λόγοι εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος.
5. **Αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης:** αποτελεί ουσιώδη έκφανση της αρχής της ισότητας, απόρροια της οποίας αποτελεί η επιβολή φορολογίας με βάση τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών. Συνεπώς, προβλέπεται η ίση μεταχείρηση ατόμων που βρίσκονται στην ίδια οικονομική κυρίως κατάσταση και η διαφορετική φορολογική επιβάρυνση ατόμων που τελούν υπό διαφορετικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Ως παράγοντες καθορισμού της φοροδοτικής ικανότητας των ατόμων, λαμβάνονται υπόψην αφενός αντικειμενικά χαρακτηριστικά, δηλαδή το εισόδημα που αποκτάται από διάφορες πηγές και η περιουσία που προκύπτει από την ανάπτυξη συναλλακτικής δραστηριότητας ή από την πραγματοποίηση δαπανών. Αφετέρου, συνυπολογίζονται και υποκειμενικοί παράγοντες προκειμένου να υπολογιστεί η πραγματική δύναμη του φορολογούμενου γι αυτό και αφαιρούνται από τον νομοθέτη αναπόφευκτες δαπάνες νομικής ή πραγματικής υποχρέωσης του φορολογούμενου που δύνανται να μειώνουν την φοροδοτική του ικανότητα.
6. **Αρχή της μη αναδρομικότητας των φορολογικών ρυθμίσεων:** η παράγραφος 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος εισάγει την απαγόρευση επιβολής φόρου με αναδρομική ισχύ. Συγκεκριμένα, ορίζει ότι «φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε». Η ισχύς της εν λόγω αρχής βασίζεται στις αρχές του κράτους δικαίου και της ασφάλειας του δικαίου και αποβλέπει στον περιορισμό τυχόν αυθαίρετων πράξεων της κρατικής εξουσίας που μπορεί να βλάψουν την ελευθερία, την προσωπική ασφάλεια και την περιουσία του φορολογούμενου συμβάλλοντας στην ενίσχυση του κλίματος εμπιστοσύνης του πολίτη προς την κρατική εξουσία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

2.4 Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος

2.4.1 Γενικές διατάξεις

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία οι φόροι εισοδήματος αποτελούνται από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων και από την ειδική φορολογία από την εκμετάλλεση πλοίων. Εξαιρουμένης της φορολογίας των πλοίων, που αποτελεί ιδιατερότητα της ελληνικής φορολογίας, η διάκριση του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και του φόρου ανωνύμων εταιριών και λοιπών νομικών προσώπων ταυτίζεται με την διεθνώς γνωστή και αποδεκτή διάκριση του φόρου εισοδήματος (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013).

Στη συνέχεια, και στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, επιλέχθηκε να εξεταστούν εν συντομία οι βασικότερες ρυθμίσεις του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, όπως ισχύει έως σήμερα μετά και από τις σημαντικές τροποποιήσεις που επέφερε ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.). Ειδικότερα, σύμφωνα με τον νόμο 4172/2013, ρυθμίζεται η φορολογία του εισοδήματος: α) φυσικών προσώπων, β) των νομικών προσώπων και των κάθε είδους νομικών οντοτήτων. Ο ίδιος νόμος καθορίζει τον τρόπο φορολόγησης για τις διάφορες κατηγορίες εισοδημάτων, όπως ορίζονται στον Κ.Φ.Ε., καθώς και τον τρόπο απόδοσης των φόρων με την υποβολή της δήλωσης, την προκαταβολή του φόρου και την παρακράτησή του.

Αξίζει να αναφερθεί ότι μεταξύ των βασικών στόχων του νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος είναι και η παρακολούθηση των εξελίξεων στη διαθνή και ευρωπαϊκή οικονομική πραγματικότητα, λαμβάνοντας υπόψη τους ορισμούς που απορρέουν τόσο από τους κανόνες του διεθνούς φορολογικού δικαίου (όπως φορολογική κατοικία, τόπος πραγματικής διοίκησης, μόνιμη εγκατάσταση) όσο και από τους ορισμούς των επιμέρους εισοδημάτων (όπως τόκοι, μερίσματα, δικαιώματα), όπως αυτοί αποτυπώνονται και στο Πρότυπο Σύμβασης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης που εφαρμόζεται μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ κατά τη σύναψη των Συμβάσεων περί αποφυγής διπλής φορολογίας στο εισόδημα και στο κεφάλαιο (Αιτιολογική Έκθεση-Σχέδιο Νόμου, Υπουργείο Οικονομικών, 2013).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

2.4.2 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

2.4.2.1 Βασικά Χαρακτηριστικά

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του συστήματος του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων σύμφωνα και με τον Κ.Φ.Ε. είναι τα ακόλουθα (Φορτσάκης, Σαββαϊδου, 2013):

- Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει το χαρακτήρα προσωπικού και προοδευτικού φόρου. Με το σύστημα αυτό επιδιώκεται η φορολόγηση κάθε προσώπου ανάλογα με το εισόδημά του που αποτελεί ένδειξη της φοροδοτικής του ικανότητας.
- Υιοθετείται η αρχή του φορολογικού διαφορισμού ανάλογα με την προέλευση των εισοδημάτων με κριτήριο τον τρόπο απόκτησής τους. Ως εκ τούτου, τα εισοδήματα της εργασίας μεταχειρίζονται ευνοϊκότερα από τα εισοδήματα του κεφαλαίου.
- Καθιερώνεται σε ευρεία κλίμακα το σύστημα παρακράτησης στην πηγή σε συνδυασμό με το σύστημα προκαταβολής του φόρου. Τα εν λόγω συστήματα αν και αμβλύνουν τη συνείδηση φορολογικής ευθύνης των φορολογούμενων, εντούτοις υπερτερούν έναντι άλλων συστημάτων λόγω της ταχείας και ανέξοδης είσπραξης του φόρου.
- Προβλέπεται η καθιέρωση κοινής δήλωσης για τα εισοδήματα των συζύγων, με χωριστό ωστόσο υπολογισμό του φόρου για κάθε σύζυγο ανάλογα με τα εισοδήματά του.
- Με απώτερο σκοπό τον περιορισμό του φαινομένου της φοροδιαφυγής ο νομοθέτης υιοθέτησε την εκτεταμένη εφαρμογή τεκμηρίων και τη φορολόγηση του εισοδήματος που προκύπτει από αυτά τα τεκμήρια δαπανών διαβίωσης και απόκτησης περιουσιακών στοιχείων.
- Υπογραμμίζεται η υποχρέωση της υποβολής της ετήσιας φορολογικής δήλωσης φόρου εισοδήματος αφού ο φόρος επιβάλλεται σε κάθε οικονομικό έτος, στο εισόδημα που αποκτάται μέσα στο αμέσως προηγούμενο οικονομικό έτος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

2.4.2.2 Βασικές έννοιες

Οι όροι που χρησιμοποιούνται από τον Κ.Φ.Ε. έχουν την ερμηνεία που προβλέπει η κείμενη νομοθεσία (Νόμος 4172/2013). Ακολουθεί η σύντομη περιγραφή των σημαντικότερων εξ' αυτών:

Υποκείμενο φόρου

Ο φορολογούμενος που έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα υπόκειται σε φόρο για το φορολογητέο εισόδημά του που προκύπτει στην ημεδαπή και την αλλοδαπή, δηλαδή το παγκόσμιο εισόδημά του που αποκτάται μέσα σε ορισμένο φορολογικό έτος. Κατ' εξαίρεση εάν ο φορολογούμενος είναι αλλοδαπό προσωπικό των εγκατεστημένων στην Ελλάδα γραφείων, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, υπόκειται σε φόρο στην Ελλάδα μόνο για το εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα. Ο φορολογούμενος που δεν έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα υπόκειται σε φόρο για το φορολογητέο εισόδημά του που προκύπτει στην Ελλάδα και αποκτάται μέσα σε ορισμένο φορολογικό έτος.

Φορολογική κατοικία

Ένα φυσικό πρόσωπο είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, εφόσον, έχει στην Ελλάδα τη μόνιμη ή κύρια κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του ή το κέντρο των ζωτικών του συμφερόντων ήτοι τους προσωπικούς ή οικονομικούς ή κοινωνικούς δεσμούς του ή είναι προξενικός, διπλωματικός ή δημόσιος λειτουργός παρόμοιου καθεστώτος ή δημόσιος υπάλληλος που έχει την ελληνική ιθαγένεια και υπηρετεί στην αλλοδαπή.

Ένα φυσικό πρόσωπο που έχει φυσική παρουσία στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα άνω των εκατόν ογδόντα τριών (183) ημερών εντός οποιασδήποτε δωδεκάμηνης περιόδου, αδιαλείπτως ή με διαλείμματα, είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας για το φορολογικό έτος στη διάρκεια του οποίου συμπληρώνεται η δωδεκάμηνη περίοδος.

Φορολογητέο εισόδημα

Το φορολογητέο εισόδημα είναι εκείνο που απομένει μετά την αφαίρεση των δαπανών που εκπίπτουν, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις, από το ακαθάριστο εισόδημα. Ειδικότερα, ο Κ.Φ.Ε. διακρίνει τις ακόλουθες κατηγορίες ακαθάριστων εισοδημάτων, που

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εξετάζονται διαδοχικά στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου: α) εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις, β) εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα, γ) εισόδημα από κεφάλαιο και δ) εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.

Χρόνος επιβολής φόρου

Ο φόρος επιβάλλεται σε κάθε οικονομικό έτος, στο εισόδημα που αποκτάται μέσα στο αμέσως προηγούμενο οικονομικό έτος, κατά τις διακερίσεις που ορίζει αυτός ο νόμος. Η χρονική διάρκεια του οικονομικού έτους αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου ημερολογιακού έτους.

2.4.2.3 Φορολογία Εισοδήματος από Μισθωτή Εργασία και Συντάξεις

Το ακαθάριστο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις περιλαμβάνει τα πάσης φύσεως εισοδήματα σε χρήμα ή σε είδος που αποκτώνται στο πλαίσιο υφιστάμενης, παρελθούσας ή μελλοντικής εργασιακής σχέσης. Σύμφωνα με το άρθρο 14 του νόμου 4172/2013 υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις κατά τον υπολογισμό του εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις (όπως η αποζημίωση εξόδων διαμονής και σίτισης και η ημερίσια αποζημίωση που έχουν καταβληθεί από τον εργαζόμενο αποκλειστικά για τους σκοπούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας του εργοδότη, το επίδομα αλλοδαπής που χορηγείται σε υπαλλήτους του Υπουργείου Εξωτερικών και των λοιπών σημόσιων πολιτικών υπηρεσιών, οι κρατήσεις υπέρ των ασφαλιστικών ταμείων και άλλες), αλλά και απαλλαγές (όπως η διατροφή που λαμβάνει ο/η δικαιούχος, σύμφωνα με δικαστική απόφαση ή συμβολαιογραφική πράξη, το επίδομα ανεργίας που καταβάλλει ο Ο.Α.Ε.Δ. στους δικαιούχους ανέργους, εφόσον το άθροισμα των λοιπών εισοδημάτων του φορολογούμενου δεν υπερβαίνει ετησίως τις δέκα χιλιάδες ευρώ, το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων Ε.Κ.Α.Σ. που καταβάλλεται στους δικαιούχους και άλλες).

Το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις υποβάλλεται σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Πίνακας 1: Κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος από Μισθωτή Εργασία και Συντάξεις

Φορολογητέο εισόδημα (Ευρώ)	**Φορολογικός Συντελεστής (%)**
≤20000	22%
20.001 έως και 30.000	29%
30.001 έως και 40.000	37%
>40.001	45%

Πηγή: Νόμος 4172/2013

Ο φόρος που προκύπτει κατά την εφαρμογή των ανωτέρω συντελεστών, μειώνεται κατά το ποσό των δύο χιλιάδων (2.000) ευρώ, όταν το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ. Εάν το ποσό του φόρου είναι μικρότερο των δύο χιλιάδων (2.000) ευρώ, το ποσό της μείωσης περιορίζεται στο ποσό του αναλογούντος φόρου. Για φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις το οποίο υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ, το ποσό της μείωσης μειώνεται κατά δέκα (10) ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ του φορολογητέου εισοδήματος από μισθούς και συντάξεις. Απαραίτητη προϋπόθεση για να διατηρηθεί η μείωση φόρου, είναι ο φορολογούμενος να πραγματοποιήσει δαπάνες απόκτησης αγαθώς και λήψης υπηρεσιών στην ημεδαπή ή σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ε.Ο.Χ., οι οποίες έχουν εξοφληθεί με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, όπως κάρτες και μέσα πληρωμής με κάρτες, χρήση ηλεκτρονικού πορτοφολίου, κ.ά. Το ελάχιστο ποσό αυτών προσδιορίζεται ως ποσοστό του φορολογητέου εισοδήματος του ατόμου σύμφωνα με την σχετική κλίμακα που προβλέπει ο κώδικας.

Ακόμη, πρόσθετες μειώσεις φόρου προβλέπονται για ιατρικές δαπάνες, για δωρέες και σε ορισμένες περιπτώσεις για τον φορολογούμενο και τα εξαρτώμενα μέλη του σύμφωνα με το άρθρο 17. Συγκεκριμένα, για ιατρικές δαπάνες όπου το ποσό του φόρου μειώνεται σε ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) για το σύνολο των εξόδων ιατρικής και νοσοκομιακής περίθαλψης, εφόσον αυτά υπερβαίνουν το πέντε τις εκατό (5%) του φορολογητέου εισοδήματος του φορολογούμενου ενώ παράλληλα τα ποσό της μείωσης ανεξαρτήτως του ποσού των εξόδων δεν μπορεί να υπερβεί τις τρεις χιλιάδες (3000) ευρώ. Περαιτέρω μείωση φόρου μπορεί να πραγματοποιηθεί και στην περίπτωση δωρεάς όπου το ποσό του φόρου μειώνεται κατά δέκα τοις εκατό (10%) επί των ποσών δωρεών προς τους φορείς που

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ορίζονται στην απόφαση της επόμενης παραγράφου, εφόσον οι δωρεές υπερβαίνουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους το ποσό των εκατό (100) ευρώ, ενώ το συνολικό ποσό των δωρεών δεν μπορεί να υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) του φορολογητέου εισοδήματος.

2.4.2.4 Φορολογία Εισοδήματος από Επιχειρηματική Δραστηριότητα

Ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται το σύνολο των εσόδων από τις επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση όλων των επιχειρηματικών δαπανών . Στα έσοδα από τις επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισης της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Ειδικά, για τον προσδιορισμό του εισοδήματος από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα στα έσοδα από επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται τα έσοδα από την παραγωγή γεωργικών, κτηνοτροφικών, δασοκομικών, υλοτομικών και αλιευτικών προϊόντων.

Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνται επίσης με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 15, δηλαδή με την κλίμακα της φορολογίας εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις, αφού όμως προστεθούν σε τυχόν εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις (βλέπε Πίνακα 1). Με βάση την ίδια κλίμακα φορολογίας φορολογούνται αυτοτελώς και τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση. Ωστόσο, για τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα δεν εφαρμόζονται οι μειώσεις του άρθρου 16, παρά μόνο στην περίπτωση που αποκτάται εισόδημα από ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία υπάγεται στην ασφάλιση του ΟΓΑ, μαζί με εισόδημα από αγροτική δραστηριότητα και μόνο στο εισόδημα που αποκτάται από την αγροτική δραστηριότητα. Στην περίπτωση που αποκτάται εισόδημα από μισθούς και συντάξεις μαζί με εισόδημα ατομικής αγροτικής επιχείρησης, η μείωση φόρου υπολογίζεται μία φορά για το σύνολο των εισοδημάτων.

2.4.2.5 Φορολογία Εισοδήματος από Κεφάλαιο

Το εισόδημα από κεφάλαιο περιλαμβάνει το εισόδημα που αποκτά ένα φυσικό πρόσωπο και προκύπτει στο φορολογικό έτος σε μετρητά ή σε είδος, με τη μορφή μερισμάτων ή σε είδος, με τη μορφή μερισμάτων, τόκων, δικαιωμάτων καθώς και το εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Τα μερίσματα φορολογούνται με συντελεστή δέκα τοις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εκατό (10%), οι τόκοι φορολογούνται με συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%), τα δικαιώματα φορολογούνται με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%), ενώ το εισόδημα από ακίνητη περιουσία φορολογείται σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Πίνακας 2: Κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος από Ακίνητη Περιουσία

Εισόδημα από ακίνητη περιουσία (ευρώ)	**Συντελεστής (%)**
≤12.000	15%
12.001 έως και 35.000	35%
35.001 και πάνω	45%

Πηγή: Νόμος 4172/2013

2.4.2.6 Φορολογία Εισοδήματος από Υπεραξία μεταβίβασης Κεφαλαίου

Κάθε εισόδημα που προκύπτει από υπεραξία μεταβίβασης με επαχθή αιτία ακίνητης περιουσίας ή ιδανικών μεριδίων αυτής ή εμπραγμάτου δικαιώματος επί ακίνητης περιουσίας ή ιδανικού μεριδίου αυτού ή συμμετοχών οι οποίες έλκουν άνω του 50% της αξίας τους άμεσα ή έμμεσα από ακίνητη περιουσία και δεν συνιστά επιχειρηματική δραστηριότητα, υπόκειται σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Σε κάθε περίπτωση υπεραξία νοείται η διαφορά μεταξύ της τιμής κτήσης που κατέβαλε ο φορολογούμενος και της τιμής πώλησης ή της αξίας του ανταλλάγματος. Το εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου φορολογείται με συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%).

2.4.3 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

2.4.3.1 Βασικές έννοιες

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων είναι ο φόρος που επιβάλλεται ετησίως στα κέρδη που πραγματοποιούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες. Ακολουθεί η συνοπτική περιγραφή των σημαντικότερων εκ των εννοιών αναφορικά με την φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, όπως αυτές ορίζονται από το νόμο 4172/2013:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Υποκείμενα του φόρου:

Στο φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων υπόκεινται:

α) οι κεφαλαιουχικές εταιρείες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,

β) οι προσωπικές εταιρίες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,

γ) τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή και στα οποία περιλαμβάνονται και κάθε είδους σωματεία και ιδρύματα με εξαίρεση μόνο τα κάθε είδους έσοδα που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του σκοπού τους, τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο φόρου,

δ) συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών,

ε) κοινωνίες αστικού δικαίου, αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρίες, συμμετοχικές ή αφανείς εφόσον ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα,

στ) κοινοπραξίες,

ζ) οι νομικές οντότητες που ορίζονται στο άρθρο 2 του Κ.Φ.Ε. και δεν περιλαμβάνονται σε μια από τις προηγούμενες περιπτώσεις.

Απαλλασσόμενα νομικά πρόσωπα

Από το φόρο εισοδήματος απαλλάσσονται:

- οι φορείς γενικής κυβέρνησης με εξαίρεση το εισόδημα που αποκτούν από κεφάλαιο και υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου. Στους φορείς της γενικής κυβέρνησης δεν περιλαμβάνονται οι κεφαλαιουχικές εταιρείες, εκτός από αυτές στις οποίες το κράτος ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου συμμετέχει με ποσοστό εκατό τοις εκατό (100%),
- η Τράπεζα της Ελλάδος,
- οι εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ), που είναι εγκατεστημένοι στην ημεδαπή ή σε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.
- οι διεθνείς οργανισμοί, υπό τον όρο ότι η απαλλαγή από το φόρο προβλέπεται βάσει διεθνούς συμβάσεως που έχει κυρωθεί στην ημεδαπή ή τελεί υπό τον όρο της αμοιβαιότητας,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

- το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. σύμφωνα με τη νομοθεσία που το διέπει.

2.4.3.2 Φορολογικοί Συντελεστές

Ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται το σύνολο των κερδών από επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Στα έσοδα αυτά, περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισής της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Το κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα προσδιορίζεται για κάθε φορολογικό έτος με βάση το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, ο οποίος συντάσσεται σύμφωνα με το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο.

Ειδικότερα, τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που τηρούν διπλογραφικά βιβλία, καθώς και τα νομικά πρόσωπα της περίπτωσης γ) του άρθρου 45 (βλέπε ανωτέρω Υποκείμενα Φόρου, ενότητα 2.4.3.1 Βασικές έννοιες), που τηρούν απλογραφικά, φορολογούνται με συντελεστή εικοσι εννέα τοις εκατό (29%). Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν οι υπόχρεοι των περιπτώσεων β), δ), ε), στ) και ζ) που τηρούν απλογραφικά βιβλία φορολογούνται ομοίως με συντελεστή 29%. Διαφορετικό φορολογικό συντελεστή έχουν τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών που φορολογούνται με συντελεστή δεκατρία τοις εκατό (13%).

2.5 Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας

Για την αποτελεσματική λειτουργία του νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος και με στόχο να διαθέτει η χώρα και η φορολογική διοίκηση ένα σύχρονο φοροελεγκτικό πλαίσιο που θα διασφαλίζει την είσπραξη των εσόδων του δημοσίου και θα επανασυστήνει δεσμούς εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ φορολογούμενου πολίτη και κράτους, αναπτύχθηκε ο Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας (Νόμος 4174/2013).

Ο Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας καθορίζει τη διαδικασία προσδιορισμού, βεβαίωσης και είσπραξης των εσόδων του Δημοσίου, που ορίζονται στο άρθρο 2, καθώς και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

τις διοικητικές κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση με την κείμενη νομοθεσία, η οποία ρυθμίζει τα έσοδα αυτά. Οι διατάξεις του Κώδικα ισχύουν για τα εξής δημόσια έσοδα: φόρο εισοδήματος, φόρο προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.), φόρο κατοχής περιουσίας, κάθε άλλο φόρο, εισφορά ή χρηματική κύρωση για τη βεβαίωση ή είσπραξη των οποίων, κατά την έναρξη ισχύος του Κώδικα, εφαρμόζονται ανάλογα οι αντίστοιχες διατάξεις και για τις χρηματικές κυρώσεις, οι οποίες προβλέπονται από τον Κώδικα.

Γενικότερα, με την ψήφιση του Νόμου αυτού και την εφαρμογή του Κώδικα επιχειρείται να εισαχθούν νέες ρυθμίσεις αλλά και να τροποποιηθούν κάποιες από τις ήδη υπάρχουσες σχετικά με θέματα που διέπουν διάφορα στάδια της φορολογικής διαδικασίας όπως η υποβολή φορολογικών δηλώσεων και οι προθεσμίες αυτών, ο προσδιορισμός φόρου, οι διατάξεις κατά της φοροδιαφυγής, η πληρωμή και επιστροφή φόρου, οι παραβάσεις φοροδιαφυγής, τα πρόστιμα εκπρόθεσμης καταβολής ή ανακριβούς δήλωσης, η πρόσβαση στα βιβλία και στοιχεία κ.ά. Επιδιώκεται, συνεπώς, η θέσπιση ενός ανεξάρτητου συστήματος κανόνων που θα εκσυγχρονίζουν τους τρόπους προσδιορισμού του φόρου, συμβαδίζοντας με τις καλύτερες διεθνείς πρακτικές.

2.6 Λοιποί Φόροι

2.6.1 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου 2859/2000 (Κώδικας ΦΠΑ) επιβάλλεται φόρος κύκλου εργασιών με την ονομασία “φόρος προστιθέμενης αξίας” σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Ειδικότερα, ο ΦΠΑ είναι ένας γενικός έμμεσος φόρος κατανάλωσης, ο οποίος επιβάλλεται σε όλα τα στάδια των συναλλαγών, από την παραγωγή έως τη διάθεση του αγαθού ή της υπηρεσίας και επιρρέπτεται από τον κατά νόμο υπόχρεο εις βάρος του αντισυμβαλλομένου. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι ότι είναι φόρος οικονομικά ουδέτερος, δηλαδή επιβαρύνει κατά τον ίδιο τρόπο παρόμοια αγαθά και υπηρεσίες ανεξάρτητα από την προέλευση και την έκταση του δικτύου παραγωγής και διανομής τους, ενώ η διαχείρισή του είναι πιο εύκολη και αποτελεσματική σε σύγκριση με τους φόρους τους οποίους αντικατέστησε (Φορτσάκης, Σαββαΐδου, 2013). Ταυτόχρονα, είναι αναλογικός και όχι προοδευτικός με την έννοια ότι το ποσοστό του φόρου είναι σταθερό όσο κι αν αυξάνει η φορολογητέα αξία. Επιπλέον, είναι φόρος «κοινοτικός» αφού οι κύριες διατάξεις του είναι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

διατάξεις του Κοινοτικού Δικαίου (6η Οδηγία) και Οδηγία 2006/112/ΕΚ/20-11/2006 που έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό μας δίκαιο με τον νόμο 2859/2000. Άλλωστε ο ΦΠΑ είναι ο σημαντικότερος πόρος του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι πράξεις που υπόκεινται στο φόρο είναι η παράδοση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών, η ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών και η εισαγωγή αγαθών στο εσωτερικό της χώρας. Σύμφωνα με το ελληνικό φορολογικό σύστημα, υποκείμενος στο φόρο προστιθέμενης αξίας είναι οποιοδήποτε πρόσωπο που ασκεί κατά τρόπο ανεξάρτητο, οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα (Νόμος 2859/2000).

Ο κανονικός συντελεστής του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), που ισχύει για όλες τις παραδόσεις αγαθών ή των υπηρεσιών, εκτός εάν ένα συγκεκριμένο μέτρο προβλέπει μειωμένο συντελεστή ή απαλλαγή, ορίζεται σε είκοσι τέσσερα τοις εκατό (24%) στη φορολογητέα αξία. Για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα ΙΙΙ του νόμου 2859/2000, ήτοι είδη διατροφής, κτηνοτροφικά, ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, ιατρικά είδη, η διαμονή σε ξενοδοχεία, κ.ά, ορίζεται μειωμένος συντελεστής του φόρου σε δεκατρία τοις εκατό (13%). Επίσης, προβλέπεται υπερμειωμένος συντελεστής έξι τοις εκατό (6%) στα φάρμακα, βιβλία, εφημερίδες, εισιτήρια θεαμάτων κλπ. Στα νησιά των νομών Λέσβου, Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσου, Κυκλάδων και τα νησιά του Αιγίου Θάσο, Σαμοθράκη, Βόρειες Σποράδες και Σκύρο, ορίζονται μειωμένοι συντελεστές του φόρου κατά τριάντα τοις εκατό (30%), δηλαδή ο κανονικός γίνεται 17%, ο μειωμένος 9% και ο υπερμειωμένος 4%.

Τέλος, συγκεκριμένες δραστηριότητες απαλλάσσονται από το ΦΠΑ όπως η παροχή υπηρεσιών από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία, οι δραστηριότητες των εθνικών δικτύων Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης, ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου, υπηρεσίες και αγαθά που συνδέονται με την κοινωνική πρόνοια και ασφάλιση, υπηρεσίες εκπαίδευσης, υπηρεσίες από συγγραφείς και καλλιτέχνες κ.ά.

2.6.2 Φόρος Κληρονομιάς και Δωρεών

Όλα τα ακίνητα που βρίσκονται στην Ελλάδα καθώς και κάθε κινητή περιουσία που βρίσκεται στην αλλοδαπή, που ανήκει σε Έλληνα πολίτη ή σε οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που έχει την κατοικία του στην Ελλάδα υπόκεινται σε φόρο κληρονομιάς. Ειδικότερα, υποκείμενο του φόρου κληρονομιών, όπως ορίζει η ισχύουσα νομοθεσία (Νόμος 3815/2010 και Νόμος 3842/2010), είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που αποκτά περιουσία αιτία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

θανάτου, δηλαδή οι κληρονόμοι και οι κληροδόχοι, όπως αυτοί ορίζονται στις σχετικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα.

Ο φόρος υπολογίζεται επί της αξίας των αντικειμένων της κτήσης, η οποία είναι η αγοραία αξία κατά το χρόνο της γένεσης της φορολογικής υποχρέωσης, εάν από αυτή αφαιρεθούν οι εκπτώσεις -απαλλαγές που ορίζει ο συγκεκριμένος νόμος. Σημειώνεται ότι στη συνολική αξία συνυπολογίζονται οι δωρεές εν ζωή ή αιτία θανάτου, οι γονικές παροχές και οι προίκες του κληρονομουμένου προς τον κληρονόμο ή κληροδόχο, εφόσον η φορολογική υποχρέωση για αυτές γεννήθηκε σε χρόνο που το δικαίωμα του δημοσίου δεν έχει παραγραφεί.

Για την επιβολή του φόρου κληρονομίας, η ελληνική νομοθεσία έχει ταξινομήσει τους κληρονόμους σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τη συγγένειά τους με τον θανόντα. Σε κάθε κατηγορία, συναντάται ένα αφορολόγητο ποσό και μια προοδευτική φορολογική κλίμακα, ανάλογα με την αξία του ακινήτου που κληρονόμησε ο κληρονόμος, ενώ τα ποσοστά είναι υψηλότερα για πιο μακρινούς συγγενείς και άσχετα πρόσωπα και διαμορφώνονται ανάλογα με το βαθμό συγγένειας. Οι φορολογικές κλίμακες για τις κατηγορίες Α' και Β' έχουν ως εξής:

Πίνακας 3: Φορολογικές κλίμακες Φόρου Κληρονομομιών και Δωρεών

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Α'				
Κλιμάκια (σε ευρώ)	**Συντελεστής κλιμακίου (%)**	**Φόρος κλιμακίου (σε ευρώ)**	**Φορολογητέα περιουσία (σε ευρώ)**	**Φόρος που αναλογεί (σε ευρώ)**
150.000	-	-	150000	-
150.000	1	1.500	300.000	1.500
300.000	5	15.000	600.000	16.500
Υπερβάλλον	10			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Β'				
Κλιμάκια (σε ευρώ)	**Συντελεστής κλιμακίου (%)**	**Φόρος κλιμακίου (σε ευρώ)**	**Φορολογητέα περιουσία (σε ευρώ)**	**Φόρος που αναλογεί (σε ευρώ)**

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

30000	-	-	30.000	-
70000	5	3.500	100.000	3.500
200000	10	20.000	300.000	23.500
Υπερβάλλον	20			

Πηγή: Νόμος 3815/2010

2.6.3 Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων

Ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) είναι ένας πρόσθετος φόρος για τους ιδιοκτήτες ακίνητης περιουσίας που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 2014 (Νόμος 4223/13). Ειδικότερα, όπως ορίζει ο νόμος, ο ΕΝΦΙΑ επιβάλλεται στα εμπράγματα δικαιώματα της πλήρους κυριότητας, της ψιλής κυριότητας, της επικαρπίας, της οίκησης και της επιφάνειας επί του ακινήτου, σε ακίνητα που βρίσκονται στην Ελλάδα και ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κάθε είδους νομικές οντότητες αλλά και στα εμπράγματα ή ενοχικά δικαιώματα της αποκλειστικής χρήσης θέσης στάθμευσης, βοηθητικού χώρου και κολυμβητικής δεξαμενής, που βρίσκονται σε κοινόκτητο τμήμα του ακινήτου. Παράλληλα, προβλέπονται και ειδικές περιπτώσεις απαλλαγών, όπως σε δικαιώματα ακινήτων που ανήκουν στο Δημόσιο, στο Ταμείο Αξιοποίησης της Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (Τ.Α.Ι.ΠΕ.Δ), σε νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου που εντάσσονται στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και σε Ο.Τ.Α. που ιδιοχρησιμοποιούνται ή παραχωρούνται δωρεάν στο Δημόσιο κ.ά.

Ο υπολογισμός του φόρου συνίσταται στο άθροισμα του κύριου φόρου επί του κάθε ακινήτου και του συμπληρωματικού φόρου επί της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων επί των ακινήτων του υποκειμένου στο φόρο. Ο φόρος εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων όπως η τιμή ζώνης της τοποθεσίας όπου βρίσκεται το ακίνητο, η επιφάνεια του ακινήτου σε τετραγωνικά μέτρα, η προβλεπόμενη χρήση του ακινήτου, η παλαιότητα του κτίσματος, ο αριθμός των όψεων του κτιρίου, ο όροφος στον οποίο βρίσκεται του ακινήτου και άλλοι παράγοντες για κάθε έναν από τους οποίους καθορίζονται ειδικοί συντελεστές.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.1 Εισαγωγικά

Η φορολογία αποτελεί βασικό συστατικό της οικονομικής πολιτικής κάθε χώρας, προκειμένου να ενισχύσει τα έσοδα, την ανταγωνιστικότητα και την αναπτυξιακή της πορεία. Όπως προαναφέρθηκε, οι αντικειμενικοί σκοποί της φορολογίας στοχεύουν κυρίως στην εξασφάλιση των απαραίτητων οικονομικών πόρων για την κάλυψη των κρατικών δαπανών, στην καταπολέμηση των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών που μπορεί να επιτυγχάνεται μέσω της αναδιανομής του εισοδήματος και στη σταθεροποίηση ή ενίσχυση της οικονομίας ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό ότι ο σκοπός ενός αποτελεσματικά σχεδιασμένου φορολογικού πλαισίου, είναι η επίτευξη των στόχων δημοσιονομικής πολιτικής με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, δηλαδή περιορίζοντας την εμφάνιση ανεπιθύμητων αρνητικών φαινομένων όπως αυτό της φοροδιαφυγής, ελαχιστοποιώντας το κόστος της είσπραξης φόρων και προωθώντας την οικονομική ανάπτυξη (Stoilova, Patonov, 2012). Υπό αυτή την έννοια, το φορολογικό σύστημα αποτελεί ένα κεντρικό θεσμό ο οποίος επηρεάζει σημαντικά την κατανάλωση και την αποταμίευση, κατευθύνει τους διαθέσιμους επενδυτικούς πόρους και καθορίζει το επιχειρηματικό κλίμα κάθε κράτους.

Πριν εξετάσουμε τη δυνατότητα το ελληνικό φορολογικό σύστημα να συμβάλει στην προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης, κρίνεται αναγκαίο να ερευνήσουμε τι μας διδάσκει η διεθνής εμπειρία. Στο τμήμα αυτό της παρούσας διπλωματικής εργασίας, ερευνάται η βιβλιογραφία σχετικά με την επίδραση της φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη και την επένδυση ως βασικού μοχλού ανάπτυξης και τόνωσης της οικονομίας, ενώ γίνεται και μία προσπάθεια κριτικής της υφιστάμενης βιβλιογραφίας μέσω της παράθεσης των βασικότερων ευρημάτων πρόσφατων επιστημονικών εργασιών.

3.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Η σχέση της φορολογίας με την οικονομική ανάπτυξη έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών απασχολώντας συστηματικά οικονομολόγους, νομικούς, επιχειρήσεις,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εργαζόμενους και πολιτικούς. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνητών φαίνεται να προτείνουν μία αρνητική σχέση ανάμεσα στους φόρους και την ανάπτυξη, βασιζόμενοι κυρίως στις πολυάριθμες φορολογικές μεταρρυθμίσεις απαραίτητες για την χρηματοδότηση του δημοσίου τομέα. Σε αυτή την ενότητα θα παραθέσουμε χρονολογικά τις κυριότερες κατευθύνσεις της βιβλιογραφίας που ασχολούνται με την συσχέτιση αυτών των μεγεθών και συνδέονται άμεσα με το υπό μελέτη θέμα. Αν και στις περισσότερες εξ αυτών έχει πραγματοποιηθεί κάποιας μορφής στατιστική ανάλυση για την εξαγωγή συμπερασμάτων (εμπειρική έρευνα), ωστόσο υπάρχουν και ορισμένες μελέτες στις οποίες λαμβάνει χώρα μια θεωρητική ανασκόπηση προηγούμενων μελετών που έχουν διερευνήσει την επίδραση της φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη και την επενδυτική πολιτική όπου η εξαγωγή συμπερασμάτων γίνεται με τη βοήθεια σχετικών οικονομικών θεωριών (θεωρητική έρευνα).

Μία από τις πρώτες προσπάθειες εξέτασης της επίδρασης των φόρων στην ανάπτυξη είναι αυτή του Solow (1956). Ειδικότερα, σύμφωνα με το νεοκλασικό μοντέλο ανάπτυξης, το σημείο ισορροπίας της ανάπτυξης δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την ασκούμενη φορολογική πολιτική. Αυτό σημαίνει ότι η φορολογική επίδραση είναι τόσο μικρή που ακόμη και αν η φορολογική πολιτική επιφέρει σε ορισμένες περιπτώσεις μείωση του παραγόμενου προϊόντος, δεν επιδρά στους μακροχρόνιους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας. Αντίθετα, νεότερες θεωρίες της ενδογενούς ανάπτυξης που αρχικά προτάθηκαν από τον Romer (1986) αναπτύσσουν μοντέλα οικονομικής ανάπτυξης στα οποία οι κρατικές δαπάνες και η φορολογική πολιτική μπορούν να έχουν μακροχρόνια επίδραση στην ανάπτυξη. Σύμφωνα με αυτά τα υποδείγματα, οι φόροι στο κεφάλαιο καθώς και οι φόροι προσωπικού και εταιρικού εισοδήματος παρουσιάζουν αρνητικά αποτελέσματα ανάπτυξης. Ωστόσο, όλοι οι φόροι ενδέχεται να μην προκαλούν τις ίδιες μεταβολές και η φορολογική σύνθεση (tax mix) να αποτελεί έναν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα ανάπτυξης.

Αργότερα, οι Koester και Kormendi (1989) εξέτασαν την οικονομική ανάπτυξη σε σχέση με το μέσο φορολογικό συντελεστή και τα οριακά φορολογικά ποσοστά. Συγκεκριμένα, στην ανάλυσή τους βρήκαν ότι η επίδραση των οριακών φορολογικών ποσοστών στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι σημαντική. Συμπέραναν ότι, διατηρώντας το μέσο φορολογικό συντελεστή σταθερό, μια μείωση της τάξης του 10% στα οριακά φορολογικά ποσοστά θα αυξήσει το κατά κεφαλήν εισόδημα σε μια βιομηχανική χώρα περισσότερο από 7%. Συνεπώς, κατέληξαν ότι μια φορολογική μεταρρύθμιση που μειώνει την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

προοδευτικότητα φόρου θα αυξήσει το εισόδημα και θα θέσει τη χώρα σε ανοδική πορεία οικονομικής ανάπτυξης.

Οι Lehmussaari (1990) και Marsden (1990) και οι Trella και Whalley (1992) απέδειξαν ότι ο συνδυασμός διαφορετικών φόρων μπορεί να έχει σημαντική επίδραση στις αποταμιεύσεις, την τοποθέτηση κεφαλαίου και την οικονομική ανάπτυξη. Οι Trella και Whalley (1992) ανέπτυξαν ένα υπόδειγμα προκειμένου να αξιολογήσουν τη στρατηγική ανάπτυξης της Κορέας κατά τη διάρκεια της περιόδου 1962 έως 1982. Οι φορολογικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν περιελάμβαναν μεταξύ άλλων και τις επιστροφές άμεσου και έμμεσου φόρου στους εξαγωγείς, φορολογικές πιστώσεις επένδυσης και περίοδοι φορολογικών παραχωρήσεων. Διαπίστωσαν, ότι η επιβολή αυτών των μέτρων είχε μία ευδιάκριτη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης χρονικής περιόδου, η οποία όπως υπολόγισαν, ανέρχονταν σε ποσοστό 0,54% το χρόνο.

Ο Barro (1991) υπογράμμισε τον θετικό ρυθμό της εκπαίδευσης στο σχηματισμό ανθρώπινου κεφαλαίου και την αρνητική συσχέτιση κυβερνητικών μεταρρυθμίσεων και οικονομικής ανάπτυξης. Ο Plosser (1992) συμπέρανε σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου των φόρων στο εισόδημα και τα κέρδη ως ποσοστό του ΑΕΠ, και την ανάπτυξη ως κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Ομοίως και οιι King και Rebelo (1990) εφαρμόζοντας ένα ενδογενές υπόδειγμα ανάπτυξης, προσομοίωσαν αλλαγές στο φόρο εισοδήματος και ανακάλυψαν ότι μια αύξηση από 20% σε 30% μείωσε το ποσοστό οικονομικής ανάπτυξης κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Οι Easterly και Rebelo (1993), ωστόσο, βρήκαν ότι το επίπεδο των φόρων δεν είναι σημαντικό σε παλινδρομήσεις όπου ισχύουν νέες θεωρίες ανάπτυξης της οικονομίας. Ισχυρίστηκαν μάλιστα ότι ο λόγος που οι Barro και Plosser βρήκαν σημαντικές επιδράσεις είναι η θετική συσχέτιση ανάμεσα στο επίπεδο των φόρων και το αρχικό επίπεδο εισοδήματος, ενώ επισήμαναν ότι η αναλογία του φόρου προς το ΑΕΠ είναι σχετικά χαμηλή στις οικονομικά λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Οι Devereux και Love (1995) βασιζόμενοι σε ένα μοντέλο ενδογενούς ανάπτυξης ερευνούν την ποιοτική και ποσοτική επίδραση των αλλαγών φορολογίας και ευημερίας και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι φόροι εισοδήματος, κεφαλαίου και κατανάλωσης, τείνουν να μειώνουν την ανάπτυξη. Παράλληλα, ο Slemrod (1995) ισχυρίστηκε θετική, αρνητική ή και καμία συσχέτιση ανάμεσα στη φορολογία και το κατά κεφαλήν εισόδημα. Ειδικότερα, βρήκε θετική τη συσχέτιση ανάμεσα στο επίπεδο των φορολογικών εσόδων της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

κεντρικής διοίκησης προς ΑΕΠ και το επίπεδο του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε χρονικές σειρές μεταξύ του χρονικού διαστήματος 1929 και 1992 στις ΗΠΑ. Ιδιαίτερα όταν περιλαμβάνονται στο δείγμα και οι αναπτυσσόμενες χώρες, βρήκε θετική συσχέτιση ανάμεσα στο επίπεδο των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ και το επίπεδο του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Για τις χώρες του ΟΟΣΑ, ο Slemrod δε βρήκε θετική ή αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στο επίπεδο των φορολογικών ποσοστών και το επίπεδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Ωστόσο, βρήκε αρνητική συσχέτιση, ερευνώντας τη σχέση ανάμεσα στις αλλαγές στα φορολογικά ποσοστά ή στους λόγους δαπανών και ανάπτυξης στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Ο Zee (1996) εξετάζοντας ένα δείγμα 100 συνολικά χωρών, οι 24 εκ των οποίων ανήκουν στον ΟΟΣΑ, συγκρίνει τα έσοδα από φόρους των αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών και καταλήγει ότι η στατιστική συσχέτιση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και το επίπεδο φορολογίας δεν είναι σημαντική για όλες τις επιμέρους ομάδες χωρών παρά μόνο για τις προσφάτως βιομηχανοποιημένες. Τρία χρόνια αργότερα, οι Kerr και MacDonald (1999) χρησιμοποιώντας ένα δείγμα επτά ασιατικών χωρών, διαπίστωσαν την ύπαρξη αιτιώδους σχέσης μεταξύ των λογαρίθμων των οικονομικών και φορολογικών μεταβλητών σε ορισμένες μόνο από τις εξεταζόμενες χώρες.

Η Widmalm (2001), χρησιμοποιώντας την ανάλυση ακραίων τιμών του Leamer (1983) και διαστρωματικά στοιχεία για 23 χώρες που ανήκουν στον ΟΟΣΑ για την περίοδο 1965-1990, βρήκε ότι η οικονομική ανάπτυξη σχετίζεται θετικά με τον εταιρικό φόρο εισοδήματος και αρνητικά με τον προσωπικό φόρο, ενώ αναφορικά με τους φόρους περιουσίας, αγαθών και υπηρεσιών καθώς και το φόρο μισθοδοσίας βρήκε μικτά αποτελέσματα.

Πιο πρόσφατες συνεισφορές όπως αυτή των Tosum και Abizadeh (2003) επισημαίνουν την αρνητική σχέση των φόρων μισθοδοσίας, αγαθών και υπηρεσιών με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ αντίθετα συμπεραίνουν θετική σχέση των προσωπικών φόρων και των φόρων περιουσίας με την οικονομική ανάπτυξη. Παράλληλα στην ίδια λογική κινείται και η μελέτη των Gordon και Li (2005) οι οποίοι εστιάζουν κυρίως στο τρόπο με τον οποίο η φορολογική δομή επηρεάζει τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης, χρησιμοποιώντας δεδομένα για 70 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ κατά την περίοδο 1970-1997, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι μια μείωση του εταιρικού φορολογικού συντελεστή κατά 10% μπορεί να αυξήσει τον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης κατά 1,1%.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Οι Anastasiou και Dritsaki (2005) εξετάζουν την σχέση ανάμεσα σε φορολογικά έσοδα και οικονομική ανάπτυξη για την Ελλάδα. Χρησιμοποιώντας ετήσια δεδομένα για την περίοδο 1965 έως 2002 βρίκαν ότι υπάρχει μονόδρομη σχέση αιτιότητας ανάμεσα στον άμεσο φορολογικό συντελεστή και το ποσοστό οικονομικής ανάπτυξης αλλά και στα έσοδα από φόρους και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Σε άλλη παρόμοια μελέτη οι Δριτσάκη και Βαζακίδης (2005), εξετάζουν την σχέση ανάμεσα στις διάφορες κατηγορίες φόρων και την οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα χρησιμοποιώντας την ανάλυση της συνολοκλήρωσης. Καταλήγουν στην ύπαρξη μακροχρόνιας σχέσης συνολοκλήρωσης ανάμεσα στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το άνοιγμα της οικονομίας και τις διάφορες κατηγορίες φόρων, ενώ βρίσκουν ότι υπάρχει μονόδρομη σχέση αιτιότητας ανάμεσα στο άνοιγμα της αγοράς και τον εταιρικό φόρο καθώς επίσης και ανάμεσα στους φόρους μισθωτών υπηρεσιών και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Αργότερα, ο Myles (2007) στην θεωρητική του ανάλυση σχετικά με τις επιπτώσεις της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική ανάπτυξη, επισημαίνει ότι χαμηλότεροι φορολογικοί συντελεστές, διεύρυνση της φορολογικής βάσης και αυξημένοι φόροι κατανάλωσης σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος, είναι μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη. Αντίθετα, ο Johansson (2008) καθώς και ο ΟΟΣΑ (2010) υποστηρίζουν ότι οι φόροι εισοδήματος, οι έκτακτοι φόροι ακίνητης περιουσίας καθώς και οι φόροι κατανάλωσης αποτελούν σημαντικά εμπόδια για την οικονομική ανάπτυξη. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ η οικονομική ανάπτυξη που υπόσχεται να επιφέρει ένα εν δυνάμει φορολογικό σύστημα θα πρέπει να στοχεύει όχι μόνο στην ελαχιστοποίηση των στρεβλώσεων που δύνανται να προκληθούν αλλά θα πρέπει να συμβάλλουν εξίσου και στην αύξηση της παραγωγικότητας ενισχύοντας τα κίνητρα για αποταμίευση, επένδυση, καινοτομία και επιχειρηματικότητα, που αναντίρρητα αποτελούν μοχλό οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας.

Η συνεισφορά που φαίνεται να άσκησε τη μεγαλύτερη επιρροή στην ακολουθούμενη από τον ΟΟΣΑ πολιτική τα τελευταία χρόνια, είναι αυτή των Arnold, Brys, Heady, Johansson, Sxhwellnus και Vartia που δημοσιεύτηκε το 2011 στο επιστημονικό περιοδικό: Economic Journal (Baiardi, Profeta, Puglisi, Scabrosetti, 2017), κατά την οποία σε ένα δείγμα 21 χωρών που ανήκουν στον ΟΟΣΑ κατά την χρονική περίοδο 1971-2004, τα φορολογικά έσοδα φάνηκε να σχετίζονται αρνητικά με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ενώ μια μετατόπιση από την άμεση προς στην έμμεση φορολογία είναι θετικά και σημαντικά σχετιζόμενη με το κατά

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

κεφαλήν ΑΕΠ. Από τις εκτιμήσεις του υποδείγματος προέκυψε επιπλέον ότι οι φόροι ακίνητης περιουσίας και οι φόροι κατανάλωσης είναι πιο φιλικοί προς την οικονομική μεγέθυνση συγκριτικά με τους φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων που καθίστανται περισσότερο επιβλαβείς.

3.3 Κριτική βιβλιογραφίας

Ερευνώντας τη σχετική βιβλιογραφία διαπιστώσαμε ότι αν και δεν υπάρχει ομοφωνία αναφορικά με την επίδραση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη, ωστόσο οι περισσότερες θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες αποκαλύπτουν μια αρνητική σχέση ανάμεσα στο επίπεδο της φορολογίας και την οικονομική μεγέθυνση των χωρών. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι τα τελευταία πενήντα χρόνια οι απόψεις των ερευνητών έχουν διαφοροποιηθεί σημαντικά και ιδίως όσον αφορά την επίδραση των φόρων εισοδήματος και των φόρων κατανάλωσης στην οικονομική ανάπτυξη κάθε κράτους.

Ειδικότερα, κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 επικρατούσε η αντίληψη της επιβολής αποδοτικότερων και περισσότερων φόρων ενώ μόνο ο συνολικός φόρος εισοδήματος και οι φόροι στο εμπόριο και την εγχώρια κατανάλωση μπορούσαν να εγγυηθούν την αποτελεσματική συλλογή εσόδων για το κράτος, χωρίς να συνυπολογίζονται άλλοι διεθνείς και εθνικοί κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες κατά τον σχεδιασμό της κατάλληλης φορολογικής πολιτικής. Αντίθετα, μετά την δεκαετία του 70' με την εισαγωγή του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), οι φόροι εισοδήματος επί του κεφαλαίου θεωρήθηκαν ανασταλτικοί για την ανάπτυξη.

Νέες θεωρίες και εμπειρικές μελέτες έστρεψαν το ενδιαφέρον των φοροτεχνικών από την επιβολή υψηλών οριακών συντελεστών φόρου εισοδήματος στην φορολόγηση εισοδήματος κεφαλαίου με τους ίδιους συντελεστές με το εισόδημα από εργασία. Στις περισσότερες χώρες ο ΦΠΑ αντικατέστησε τους φόρους στο εμπόριο, οι οποίοι ήδη είχαν μειωθεί σημαντικά εξαιτίας της απελευθέρωσης του εμπορίου. Αν και οι φόροι εισοδήματος συνεχίζουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα έσοδα κάθε κράτους, οι συντελεστές φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων έχουν μειωθεί αρκετά λόγω της αυξανόμενης επιρροής διεθνών παραγόντων της οικονομίας (Bird, 2010).

Πρόσφατες εμπειρικές μελέτες σχετικά με την επίδραση των φόρων στην αναπτυξιακή διαδικασία, που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια από τον ΟΟΣΑ για

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν καταλήξει σε σημαντικά συμπεράσματα (Ράπανος, Καπλάνογλου, 2014). Ειδικότερα, σε γενικές γραμμές ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης δεν φαίνεται να επηρεάζεται από το επίπεδο της φορολογίας. Επιπλέον, οι ετήσιοι φόροι που επιβάλλονται στην ακίνητη περιουσία και ιδίως στις κατοικίες ευνοούν την οικονομική ανάπτυξη εξαιτίας της δημοσιονομικής ουδετερότητας των φόρων αυτών αφού οδηγούν στη μείωση άλλων περισσότερο στρεβλωτικών φόρων, όπως ο φόρος εισοδήματος και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

Οι φόροι στις συναλλαγές περιουσιακών στοιχείων, που αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρείται ότι αναστέλλουν την οικονομική ανάπτυξη διότι δυσχεραίνουν την ανακατανομή των κατοικιών και την κινητικότητα των εργαζομένων. Ομοίως και οι λοιποί φόροι επί της περιουσίας, όπως οι φόροι κληρονομίας και καθαρού πλούτου που γίνεται αποδεκτό ότι στρεβλώνουν την κατανομή του κεφαλαίου και λειτουργούν ως αντικίνητρο για αποταμιεύσεις.

Οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων θεωρούνται περισσότερο επιζήμιοι για την οικονομική ανάπτυξη σε σύγκριση με τους φόρους που επιβάλλονται στην κατανάλωση, διότι λόγω της προοδευτικότητάς τους αποθαρρύνουν την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, ενώ αν προβλέπεται και φορολόγηση στις αποδόσεις των αποταμιεύσεων τότε αποθαρρύνονται ταυτόχρονα οι αποταμιεύσεις και οι επενδύσεις.

Τέλος, η φορολογία στα κέρδη των εταιρειών κρίνεται ως η περισσότερο βλαπτική για την οικονομική ανάπτυξη καθώς αποτρέπει τις επιχειρήσεις να προβούν στην πραγματοποίηση επενδύσεων και τη βελτίωση της παραγωγικότητάς τους. Μάλιστα εάν και άλλες χώρες αυξήσουν τους εν λόγω φορολογικούς συντελεστές, ο φόρος αυτός ενδέχεται να επηρρεάσει αρνητικά και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Οι ανωτέρω διαπιστώσεις που προκύπτουν μέσα από την μελέτη των πολυάριθμων εργασιών που έχουν γίνει δεν είναι ομόφωνα αποδεκτές. Συγκεκριμένα, εκτός από αμφισβητήσεις και διαφωνίες σε θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, τα ευρήματα αυτά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα και μπορεί να διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με τον τρόπο διεξαγωγής της οικονομετρικής εκτίμησης των σχετικών μεγεθών αλλά και λόγω των διαφορετικών ορισμών και των διαφορετικών χωρών που επιλέγονται από τους ερευνητές.

Στις μέρες μας αρκετοί επιστήμονες εστιάζουν τη μελέτη τους στην εξέταση ειδικότερων ζητημάτων, όπως οι επιπτώσεις της φορολογίας και των δημοσίων δαπανών στην

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

οικονομική επίδοση μιας χώρας. Βασιζόμενοι σε διαστρωματικά δεδομένα και χρονοσειρές για τις αναπτυγμένες χώρες, οι έρευνες τείνουν να καταλήγουν ότι μια αύξηση του μεγέθους του κράτους κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες οδηγεί σε χαμηλότερους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ κατά 0,5% με 1%.

Ωστόσο, αυτό το συμπέρασμα έρχεται σε αντίθεση με την σύγχρονη πραγματικότητα, όπου οι περισσότερες οικονομικά αναπτυγμένες χώρες του κόσμου παρατηρείται να διαθέτουν ιδιαίτερα μεγάλο δημόσιο τομέα, που τους επιτρέπει την εξασφάλιση υψηλών φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η απάντηση φαίνεται να δίνεται από τους ίδιους τους ερευνητές αφού όπως επισημαίνουν, στις χώρες όπου το αίσθημα εμπιστοσύνης μεταξύ των φορολογούμενων και του κράτους είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένο, οι φόροι μπορούν να αυξάνονται χωρίς να βλάπτουν την οικονομική δραστηριότητα. Άλλωστε, οι πολίτες αλλά και οι επιχειρήσεις αποζημιώνονται και στην πράξη για τους υψηλούς φόρους που καταβάλλουν μέσω της παροχής υψηλών προδιαγραφών υποδομών, εκπαίδευσης, κοινωνικών υπηρεσιών καθώς και την εφαρμογή πολιτικών ιδιαίτερα φιλικών προς τις αγορές και τις επιχειρήσεις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

4.1 Εισαγωγικά

Η φορολογία αποτελεί μέσο ρύθμισης της οικονομίας πρόσφορο να επηρεάσει την κατανάλωση, να προωθήσει την αποταμίευση και να κατευθύνει της μεθόδους οργάνωσης των επιχειρήσεων. Η φορολογική πολιτική διαδραματίζει συνεπώς σημαντικό ρόλο σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο τρόπος άσκησής της σε ένα απ' αυτά έχει αντίκτυπο όχι μόνο στην ίδια τη χώρα αλλά και στις γειτονικές.

Υπό αυτή την έννοια είναι αναγκαίο πρωτού προβεί κανείς στην ενδελεχή διερεύνηση των χαρακτηριστικών του φορολογικού συστήματος μιας χώρας να λάβει υπόψην του και τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο. Συγχρόνως, με βάση την μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας που προηγήθηκε και των κυριότερων διαπιστώσεων που προέκυψαν από αυτή, σε αυτό το σημείο επιχειρείται να εξεταστεί εάν το ελληνικό φορολογικό σύστημα πληρεί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται ώστε να ευνοείται η οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Ειδικότερα, στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται μια προσπάθεια να εξετάσουμε το κατά πόσο τα βασικά χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας είναι συμβατά με τις συστάσεις που γίνονται ώστε ένα φορολογικό σύστημα να είναι φιλικό στην οικονομική ανάπτυξη. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, αρχικά κρίθηκε αναγκαίο να ερευνηθεί η εξέλιξη και η δομή των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα τόσο σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ όσο και με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ζώνης του Ευρώ. Στη συνέχεια, επιλέχθηκε να εξεταστεί η εξέλιξη επιμέρους φόρων που σύμφωνα με την κρατούσα αντίληψη δρουν ανασταλτικά ή ευεργετικά στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας. Συγκεκριμένα, εξετάζονται οι φόροι περιουσίας, οι φόροι στην εργασία, οι φόροι κατανάλωσης και ο ΦΠΑ καθώς και οι φόροι εισοδήματος των επιχειρήσεων. Τέλος, η παρουσίαση του παρόντος κεφαλαίου ολοκληρώνεται με την αναφορά στα φαινόμενα της παραοικονομίας και της διαφθοράς που συνδέονται άμεσα με την συλλογή των φορολογικών εσόδων και το ύψος των φορολογικών συντελεστών που επιβάλλονται.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

4.2 Φορολογικά έσοδα και οικονομική ανάπτυξη

4.2.1 Η εξέλιξη της φορολογίας στην Ελλάδα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες του ΟΟΣΑ

Τα τελευταία χρόνια το επίπεδο φορολογίας έχει αυξηθεί σημαντικά στην Ελλάδα, καθώς τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ, από 20,75% στις αρχές της δεκαετίας του '80, ανέρχονται πλέον σε άνω του 30%. Όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς από τον ακόλουθο πίνακα (Πίνακας 4) τα φορολογικά έσοδα της χώρας από το 1965 έως και το 1980 ακολουθούν ανοδική πορεία η οποία συνεχίζεται με ορισμένες αυξομειώσεις έως και το 1995, όπου τα φορολογικά έσοδα ανέρχονταν σε ποσοστό 27,79% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ειδικότερα, το 1965 τα συνολικά φορολογικά έσοδα της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν μόλις 17,13%, ενώ μέσα σε περίπου τρεις δεκαετίες ανήλθαν στο 33,36% (το 2000).

Από το 1965 έως το 2000, ο μέσος όρος των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ για τις χώρες του ΟΟΣΑ αυξήθηκε από 24.8% σε 34,0% (κατά 9,2%), ενώ μειώθηκε κατά την περίοδο 2001-2004, για να αυξηθεί και πάλι κατά το χρονικό διάστημα των ετών 2005 έως 2007 πριν υποχωρήσει λόγω της οικονομικής κρίσης. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις μεταβολές, ο μέσος όρος των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ για τις χώρες του ΟΟΣΑ σημείωσε άνοδο κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες από το 2000 έως το 2014.

Πίνακας 4: Η διαχρονική εξέλιξη των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ για τις χώρες του ΟΟΣΑ την χρονική περίοδο 1965-2000

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Table: Total Tax Revenue as % of GDP 1965-2000 OECD(36)								
	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Australia	20.65	21,11	25.40	26.23	27.77	28,09	28.21	30.44
Austria	33.59	33.67	36.42	38.67	40.53	39.38	41.06	42.12
Belgium	30.63	33.25	38.73	40.51	43.48	41.17	42.61	43.54
Canada	25.22	30.29	31.41	30.43	31.74	35.20	34.76	34.77
Chile						16.95	18.37	18.77
Czech Republic							34.85	32.52
Denmark	29.13	37.32	36.99	41.31	43.89	44.45	46.50	46.88
Estonia							36.03	31.09
Finland	30.02	31.16	36.11	35.31	39.14	42.91	44.50	45.82
France	33.64	33.64	34.90	39.40	41.89	40.98	41.90	43.05
Germany	31.60	31.53	34.31	36.43	36.08	34.80	36.23	36.24
Greece	17.13	19.22	18.70	20.75	24.56	25.19	27.79	33.36
Hungary							40.97	38.62
Iceland	25.52	26.74	29.27	28.93	27.53	30.24	30.48	36.28
Ireland	24.51	27.58	27.87	30,08	33.59	32.36	31.74	30.76
Israel							35.63	34.82
Italy	24.66	24.84	24.52	28.72	32.52	36.39	38.58	40.60
Japan	17.78	19.17	20.38	24.75	26.72	28.54	26.41	26.65
Korea			14.90	16.94	15.78	18.85	19,12	21.46
Latvia							29.74	29.14
Luxembourg	26.35	22.55	31.46	34.25	37.90	33.59	34.95	37.24
Mexico				14.49	15.18	12,36	11,39	13.59
Netherlands	30.87	33.40	38.21	40.26	39.79	40.21	37.73	37.23
New Zealand	23.21	25.13	27.55	29.63	29.47	36.17	35.56	32.55
Norway	29.45	34.26	38.83	41.94	41.87	40.25	40.04	41.88
OECD - Average	24.80	26.74	28.59	30,09	31.55	31.96	33.30	33.96
Poland							37.74	32.94
Portugal	15.67	17.58	18.85	21.88	24,12	26.48	29.28	31,05
Slovak Republic							39.56	33.63
Slovenia							38.36	36.63
Spain	14.29	15.50	17.95	22.00	26.84	31.62	31.29	33.41
Sweden	31.37	35.66	38.90	43.75	44.78	49.48	45.62	48.98
Switzerland	16.55	18.21	22.54	23.32	23.88	23.60	25.41	27.45
Turkey	10,56	9,28	11,88	13.35	11,49	14.90	16.79	24.16
United Kingdom	29.28	35.04	34.17	33.38	35.07	32.88	29.83	32.84
United States	23.50	25.72	24.59	25.53	24.61	25.96	26.46	28.20

Πηγή: OECD

Από το 2014 στο 2015 οι μεγαλύτερες αυξήσεις φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ σημειώθηκαν στο Μεξικό και την Τουρκία ενώ σημαντικές αυξήσεις άνω της μιας ποσοστιαίας μονάδας παρατηρούνται στην Εσθονία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία και τη Δημοκρατία της Σλοβακίας (Γράφημα 1).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 1: Μεταβολές στα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2014-2015

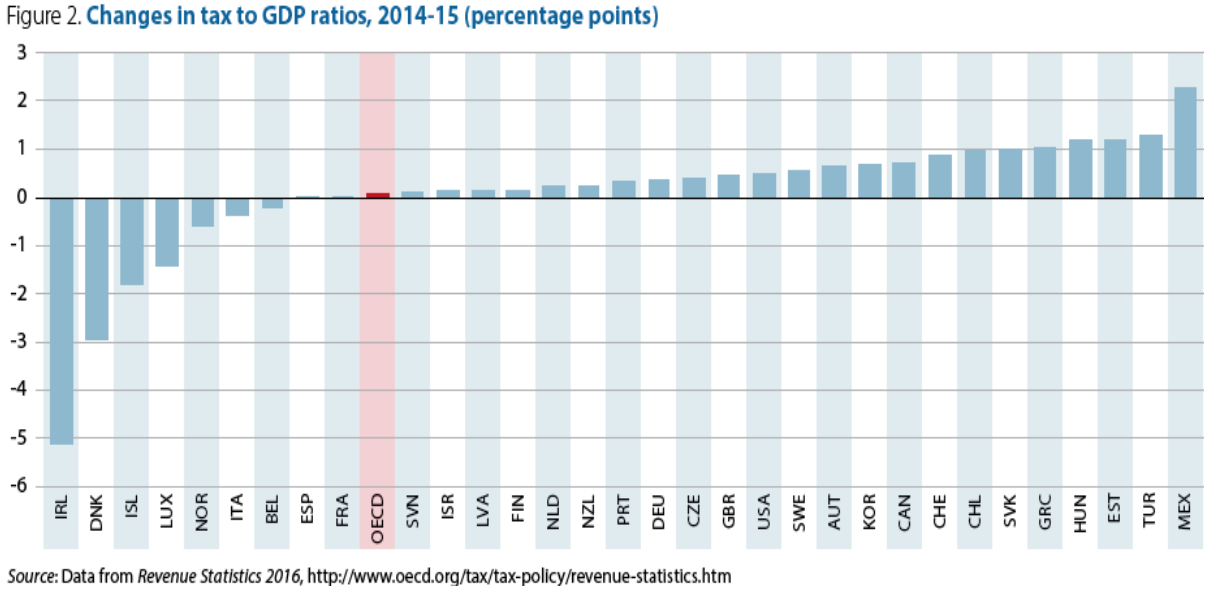

Πηγή: OECD

Οι μεγαλύτερες μειώσεις παρατηρούνται στην Ιρλανδία (5.1 ποσοστιαίες μονάδες), στη Δανία (3 ποσοστιαίες μονάδες) και την Ισλανδία (1.8 ποσοστιαίες μονάδες) ενώ σημαντική μείωση άνω της μιας ποσοστιαίας μονάδας παρατηρείται και στο Λουξεμβούργο. Συγκριτικά με το 2007 πριν επέλθει η οικονομική κρίση, το 2015 τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμειναν τουλάχιστον τρεις ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα στην Νορβηγία και την Ιρλανδία, με την τελευταία να σημειώνει την μεγαλύτερη πτώση από 30.4% το 2007 σε 23.6% το 2015, κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης του ΑΕΠ της χώρας το 2015. Αντιθέτως, οι σημαντικότερες αυξήσεις σημειώθηκαν στην Τουρκία, όπου τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν από 24.1 % σε 30.0% από το 2007 έως το 2015 και στην Ελλάδα και το Μεξικό, όπου σημειώθηκαν αυξήσεις από 4% και άνω κατά τη διάρκεια της ίδιας χρονικής περιόδου.

Γενικότερα, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, για το έτος 2015, από τις συνολικά 32 χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ συγκριτικά με το 2014 αυξήθηκαν σε 25 χώρες και μειώθηκαν σε 7. Συνεπώς, η πορεία των συνολικών φορολογικών εσόδων φαίνεται να ανακάμπτει σταδιακά από την φθίνουσα πορεία που σημειώθηκε σχεδόν σε όλες τις χώρες το 2008 και το 2009 εξαιτίας της χρηματοοικονομικής κρίσης. Όπως παρατηρούμε ο μέσος όρος των φορολογικών εσόδων ως

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ποσοστό του ΑΕΠ για τις χώρες του ΟΟΣΑ ήταν 34.3% το 2015 σε σύγκριση με 34.2% το 2014 και 33.8% το 2013 (Πίνακας 5).

Πίνακας 5: Η διαχρονική εξέλιξη των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ για τις χώρες του ΟΟΣΑ την χρονική περίοδο 2000-2015

Table: Total Tax Revenue as % of GDP 2000-2015 OECD (36)																
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Australia	30.44	28.93	29.79	29.97	30.33	29.97	29.56	29.72	27,08	25.83	25.60	26.27	27.36	27.56	27.85	
Austria	42.12	43.73	42.52	42.34	41.83	40.93	40.37	40.54	41.40	40.97	40.83	41.02	41.67	42.53	42.82	43.46
Belgium	43.54	43.45	43.63	43.14	43.21	43.15	42.96	42.72	43.25	42.37	42.62	43.14	44.17	45.04	45.00	44.81
Canada	34.77	34.14	32.57	32.52	32.31	32.22	32.43	32.12	31.70	31.98	30.65	30.54	30.99	30.96	31.22	31.94
Chile	18.77	18.95	18.98	18.72	19,06	20.71	22.00	22.78	21.41	17.38	19.68	21.23	21.48	19.95	19.75	20.70
Czech Republic	32.52	32.61	33.48	34.37	34.74	34.52	34.07	34.28	33.53	32.35	32.55	33.26	33.68	34.08	33.09	33.47
Denmark	46.88	45.92	45.41	45.58	46.42	47.99	46.45	46.41	44.86	45.17	45.06	45.12	45.81	46.79	49.58	46.62
Estonia	31.09	30.37	31.18	30.90	31.21	29.97	30.54	31.28	31.43	34.92	33.25	31.51	31.54	31.49	32.43	33.59
Finland	45.82	43.17	43.33	42.39	41.82	42.11	42.15	41.51	41.21	40.93	40.79	42.03	42.68	43.62	43.84	43.99
France	43.05	42.69	42.13	42.04	42.18	42.78	43.09	42.39	42.18	41.32	41.97	43.16	44.32	45.23	45.49	45.50
Germany	36.24	35.01	34.38	34.61	33.86	33.87	34.49	34.89	35.41	36.08	35.01	35.70	36.34	36.44	36.57	36.94
Greece	33.36	31.98	32.24	30.91	29.92	31.21	30.33	31.18	30.98	30.88	32.24	33.70	35.47	35.58	35.77	36.78
Hungary	38.62	37.72	37.47	37.39	37.17	36.70	36.71	39.60	39.68	39.19	37.50	36.47	38.58	38.15	38.23	39.40
Iceland	36.28	34.52	34.34	35.68	36.65	39.56	40.54	38.99	35.26	31.93	33.39	34.46	35.28	35.99	38.92	37.12
Ireland	30.76	28.61	27.28	27.86	28.94	29.39	30.82	30.37	28.46	27.38	27,10	27,08	27.45	28.17	28.71	23.59
Israel	34.82	34.69	33.91	33.28	33.28	33.56	34.08	34.00	31.74	29.65	30.54	30.77	29.67	30.68	31.25	31.37
Italy	40.60	40.30	39.75	40.07	39.33	39.15	40.57	41.70	41.72	42.07	41.86	41.91	43.90	43.97	43.69	43.34
Japan	26.65	26.84	25.76	25.30	26,08	27.30	28,09	28.51	28.52	26.95	27.57	28.61	29.42	30.35	32.04	
Korea	21.46	21.78	21.95	22.71	21.96	22.54	23.56	24.79	24.64	23.76	23.39	24.16	24.78	24.30	24.59	25.25
Latvia	29.14	28.15	27.83	27.40	27.58	27.86	28.68	28.16	27.71	27.88	28,11	27.77	28.49	28.53	28.87	29.00
Luxembourg	37.24	37.84	37.84	37.93	36.91	38.17	36.15	36.49	37.12	38.95	38.01	37.87	38.79	38.11	38.37	36.96
Mexico	13.59	14.38	14.58	14,12	12,87	12,65	12,83	13.21	13.79	13.58	14,12	14,03	13.92	14.62	15.15	17.44
Netherlands	37.23	36.00	35.48	35.23	35.16	35.35	36.38	36.03	36.40	35.35	36.09	35.85	36.02	36.54	37.52	37.75
New Zealand	32.55	31.94	33.25	33.17	34.21	36.05	35.29	33.86	32.90	30.25	30.27	30.45	32.05	31.25	32.52	32.76
Norway	41.88	42.09	42.36	41.66	42.41	42.60	42.83	42.13	41.45	41.22	41.95	42.08	41.51	39.92	38.68	38.06
OECD - Average	33.96	33.48	33.23	33.15	33.08	33.56	33.71	33.77	33.17	32.43	32.57	32.95	33.44	33.81	34.18	34.27
Poland	32.94	32.90	33.03	32.49	32.12	33.15	33.76	34.65	34.35	31.44	31.14	31.63	31.90	31.88	32.08	
Portugal	31,05	30.82	31.25	31.34	30.15	30.81	31.33	31.82	31.73	29.91	30.41	32.33	31.78	34.07	34.17	34.49
Slovak Republic	33.63	32.69	32.81	32.43	31.43	31.29	29.30	29.20	29,03	28.86	28,06	28.61	28.37	30.29	31.25	32.25
Slovenia	36.63	36.82	37.16	37.34	37.43	37.95	37.65	37.07	36.39	36.21	36.90	36.48	36.86	36.76	36.49	36.60
Spain	33.41	33.04	33.40	33.32	34.28	35.31	36.10	36.53	32.31	29.96	31.52	31.45	32.44	33.25	33.85	33.85
Sweden	48.98	46.83	45.17	45.46	45.65	46.61	45.97	44.97	44.01	44.08	43.22	42.51	42.56	42.91	42.78	43.34
Switzerland	27.45	26.84	27.46	26.80	26.45	26.54	26.37	26.13	26.43	27,05	26.46	27,08	26.78	26.88	27,03	27.89
Turkey	24.16	26,11	24.62	25.93	24,07	24.26	24.52	24,08	24.22	24.64	26.20	27.83	27.64	29.27	28.76	30,03
United Kingdom	32.84	32.91	31.73	31.53	32.13	32.48	33.23	32.99	33.01	31.55	32.53	33.40	32.70	32.47	32.07	32.52
United States	28.20	27.16	24.94	24.40	24.62	25.93	26.66	26.71	25.69	23,02	23.49	23.90	24,07	25.66	25.88	26.36

Πηγή: OECD

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Αντίστοιχα η ανοδική πορεία των φορολογικών εσόδων ως ποσοτό του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU-28) και της Ευρωζώνης (EA-19) επιβεβαιώνεται και από το παρακάτω διάγραμμα (Γράφημα 2).

Γράφημα 2: Συνολικά φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-28) και της ζώνης του ευρώ (ΕΑ-19) για την περίοδο 1995-2015

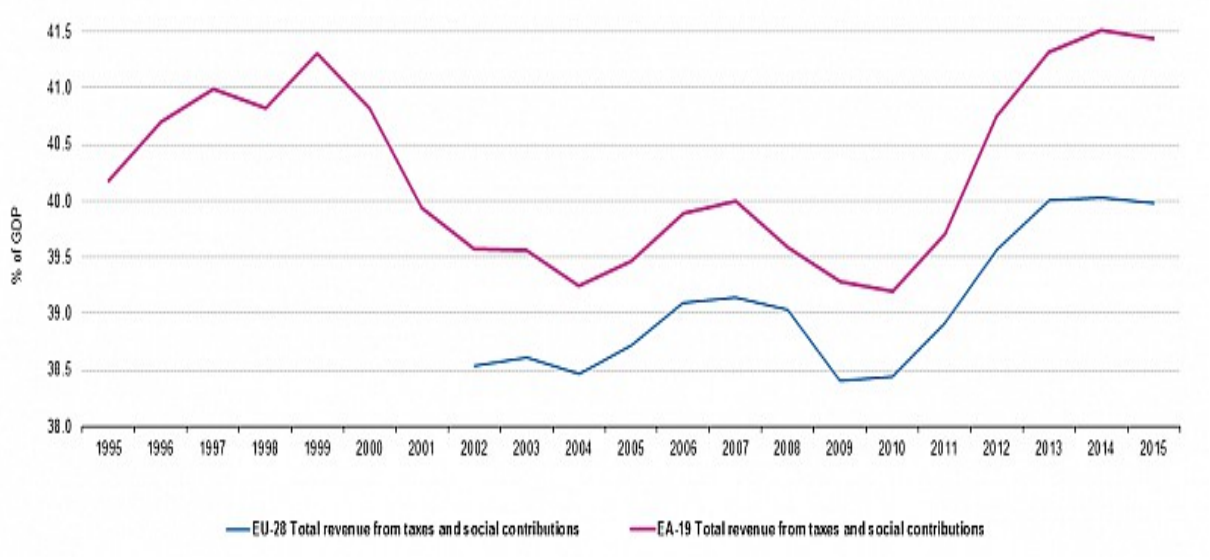

Πηγή: Eurostat

Σύμφωνα με την Eurostat το 2015 τα φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εισφορών) αντιπροσώπευαν το 40% του ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-28) και το 41.4% του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ (ΕΑ-19). Σε σύγκριση με το 2014 για την ΕΕ-28 δεν παρατηρήθηκε κάποια μεταβολή, αλλά στην ΕΑ-28 σημειώθηκε μείωση κατά 0.1 ποσοστιαίες μονάδες. Ωστόσο σε απόλυτους όρους, τα φορολογικά έσοδα το 2015 φαίνεται να συνέχισαν την ανοδική πορεία από το χαμηλό σημείο του 2009. Τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ τόσο για την ΕΕ-28 όσο και για την ΕΑ-19 μειώνονταν κάθε χρόνο από το 2007 και μετά, έως το 2011 όπου άρχισαν εκ νέου να αυξάνονται.

Στις μέρες μας, σύμφωνα με τα ετήσια στατιστικά στοιχεία του ΟΟΣΑ, τα φορολογικά έσοδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα, αυξήθηκαν κατά μία ποσοστιαία μονάδα από 35.8% το 2014 σε 36.8% το 2015. Τα αντίστοιχα αριθμητικά στοιχεία για το μέσο όρο του ΟΟΣΑ αυξήθηκαν κατά 0.1 ποσοστιαίες μονάδες από 34.2% σε 36.3% για την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ίδια χρονική περίοδο. Όπως παρατηρούμε από το 2000 και μετά τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα έχει αυξηθεί από 33.4% σε 36.8%, ενώ κατά την ίδια χρονική περίοδο ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ το 2015 ήταν ελαφρώς πιο πάνω από αυτό το ποσοστό και συγκεκριμένα 34.3% σε σύγκριση με 34.0% το 2000 (Γράφημα 3).

Γράφημα 3: Διαχρονική εξέλιξη των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα έως το 2015

Πηγή: OECD

Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς και από το ακόλουθο γράφημα (Γράφημα 2) αναφορικά με τα φορολογικά της έσοδα η Ελλάδα βρισκόταν στην 14η θέση από τις συνολικά 35 χώρες του ΟΟΣΑ για το έτος 2015 ενώ το 2014 κατατάσσονταν στην 15η συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ. Το 2015 τα φορολογικά της έσοδα ανέρχονταν σε 36.8% ως ποσοστό του ΑΕΠ συγκριτικά με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ που ήταν 34.3%.

Γράφημα 4: Τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

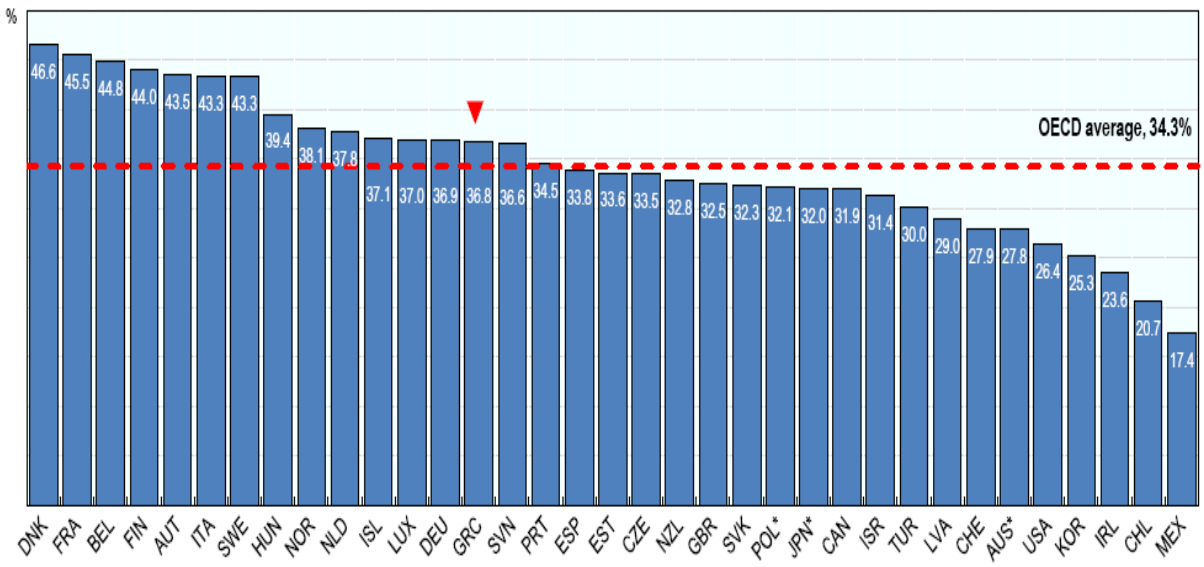

Πηγή: OECD

Επιπλέον, από το ακόλουθο γράφημα γίνεται φανερό ότι τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα (EL) είναι κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωζώνης (EA-19) αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU-28) (Γράφημα 5). Συνπεπώς από τη σύγκριση της Ελλάδας με άλλες ομάδες χωρών, όπως οι λοιπές χώρες της ΕΕ και οι χώρες του ΟΟΣΑ, παρατηρείται μια υστέρηση των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Γράφημα 5: Φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο 2013-2014

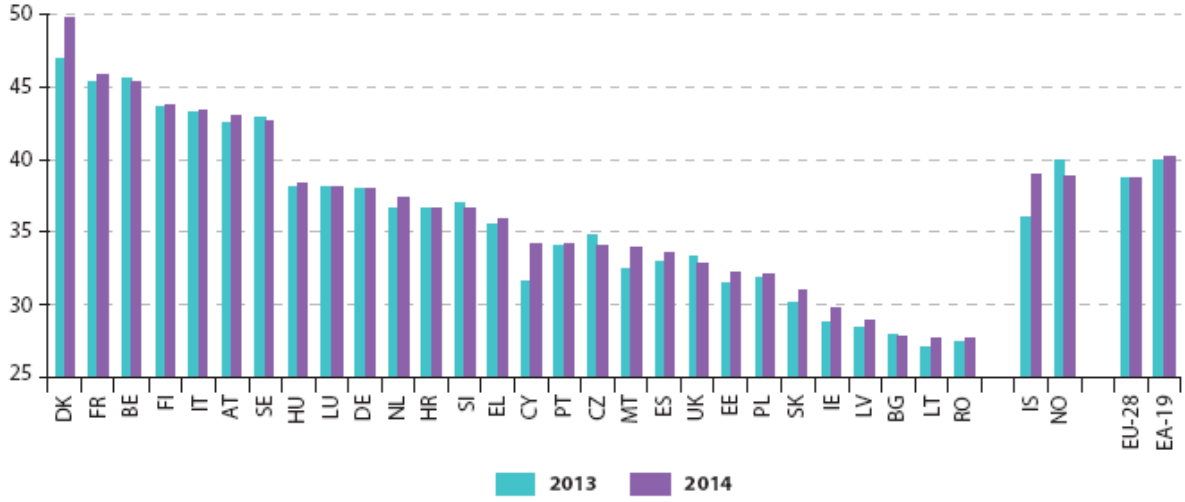

Πηγή: Eurostat

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

4.2.2 Η δομή των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού φορολογικού συστήματος είναι ο πρωταγωνιστικός ρόλος της έμμεσης φορολογίας. Αυτό το γεγονός από μια πρώτη ματιά είναι φιλικό στην οικονομική ανάπτυξη. Τα φορολογικά έσοδα στη χώρα στηρίζονται ως επί των πλείστων στους φόρους κατανάλωσης, στους φόρους φυσικών προσώπων καθώς και στους φόρους ακίνητης περιουσίας. Έτσι, η διάρθρωση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης ιδιαίτερα ως προς την αναλογία άμεσων-έμμεσων φόρων διαφέρει σημαντικά από αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (Γράφημα 6). Όπως γίνεται εμφανές από το ακόλουθο γράφημα, η Ελλάδα εισπράττει υψηλότερα έσοδα από φόρους επί εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και φόρους αγαθών και υπηρεσιών, μικρότερο ποσοστό των φορολογικών εσόδων προέρχεται από φόρους εισοδήματος και επιχειρηματικών κερδών ενώ δεν εντοπίζονται έσοδα από φόρους μισθοδοσίας.

Γράφημα 6: Δομή φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα σε σύκγριση με τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ

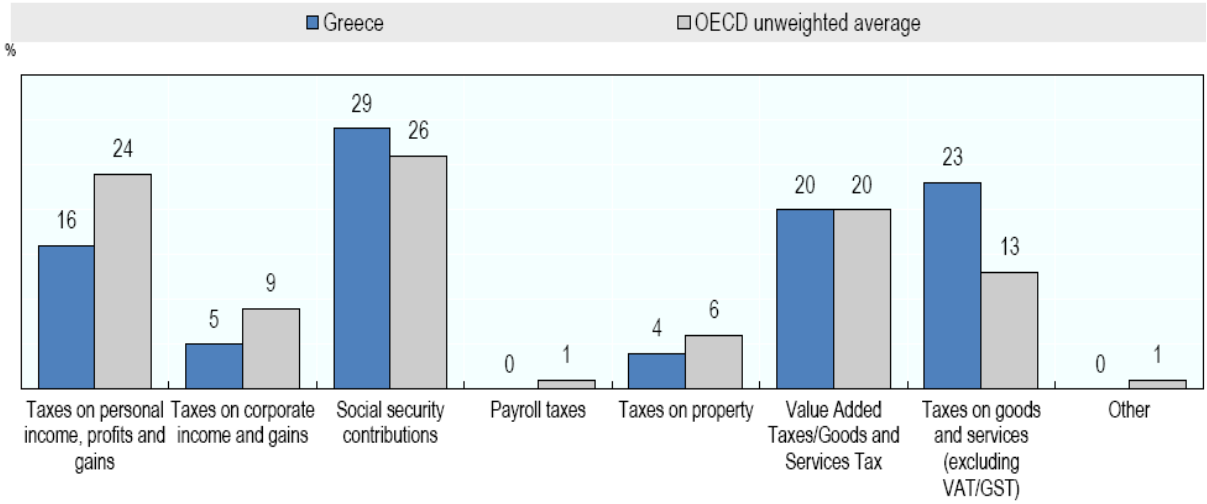

Πηγή: OECD

Όπως σημειώνει και η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), σύμφωνα με τη διάρθρωση των φορολογικών εσόδων την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2016, οι άμεσοι φόροι ανέρχονταν στο 45,96% των συνολικών φορολογικών εσόδων και οι έμμεσοι φόροι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

στο 54,04%. Τα ποσοστά της περιόδου Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2015 ανέρχονταν σε 45,39% και 54,61%, αντίστοιχα. Αναφορικά με την κατανομή των φορολογικών εσόδων, στο γράφημα 7 παρατηρείται ότι η συμμετοχή των έμμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα, σε σχέση με τους άμεσους φόρους, είναι σημαντικά μεγαλύτερη.

Γράφημα 7: Διάρθρωση μηνιαίων φορολογικών εσόδων 2015-2016

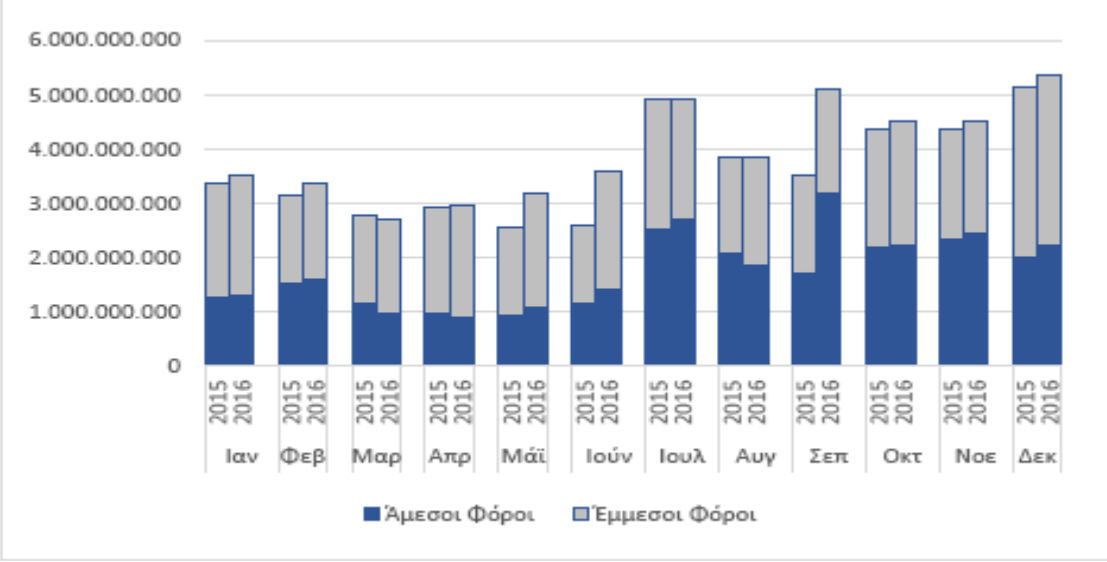

Πηγή: ΑΑΔΕ

Αντίστοιχα για το έτος 2017, όπως απεικονίζεται στο γράφημα 8, τα φορολογικά έσοδα από έμμεσους φόρους Απριλίου 2017 ανήλθαν σε 2.845.129.900,10 €, ελαφρώς μειωμένα σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα τον Απρίλιο του 2016, τα οποία ανέρχονταν σε 2.946.470.212,96 €. Σύμφωνα με τη διάρθρωση των φορολογικών εσόδων τον Απρίλιο του 2017, οι άμεσοι φόροι ανέρχονταν στο 29,58% των συνολικών φορολογικών εσόδων και οι έμμεσοι φόροι στο 70,42%. Αντίστοιχη ήταν η διάρθρωση των εσόδων και τον Απρίλιο του 2016 (Γράφημα 8).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 8: Διάρθρωση φορολογικών εσόδων Απριλίου 2016 και Απριλίου 2017 σε άμεσους και έμμεσους φόρους

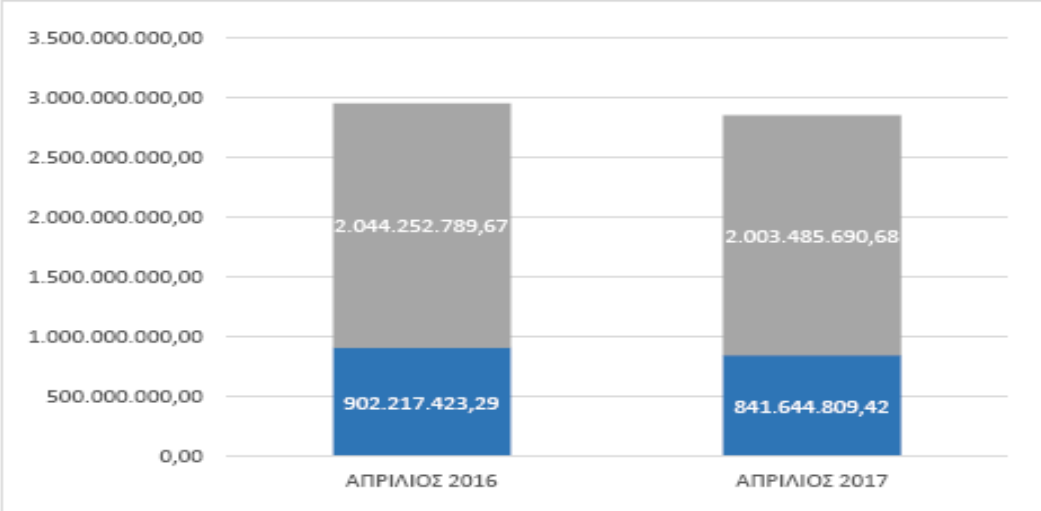

Πηγή: ΑΑΔΕ

Σε μια προσπάθεια χαρτογράφησης των βασικών ροών των φορολογικών εσόδων κατά τα τελευταία έτη στην Ελλάδα, και για την διερεύνηση της μεταβολής τους κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, παρουσιάζουμε κάτωθι τον πίνακα εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού για τα έτη 2004-2015 (Πίνακας 6). Παρατηρούμε ότι από το 2010 μέχρι σήμερα, τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού στην Ελλάδα μειώνονται σε σταθερή ετήσια βάση, ενδεικτικό στοιχείο της ύφεσης στη χώρα μας κατά την τελευταία πενταετία, παρά τη συνεχώς αυξανόμενη άμεση και έμμεση φορολογία που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια.

Επιπλέον, για το 2015 τα εκτιμώμενα συνολικά έσοδα ανέρχονταν σε €49,5 δισ., κατά περίπου 12% χαμηλότερα από τα συνολικά έσοδα του 2010. Από αυτά το 40% του συνόλου (€19,7 δισ.) αφορά άμεσους φόρους και το 48% του συνόλου (€23,7 δισ.) έμμεσους φόρους, ενώ το υπόλοιπο αφορά μη φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις). Επίσης αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα έσοδα από άμεσους φόρους τείνουν να είναι σταθερά κατά την τελευταία πενταετία (μεταξύ 19,8 δισ. και 21,3 δισ.), ενώ για τους έμμεσους φόρους παρατηρείται μια συνεχής πτώση, από τα €31 δισ. το 2010 στα €23,8 δισ. το 2015 – μείωση η οποία σωρευτικά προσεγγίζει το 26%.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Πίνακας 6: Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού (δισ.ευρώ)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
I. Άμεσοι Φόροι	**16,48**	**18,37**	**18,70**	**19,83**	**20,78**	**21,35**	**20,15**	**20,26**	**21,10**	**20,06**	**20,46**	**19,76**
1. Φόρος Εισοδήματος	13,31	14,17	15,01	16,09	16,59	16,51	14,22	12,88	13,31	11,49	12,21	12,09
- Φυσικών Προσώπων	7,79	8,29	9,28	10,16	10,82	10,84	9,40	8,28	9,97	7,97	7,85	7,82
- Νομικών Προσώπων	4,72	4,73	4,44	4,66	4,19	3,79	3,15	2,74	1,72	1,68	2,66	2,90
- Άλλα (Ειδικές Κατηγορίες κτλ.)	0,80	1,14	1,29	1,27	1,58	1,88	1,67	1,86	1,63	1,84	1,70	1,38
2. Λοιποί Φόροι Εισοδήματος	3,18	4,20	3,70	3,74	4,19	4,84	5,94	7,38	7,79	8,57	8,26	7,67
II. Έμμεσοι Φόροι	**23,00**	**23,72**	**26,29**	**28,57**	**30,22**	**28,29**	**31,04**	**28,63**	**26,07**	**24,54**	**23,75**	**23,75**
1. Φόροι Κατανάλωσης Εγχώριων Προϊόντων	18,17	18,55	20,37	22,19	23,80	23,76	27,15	25,11	23,15	21,47	20,81	20,78
- ΦΠΑ	12,03	12,36	13,80	15,15	15,84	14,83	15,58	15,08	13,58	12,53	12,19	12,13
- Καύσιμα	2,46	2,48	2,61	2,87	3,69	4,37	5,70	4,65	4,46	4,23	4,11	4,18
- Καπνά	2,24	2,26	2,42	2,58	2,52	2,57	2,91	3,05	2,71	2,50	2,42	2,37
– Λοιποί	1,44	1,45	1,55	1,60	1,75	1,99	2,96	2,33	2,40	2,21	2,08	2,10
2. Άλλοι Έμμεσοι Φόροι	4,83	5,18	5,92	6,38	6,42	4,53	3,89	3,53	2,92	3,07	2,95	2,97
III. Μη Φορολογικά Έσοδα**	**2,57**	**2,67**	**3,69**	**3,37**	**4,25**	**3,72**	**4,91**	**6,43**	**4,32**	**6,90**	**5,78**	**5,98**
IV. Σύνολο εσόδων	**42,05**	**44,76**	**48,68**	**51,77**	**55,25**	**53,36**	**56,11**	**55,32**	**51,48**	**51,50**	**50,00**	**49,49**

Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος,**Προσωρινά στοιχεία. ** Έσοδα αποκρατικοποιήσεων και έσοδα από μεταφορά αποδόσεων απόδιακράτηση ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των ΕθνΚΤ (Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών) του Ευρωσυστήματος.*

4.2.3 Φορολογικά έσοδα και οικονομική ανάπτυξη

Όπως είναι αναμενόμενο, η αύξηση των φορολογικών συντελεστών και η ταυτόχρονη μείωση των φορολογικών εσόδων κατά τα τελευταία έτη, επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη της χώρας αφού μειώνει σημαντικά τα έσοδα του κράτους μεγεθύνοντας την οικονομική ύφεση.

Σύμφωνα με πρόσφατες σχετικές μελέτες, όπως αυτή της Τράπεζας της Ελλάδος (Οικονομική Δελτίο, 2014) αλλά και της PwC (2016), διαπιστώνεται ότι τα φορολογικά έσοδα συσχετίζονται θετικά με την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με έρευνα της PwC, επιβεβαιώθηκε η θετική σχέση μεταξύ πλούτου και εισπραξιμότητας φόρων και στην περίπτωση της Ελλάδας. Η συνεχής μείωση των φορολογικών εσόδων από το 2008 και μετά είχε ως αποτέλεσμα την πτωτική πορεία του κατά

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

κεφαλήν εισοδήματος, ενώ η μικρή αύξηση στα φορολογικά έσοδα που παρατηρήθηκε το 2014 και 2015, έτος κατά το οποίο τα έσοδα επέστρεψαν στα επίπεδα του 2002-2003, είχε θετική επίδραση στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Γράφημα 9).

Γράφημα 9: Φορολογικά έσοδα και κατά κεφαλήν ΑΕΠ

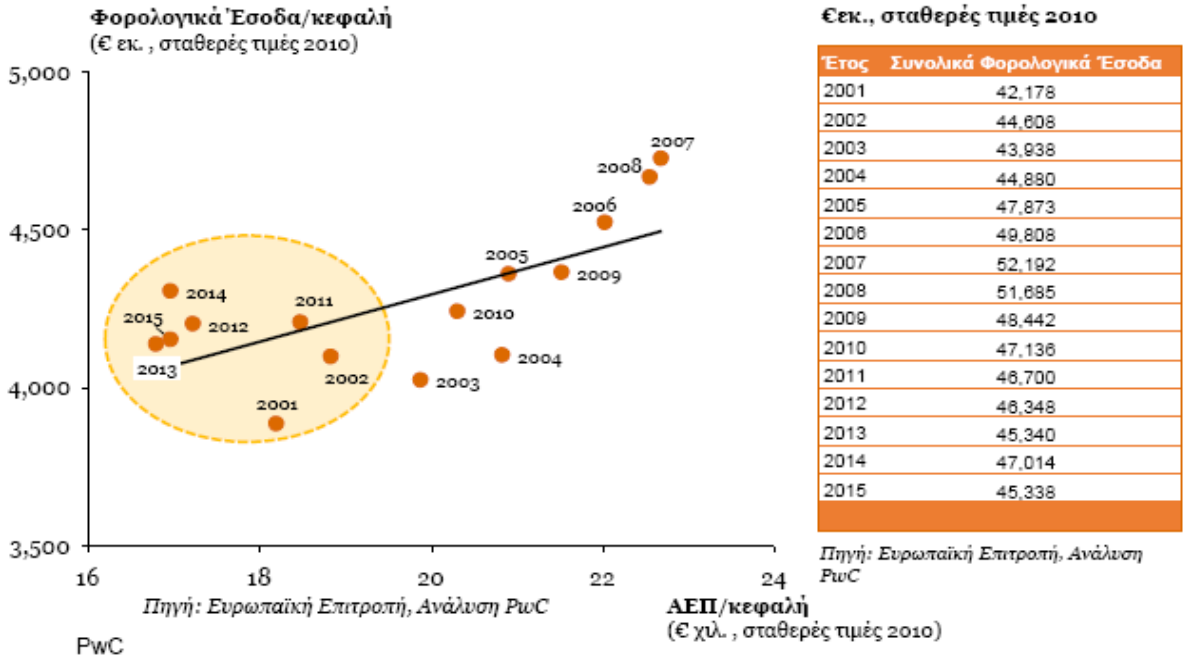

Έτος	Συνολικά Φορολογικά Έσοδα
2001	42,178
2002	44,608
2003	43,938
2004	44,880
2005	47,873
2006	49,808
2007	52,192
2008	51,685
2009	48,442
2010	47,136
2011	46,700
2012	46,348
2013	45,340
2014	47,014
2015	45,338

Πηγή: PwC

Παράδειγμα αυτής της παραδοχής αποτελεί και η Γερμανία, η οποία παρουσιάζει αυξημένα φορολογικά έσοδα κατά τα τελευταία έτη γεγονός που σε συνδυασμό με τις χαμηλές δαπάνες για το χρέος, δημιουργεί συνθήκες για ισχυρή οικονομική ανάπτυξη. Πράγματι, τα φορολογικά έσοδα της Γερμανίας, της ομοσπονδίας, των κρατιδίων και των δήμων, αυξήθηκαν στα 734,2 δισ.ευρώ, με προβλέψεις για περαιτέρω αύξησή τους στα 889,6 δεσ.ευρώ για το 2018, παράγοντας που αντανακλά θετικά στην οικονομική της ανάπτυξη, που σύμφωνα με εκτιμήσεις θα ανέλθει για το τρέχον έτος στο 2,0%, έναντι 1,9% που σημειώθηκε για το έτος 2016.

Αντιθέτως, στην Ελλάδα, όπως διαπιστώσαμε και προηγουμένως, τα φορολογικά έσοδα τα τελευταία χρόνια συνεχώς μειώνονται με σημαντικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη της χώρας, δεδομένου ότι η μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2014 ήταν 0,7%, το 2015 -0,2%,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

παραμένοντας αμετάβλητη και το 2016, την ίδια στιγμή που τα φορολογικά έσοδα μειώνονται σε απόλυτα μεγέθη, οδηγώντας σε περαιτέρω συρρίκνωση του ΑΕΠ.

4.3 Φόροι στην περιουσία και οικονομική ανάπτυξη

4.3.1 Φόροι στην περιουσία

Οι φόροι περιουσίας διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες και συγκεκριμένα στους επαναλαμβανόμενους φόρους ακίνητης περιουσίας που καταβάλλονται σε ετήσια βάση και σε εκείνους που συνήθως επιβάλλονται στις συναλλαγές και τις μεταφορές και αναφέρονται ως λοιποί φόροι περιουσίας.

Με βάση το ακόλουθο γράφημα (Γράφημα 10), συμπεραίνουμε ότι τα έσοδα από φόρους περιουσίας στην Ελλάδα, το 2014, ήταν πάνω από τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι φόροι περιουσίας παρατηρούμε ότι προέρχονται κυρίως από τους φόρους ακίνητης περιουσίας οι οποίοι φθάνουν το 2,6% του ΑΕΠ της χώρας για το 2014, κατατάσσοντας την Ελλάδα ανάμεσα στις χώρες με τους υψηλότερους φόρους ακίνητης περιουσίας. Εξάλλου το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από άλλες μελέτες όπως αυτή του Τ.Τέλλογλου που δημοσιεύτηκε τον Αύγουστο του 2014, σχετικά με την φορολογία στην ακίνητη περιουσία ως ποσοστό του ΑΕΠ σε 17 χώρες και συγκεκριμένα στην Αυστρία, Βουλγαρία, Σλοβακία, Ρουμανία, Κύπρο, Λετονία, Γερμανία, Σουηδία, Μάλτα, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Πορτογαλία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Δανία και Ιταλία. Η εν λόγω έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα είναι η τέταρτη κατά σειρά χώρα με την υψηλότερη φορολογία ακινήτων πανευρωπαϊκά μετά την Ιταλία, τη Δανία και την Ισπανία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 10: Σύνθεση των φόρων περιουσίας ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2014

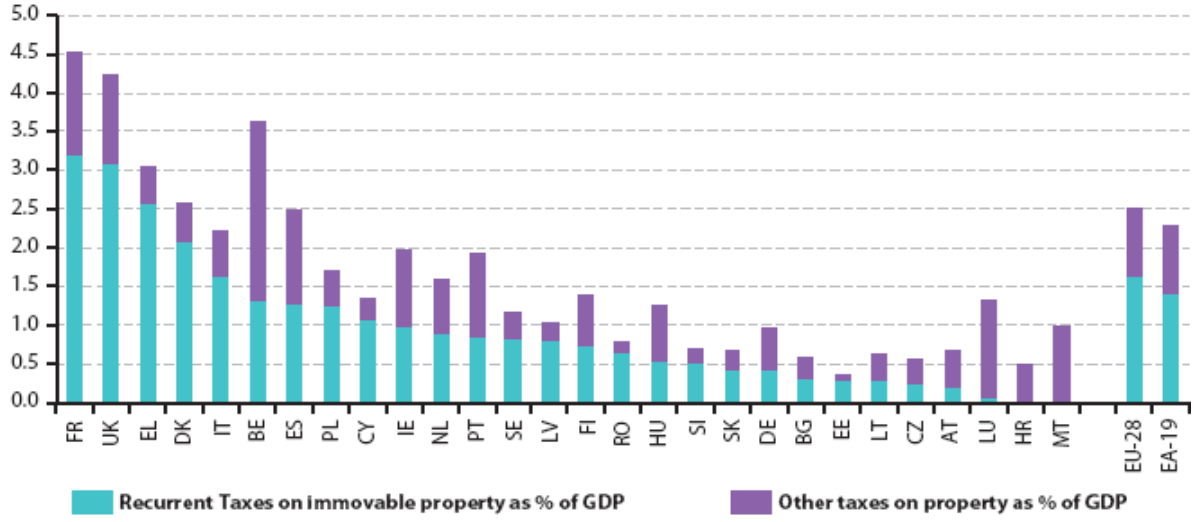

Πηγή: Eurostat

Σύμφωνα με την ΑΑΔΕ τα έσοδα από τον φόρο ακίνητης περιουσίας, τα οποία αποτελούν το 77,52% των συνολικών εσόδων από τους φόρους στην περιουσία, μειώθηκαν σε 43,58 εκ. € τον Απρίλιο του 2017, έναντι 48,79 εκ. € τον Απρίλιο του 2016 (Γράφημα 11), ενώ τα έσοδα από φόρους και τέλη κληρονομιών, δωρεών, γονικών παροχών κ.λπ. διαμορφώθηκαν σε 12,64 εκ. € τον Απρίλιο του 2017 έναντι 10,62 εκ. € τον Απρίλιο του 2016, αυξημένα κατά 18,94%. Τα έσοδα από τον ενιαίο φόρο ιδιοκτησίας ακινήτων, εμφανίζονται μειωμένα κατά 1,99 εκ. € (έσοδα 37,52 εκ. € τον Απρίλιο του 2017 έναντι 39,51 εκ. € τον Απρίλιο του 2016).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 11: Έσοδα από τον φόρο ακίνητης περιουσίας

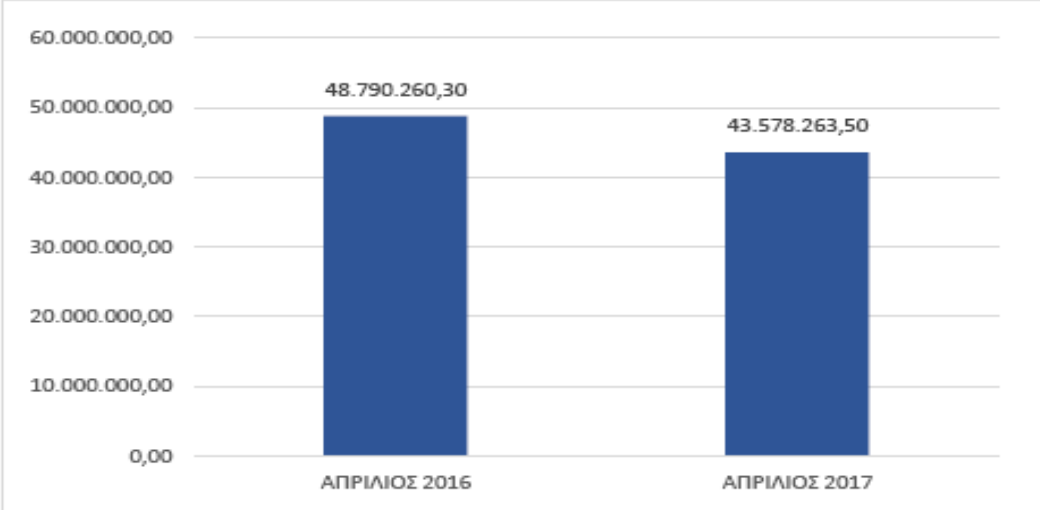

Πηγή: ΑΑΔΕ

4.3.2 Επιπτώσεις των φόρων περιουσίας στην οικονομική ανάπτυξη

Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία διαπιστώνει κανείς ότι η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει στραφεί σε σημαντικό βαθμό προς τα έσοδα από τον ετήσιο φόρο περιουσίας. Αν και ο ετήσιος φόρος στην ακίνητη περιουσία θεωρητικά μπορεί να θεωρηθεί φιλικός στην ανάπτυξη, ωστόσο δεν θα πρέπει να λησμονάται το γεγονός ότι ιδίως αναφορικά με την πρώτη κατοικία, έχει έντονα κοινωνικό χαρακτήρα, αφού η στέγαση των πολιτών είναι ένα από τα βασικά κοινωνικά αγαθά. Άλλωστε, αυτό επιβεβαιώνεται και από άλλες πολιτικές του κράτους όπως χορηγήσεις στεγαστικών δανείων, εκπτώσεις τόκων στεγαστικών δανείων, κ.ά. Επιπλέον, είναι φόρος που επιβάλλεται στο περιουσιακό στοιχείο και όχι στο εισόδημα και γι' αυτό τον λόγο δημιουργεί προβλήματα στους ιδιοκτήτες.

Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια με την εφαρμογή του ενιαίου φόρου ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) έχουν δημιουργηθεί, κατά πολλούς, προβλήματα ρευστότητας σε πολλά νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Η υπερφορολόγηση ακινήτων έχει οδηγήσει πολλούς φορολογούμενους στην αποπληρωμή των φόρων από τις εναπομείνασες τραπεζικές τους καταθέσεις, και έχει στρέψει τις επιχειρήσεις στον τραπεζικό δανεισμό στερώντας από τις τράπεζες τα αναγκαία κεφάλαια. Συνεπώς, η αύξηση των φόρων ακίνητης περιουσίας έχει επιβαρύνει με επιπλέον

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

κόστος την παραγωγή αναστέλλοντας την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, σε μια περίοδο που γίνονται προσπάθειες τόνωσης και ανάκαμψης της οικονομίας.

Όπως επισημαίνει και ο Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ) για τον Νοέβριο του 2017, η υπερφορολόγηση της ακίνητης περιουσίας που παρατηρείται στη χώρα μας, έχει οδηγήσει την αγορά ακινήτων σε κατάρρευση, με τις τιμές των ακινήτων να ακολουθούν φθίνουσα πορεία καθιστώντας κάθε προοπτική ανάπτυξης αβέβαιη. Επιπλέον, και ο φόρος στα ενοίκια αν και θεωρητικά αποτελεί έναν κοινωνικά πιο δίκαιο και αποτελεσματικό φόρο σε σύγκριση με τον φόρο στα ακίνητα, φαίνεται να μην ενθαρρύνει την οικονομική δραστηριότητα διαχείρισης της ακίνητης περιουσίας, ιδίως όταν δεν αναγνωρίζονται δαπάνες συντήρησης. Αλλά και ο ΕΝΦΙΑ που είναι επαναλαμβανόμενος φόρος στην ακίνητη περιουσία, φαίνεται να έχει επιδράσει αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη, αφού δεν επιτρέπει επενδύσεις στην αγορά ακινήτων.

Ειδικότερα, οι σοβαρές επιπτώσεις της υψηλής φορολογίας των ακινήτων στην οικονομική ανάπτυξη και την ελληνική κοινωνία θα μπορούσαν να συνοψισθούν ως εξής:

1. Μείωση της απόδοσης και της αξίας των ακινήτων.
2. Μείωση της περιουσίας των πολιτών με άμεσες αρνητικές συνέπειες στην κατανάλωση και τις επενδύσεις.
3. Αφανισμός οικοδομικής δραστηριότητας και άλλων συναφών επαγγελμάτων (όπως αρχιτέκτονες, μηχανικοί, κ.ά.), με αποτέλεσμα την περαιτέρω πτώση του ΑΕΠ και της απασχόλησης.
4. Πώληση ακινήτων σε πολύ χαμηλές τιμές με αποτέλεσμα τον περιορισμό ή τη διακοπή συναλλαγών σε ακίνητα κάθε κατηγορίας.

4.3.3 Πρακτικά παραδείγματα

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αρνητικής επίδρασης της υπερφορολόγησης της περιουσίας στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας, αποτελεί η υπέρμετρη πτώση της δραστηριότητας στην αγορά ακινήτων εν μέσω κρίσης και συγκεκριμένα κατά την περίοδο 2008-2013 με την συνεπακόλουθη μείωση του ΑΕΠ κατά την ίδια περίοδο.

Σύμφωνα με σχετικές αναλύσεις της ALPHA BANK (2013), η αγορά ακινήτων μετά την δυναμική άνοδο που παρουσίασε κατά την περίοδο 2000-2007, ακολούθησε κατά τα επόμενα έτη πτωτική πορεία με τις επενδύσεις σε κατοικίες να μειώνονται περαιτέρω στα 5,0

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

δισ. ευρώ το 2013 (Πίνακας 7). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες, στο 22,8%, των σημαντικά μειωμένων συνολικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου το 2013, από άνω του 40% την περίοδο 2000-2007 και στο 3,1% του επίσης σημαντικά μειωμένου ΑΕΠ, από 12,4% το 2007 και άνω του 8% κατά μέσο όρο στην περίοδο 1960-2007. Επίσης, από τον ακόλουθο πίνακα, μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι οι επενδύσεις σε κατοικίες οι οποίες είχαν σημαντική θετική επίπτωση στην αύξηση του ΑΕΠ την περίοδο 2000-2007, συνέβαλαν σημαντικά στην πτώση του ΑΕΠ την περίοδο 2008-2014.

Πίνακας 7: Επενδύσεις σε ακίνητα και ΑΕΠ

	ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2005		Ακαθάριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου (ΑΣΠΚ)		Επενδύσεις σε κατοικίες				
	εκατ. €	% Δ	εκατ. €	% Δ	εκατ. €	% Δ	% ΑΣΠΚ	% ΑΕΠ	Επίπτωση στην αύξηση ΑΕΠ (π.μ.)
2000	158.377		33.170		13.662		41,2%	8,6%	
2001	165.023	4,2%	34.774	4,8%	14.244	4,3%	41,0%	8,6%	0,37
2002	170.700	3,4%	38.069	9,5%	16.404	15,2%	43,1%	9,6%	1,31
2003	180.847	5,9%	42.575	11,8%	18.384	12,1%	43,2%	10,2%	1,16
2004	188.746	4,4%	42.726	0,4%	18.205	-1,0%	42,6%	9,6%	-0,10
2005	193.049	2,3%	40.020	-6,3%	18.120	-0,5%	45,3%	9,4%	-0,05
2006	203.688	5,5%	45.990	14,9%	20.801	14,8%	45,2%	10,2%	1,39
2007	210.895	3,5%	56.468	22,8%	26.122	25,6%	46,3%	12,4%	2,61
2008	210.443	-0,2%	48.383	-14,3%	17.349	-33,6%	35,9%	8,2%	-4,16
2009	203.843	-3,1%	41.749	-13,7%	13.764	-20,7%	33,0%	6,8%	-1,70
2010	193.768	-4,9%	35.473	-15,0%	10.785	-21,6%	30,4%	5,6%	-1,46
2011	180.001	-7,1%	28.519	-19,6%	8.847	-18,0%	31,0%	4,9%	-1,00
2012	168.481	-6,4%	23.030	-19,2%	6.141	-30,6%	26,7%	3,6%	-1,50
2013	163.764	-2,8%	21.924	-4,8%	5.005	-18,5%	22,8%	3,1%	-0,67

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Επιπλέον, οι πιέσεις στις εμπορικές αξίες, τις τιμές και τα μισθώματα τόσο των οικιστικών όσο και των επαγγελματικών ακινήτων συνεχίστηκαν έως το 2016, ενώ βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κτηματαγοράς εξακολουθούν να είναι η ιδιαίτερα περιορισμένη ζήτηση και ο μεγάλος αριθμός των προσφερόμενων προς πώληση ακινήτων (Γράφημα 12). Τα εν λόγω χαρακτηριστικά προκύπτουν ως απόρροια αφενός της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

συρρίκνωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και του υψηλού ποσοστού ανεργίας και αφετέρου στην υψηλή φορολογική επιβάρυνση της ακίνητης περιουσίας σε συνδυασμό με την έλλειψη ρευστότητας με δεδομένους τους αυστηρούς όρους της τραπεζικής χρηματοδότησης.

Γράφημα 12: Τιμές κατοικιών και φόροι στην περιουσία

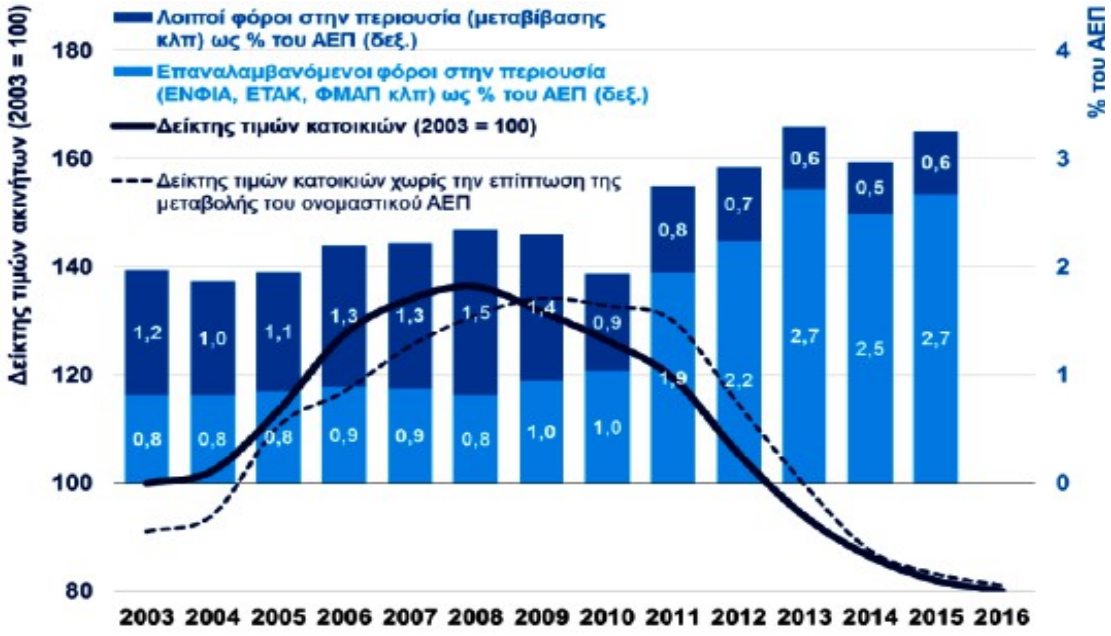

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Το γράφημα 13 απεικονίζει την ελαχιστοποίηση των συναλλαγών στην αγορά ακινήτων τα τελευταία έτη στην Αθήνα και την υπόλοιπη χώρα. Η κατακόρυφη πτώση των συναλλαγών σε ακίνητα που παρατηρείται στην περίοδο 2008-2013 συνέβει παρά τη σημαντική πτώση των τιμών ακινήτων, και ιδίως των παλαιών ακινήτων. Παράλληλα, η αύξηση της προσφοράς ακινήτων για πώληση για η συνεπαγόμενη πτώση των τιμών τους δεν έχει ακόμη προσελκύσει αγοραστές (εγχώριους ή ξένους), γεγονός που αποδίδεται κυρίως στην υφιστάμενη οικονομική κρίση της ελληνικής οικονομίας και τη μείωση των εγχώριων εισοδημάτων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 13: Αριθμός συναλλαγών στην αγορά ακινήτων (σε χιλιάδες)

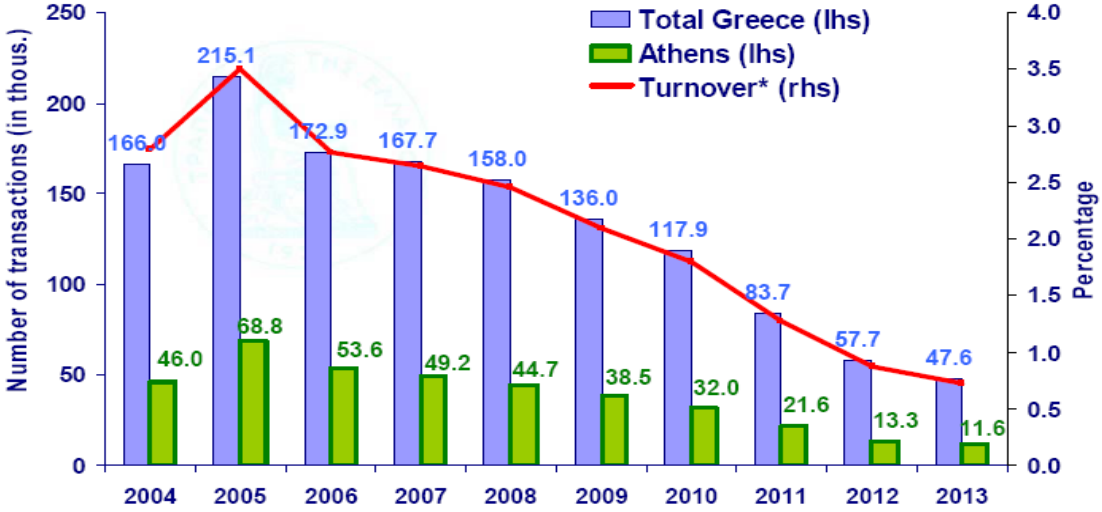

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Επιπλέον, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής αλλά και της ALPHA BANK, η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα σημείωσε απότομη πτώση κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης (Γράφημα 14), έχοντας ως συνέπεια τη δραματική μείωση στην απασχόληση στους κλάδους των κατασκευών, της βιομηχανίας και των οικοδομικών εργασιών (Γραφήματα 15 και 16).

Γράφημα 14: Ετήσια Ιδιωτική Οικοδομική Δραστηριότητα (2007-2016)

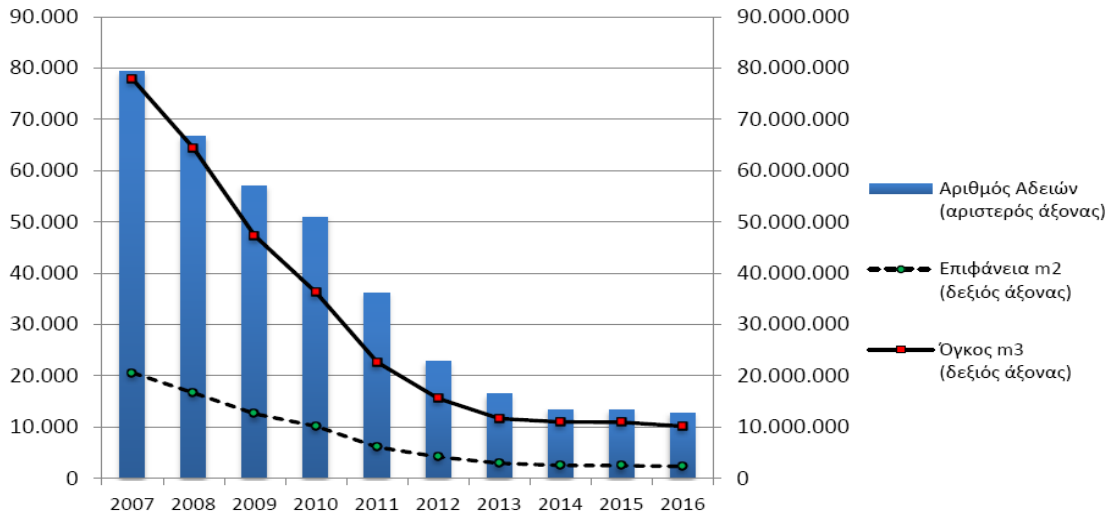

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Γραφήματα 15, 16: Απασχολούμενοι στο κλάδο των κατασκευών και αριθμός κατασκευαστικών έργων (σε χιλιάδες)

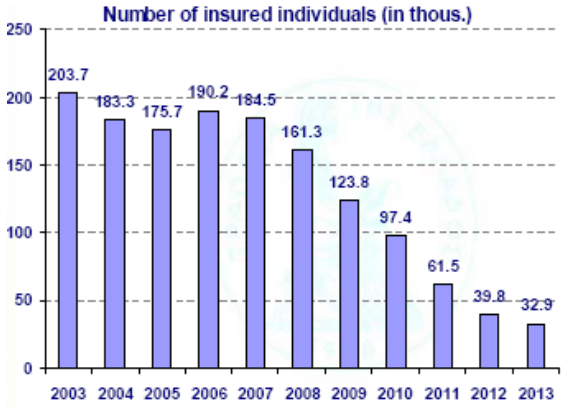

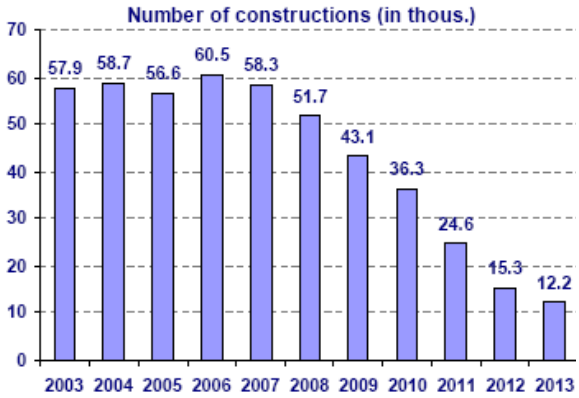

Πηγή: ALPHA BANK

Συνεπώς, η δραματική πτώση των επενδύσεων σε ακίνητα και η πτώση των τιμών των ακινήτων οδήγησαν στην εξόντωση ενός πολύ σημαντικού κλάδου της οικονομίας δημιουργώντας μια σειρά σοβαρών αρνητικών επιπτώσεων στα εγχώρια εισοδήματα και την απασχόληση, αλλά και στην ίδια τη δημοσιονομική προσαρμογή. Υπό αυτές τις συνθήκες καθίσταται αδύνατη η ανάκαμψη της οικονομίας, η επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και η ουσιαστική μείωση της ανεργίας. Αυτό συμβαίνει διότι η επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας απαιτεί την προσέλκυση σημαντικών εγχώριων και ξένων επενδυτικών κεφαλαίων, όπου η αγορά ακινήτων μπορεί, και θα πρέπει να διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο.

4.4 Φόροι στην εργασία και οικονομική ανάπτυξη

4.4.1 Φόροι στην εργασία

Φόροι στην εργασία νοούνται όχι μόνο η φορολογία φυσικών προσώπων αλλά και η γενικότερη επιβάρυνση της εργασίας, η οποία περιλαμβάνει και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, τόσο του εργοδότη (Employers' SSC) όσο και του εργαζομένου (Employees'

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

SSC). Όπως φαίνεται στο ακόλουθο γράφημα (Γράφημα 17) στην Ελλάδα, όπως και στα περισσότερα κράτη μέλη, οι κοινωνικές εισφορές αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό των φόρων εργασίας συγκριτικά με τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Γενικά, οι φόροι στην εργασία, όπως παρατηρεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αν και μειώθηκαν απότομα την περίοδο 2009-2010 τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην Ευρωζώνη, μετά το 2010 αυξήθηκαν στα επίπεδα που βρίσκονταν και πριν την οικονομική κρίση.

Γράφημα 17: Σύνθεση των φόρων εργασίας για το 2014

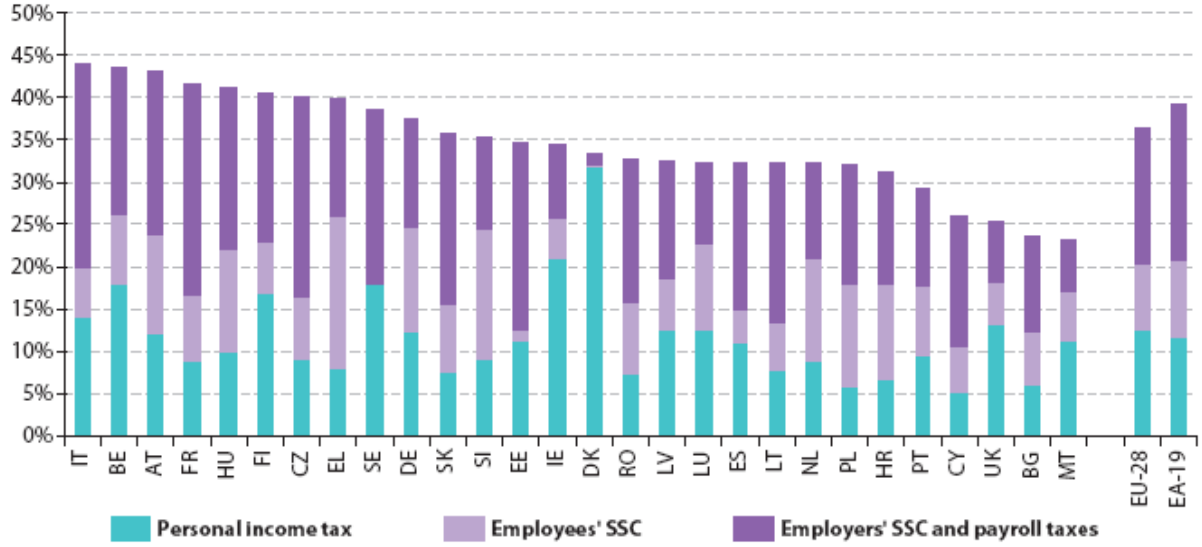

Πηγή: Eurostat

Συνήθως οι εισφορές κοινωνινής ασφάλισης δεν επηρεάζονται από την οικογενειακή κατάσταση του εργαζόμενου και είναι αναλογικές με το εισόδημα, ενώ η επιβάρυνση από την φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων διαφέρει σημαντικά αν ο φορολογούμενος έχει οικογένεια, παιδιά και στις περισσότερες φορές είναι προοδευτικού χαρακτήρα.

Η συνολική επιβάρυνση από φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης είναι πάνω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2014 όπως φαίνεται και από το γράφημα. Πιο πρόσφατα στοιχεία του ΟΟΣΑ για το έτος 2016 δείχνουν ότι η επιβάρυνση από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα είναι πλέον πολύ πιο πάνω από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ αλλά και της ΕΕ (OECD, 2017). Συγκεκριμένα για την Ελλάδα η εισφορά του εργοδότη ως ποσοστό του κόστους εργασίας για το 2016 ήταν στο 19,9%, ενώ στον ΟΟΣΑ 14,4%. Η εισφορά του

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εργαζόμενου στην Ελλάδα ήταν 12,6% ενώ στον ΟΟΣΑ 8,2%. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΣΕΒ, η χώρα μας διαθέτει από τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων να ανέρχεται στο 45% (ανώτατος οριακός συντελεστής), έναντι 34,9% του μέσου όρου στην Ευρώπη, τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης 16% για τον εργαζόμενο και 24,1% για τον εργοδότη, έναντι 12,8% και 21,7% αντίστοιχα.

Ωστόσο, παρά τους υψηλούς συντελεστές που επιβάλλονται τα έσοδα από φόρους στην εργασία παρουσιάζονται μειωμένα, γεγονός που αποδίδεται κυρίως στην ύπαρξη υψηλής φοροδιαφυγής, καθώς σημαντική μερίδα φορολογούμενων δεν δηλώνουν τα πραγματικά τους εισοδήματα. Ειδικότερα, σύμφωνα με σχετικά στοιχεία που παρουσιάζονται στο οικονομικό δελτίο του ΣΕΒ (2016), το 92,5% των συνολικών εσόδων του δημοσίου από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων πληρώνονται από το 33% των φορολογούμενων οι οποίοι δηλώνουν ετήσιο εισόδημα άνω των 10.000 ευρώ. Το υπόλοιπο 67% των φυσικών προσώπων δηλώνει κατά μέσο όριο ετήσιο εισόδημα 3.055 ευρώ, δηλαδή 255 ευρώ το μήνα και πληρώνουν μέσο ετήσιο φόρο 114 ευρώ ή 9,5 ευρώ το μήνα. Και αυτό όταν το συνολικό εισόδημα που δηλώνουν στην εφορία τα φυσικά πρόσωπα είναι 74 δισ. ευρώ όταν τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής δείχνουν ότι το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών ανέρχεται σε 155 δισ. ευρώ και όταν το ΑΕΠ της χώρας ανέρχεται στα 175 δισ. ευρώ.

4.4.2 Επιπτώσεις φόρων εργασίας στην οικονομική ανάπτυξη

Όπως είναι προφανές, η υψηλή φορολόγηση των φυσικών προσώπων και το υψηλό επίπεδο των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης σε συνδυασμό με την φοροδιαφυγή και την εισφοροδιαφυγή, δημιουργεί σοβαρές παρενέργειες για το σύνολο της οικονομίας. Ειδικότερα, βασική συνέπεια της υπερφορολόγησης των τελευταίων ετών αποτελεί ο περιορισμός του εισοδήματος των νοικοκυριών, μισθωτών και συνταξιούχων, και η επακόλουθη μείωση της φοροδοτικής τους ικανότητας, αυξάνοντας τις πιθανότητες εμφάνισης φαινομένων φοροδιαφυγής. Εξάλλου, υπολογίζεται ότι το διαθέσιμο εισόδημα της μεσαίας τάξης υπέστη πάνω από 50% μειώσεις λόγω των υπερβολικών φόρων των τελευταίων ετών, ενώ προβλέπεται περαιτέρω συρρίκνωσή του τα επόμενα χρόνια εξαιτίας της μείωσης του αφορολόγητου ορίου. Επιπλέον, η σημαντική συρρίκνωση των εισοδημάτων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

των φορολογούμενων σε συνδυασμό και με την εκτίναξη των συντελεστών ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της αγοραστικής δύναμης των φορολογούμενων που προκαλεί περαιτέρω μείωση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών.

Εξίσου αρνητικές είναι οι συνέπειες και για τους ελεύθερους επαγγελματίες, που από το 2009 έχουν υποστεί σημαντικές μειώσεις στο εισόδημά τους. Οι υψηλοί φόροι και η διαρκώς αυξανόμενη εισφορά αλληλεγγύης ανάγκασαν πολλούς από τους ελεύθερους επαγγελματίες και αυτοαπασχολούμενους, να βρουν εναλλακτικούς τρόπους πληρωμής για να μπορέσουν να επιβιώσουν. Αρκετοί ελεύθεροι επαγγελματίες, εισοδηματίες από αγροτική εκμετάλλευση, ενοίκια, τόκους, μετοχές, κεφάλαιο κλπ διαπιστώθηκε ότι δηλώνουν χαμηλότερα εισοδήματα, δεν εκδίδουν αποδείξεις και τιμολόγια, εγκαταλείπουν την Ελλάδα ή ανοίγουν εταιρείες παροχής υπηρεσιών στις γειτονικές χώρες συνεχίζοντας να δουλεύουν και εδώ.

Συνεπώς, υπό αυτές τις συνθήκες είναι φυσικό να μεγεθύνεται η φοροδιαφυγή και να διευρύνονται οι κοινωνικές ανισότητες αφού νοικοκυριά, μισθωτοί και συνταξιούχοι, και επιχειρήσεις που δεν φοροδιαφεύγουν υφίστανται τις επιπτώσεις της φορολογικής τους συνέπειας, με τα νοικοκυριά να φορολογούνται κατά τρόπο άδικο και κοινωνικά μη βιώσιμο και τις συνεπείς επιχειρήσεις να αδυνατούν να ανταγωνιστούν επιχειρήσεις που καταφεύγουν στην φοροδιαφυγή και την αδήλωτη και απλήρωτη εργασία. Κατά αυτόν τον τρόπο, αμβλύνονται τα κίνητρα για εργασία και παραμονή στη χώρα όσων παράγουν και δημιουργούν το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων, αποτρέποντας τις επενδύσεις, την ανάπτυξη και τη δηλωμένη αξιοπρεπή εργασία. Ταυτόχρονα, μειώνονται σημαντικά τα έσοδα του κράτους αλλά και το εισόδημα των φορολογούμενων χωρίς να απολαμβάνουν αξιόλογες δημόσιες υπηρεσίες (υγεία, παιδεία, ασφάλεια κ.ά.) αντίστοιχες των δαπανών που καταβάλλουν από το εισόδημά τους.

4.4.3 Πρακτικά παραδείγματα

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των αρνητικών επιπτώσεων της αύξησης των φόρων εργασίας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αποτελεί η συρρίκνωση του εισοδήματος των φορολογούμενων. Ειδικότερα, κύρια συνέπεια της υψηλής φορολόγησης του εισοδήματος φυσικών προσώπων και της αύξησης των εισφορών μετά το ξέσπασμα της κρίσης, ήταν ο περιορισμός του εισοδήματος του 94,2% των νοικοκυριών σύμφωνα με

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

έρευνες του Ινστιτούτου (ΙΜΕ) της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΕΒΕΕ 2015, 2016). Η μείωση εισοδημάτων καταγράφηκε μέσα στο 2015 για το 77,9% των νοικοκυριών και για το 2016 για το 75,3% και έπληξε κυρίως τα μεσαία εισοδήματα, όπως αυτό αποτυπώνεται και από τα στατιστικά στοιχεία της ΑΑΔΕ (Πίνακας 8)

Πίνακας 8: Συρρίκνωση μεσαίων εισοδημάτων 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Μηδέν	331,315	379,650	426,255	548,418	853,644	917,585	564,611	598,266
Από 1-10 χιλ	1,942,852	1,909,745	1,906,148	2,038,767	2,210,905	2,571,629	2,945,400	2,977,724
Από 10 έως 50 χιλ	3,098,019	3,094,155	3,065,230	2,911,210	2,742,057	2,511,917	2,512,525	2,486,551
Από 50-100 χιλ	247,279	272,664	244,884	192,720	138,266	97,731	112,462	106,997
Από 100-500 χιλ	35,269	38,509	38,262	28,108	20,173	16,721	24,763	23,658
Από 500 χιλ και πάνω	366	255	287	233	221	256	1,196	1,037
	5,655,100	5,694,978	5,681,066	5,719,456	5,965,266	6,115,839	6,160,957	6,194,233

Πηγή: ΑΑΔΕ

Σύμφωνα με στοιχεία της ΑΑΔΕ, οι φορολογούμενοι που δήλωναν εισόδημα από 10-50 χιλ ευρώ μειώθηκαν κατά περίπου 600 χιλιάδες την περίοδο 2008-2015, ενώ οι φορολογούμενοι οι οποίοι δήλωσαν από 50-100 χιλ ευρώ ετήσιο εισόδημα μειώθηκαν κατά 140 χιλιάδες. Αντίστοιχα οι φορολογούμενοι οι οποίοι δήλωσαν από 1-10 χιλ. ευρώ αυξήθηκαν κατά περίπου 1 εκατομμύριο.

Αλλά και πιο πρόσφατα στοιχεία, προβλέπουν για το 2017 την είσπραξη λιγότερων εσόδων του δημοσίου από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, γεγονός που αποδίδεται στα μειωμένα ποσά, κατά 1,6 δισ. ευρώ συνολικά, των εισοδημάτων που δήλωσαν για το 2016 στην εφορία μισθωτοί, συνταξιούχοι και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Συγκεκριμένα, από την στατιστική επεξεργασία στοιχείων της ΑΑΔΕ, προέκυψε ότι το συνολικό ποσό εισοδήματος που δήλωσαν ότι απέκτησαν το 2016 οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι ανήλθε σε 57,9 δισ. ευρώ, έναντι 58,75 δισ. ευρώ το 2015, δηλαδή μειώθηκε κατά 1,5% ή κατά 864 εκατ. ευρώ ενώ οι ελεύθεροι επαγγελματίες δήλωσαν για το 2016 συνολικό ποσό εισοδημάτων ύψους 3,8% δισ.ευρώ έναντι 4,7% δισ.ευρώ για το 2015, μειώθηκε δηλαδή το 2016 κατά 20% ή 900 εκατ.ευρώ σε σύγκριση με το 2015. Η μείωση αυτή αντανακλά την περαιτέρω συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος των συγκεκριμένων φορολογουμένων στην οποία συνέβαλλαν κυρίως η επιβολή αυξήσεων στους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος, η αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών και η υπερφορολόγηση των ακαθαρίστων εσόδων των επιχειρηματιών με την επιβολή υπέρμετρων αυξήσεων στους συντελεστές του ΦΠΑ.

Ιδίως αναφορικά με τους μισθωτούς και συνταξιούχους και με δεδομένο ότι δύο αυτές κατηγορίες φορολογούμενων δεν φοροδιαφεύγουν, η μείωση αυτή αντανακλά απευθείας την ελάττωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος. Αυτό το γεγονός προκαλεί σοβαρές ανησυχίες για την οικονομία της χώρας καθώς η ύπαρξη εύρωστης μεσαίας τάξης συμβαδίζει με τη σταθερότητα των ευρωπαϊκών δημοκρατιών και των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και η διάβρωσή της μπορεί να προκαλέσει αυξανόμενες αναταραχές σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Παράλληλα, όπως επισημαίνει και το Ενιαίο Δίκτυο Συνταξιούχων (ΕΝΔΙΣΥ), εκτός από τις περικοπές συντάξεων, η αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών και η αύξηση της φορολογίας έχουν οδηγήσει σε φτωχοποίηση 8 στους 10 συνταξιούχους, καθιστώντας δύσκολη τη διαβίωσή τους και την κάλυψη των στοιχειωδών εξόδων τους για φάρμακα, λογαριασμούς και διατροφή. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι φυσικό να επιβραδύνεται ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας δεδομένου ότι η κοινωνική προστασία αποτελεί παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης αφού διασφαλίζει την κοινωνική συνοχή και διατηρεί τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών.

Επιπλέον, η σημαντική μείωση του εισοδήματος των νοικοκυριών ως απόρροια της οικονομικής κρίσης και της συνεχούς αύξησης των φόρων και εισφορών, επιφέρει την επιδείνωση των προοπτικών της εγχώριας ζήτησης και τη περαιτέρω συρρίκνωση της δυνητικής κατανάλωσης, αναστέλλοντας την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Όπως επισημαίνει η ΓΣΕΒΕΕ, καθίσταται σαφέστατη η τάση διεύρυνσης της ανισότητας υπέρ του 1% του πληθυσμού ενώ στοιχεία της έρευνας αποκαλύπτουν ότι πάνω από 1 στα 3 νοικοκυριά διαβιούν με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα που βρίσκεται στην κατώτερη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

εισοδηματική κλίμακα (36,3% δηλώνουν εισόδημα <10,000€). Μάλιστα, όπως αναφέρει την περίοδο της κρίσης τα φτωχότερα στρώματα του πλυθησμού επιβαρύνθηκαν με 337% περισσότερους φόρους (συμπεριλαμβνομένου του αυξημένου φόρου εισοδήματος), ενώ το 10% των φτωχότερων νοικοκυριών σημείωσε απώλεια εισοδήματος της τάξης του 86%.

Η συρρίκνωση του εισοδήματος των νοικοκυριών συνεπάγεται και την μείωση της αγοραστικής δύναμης των φορολογούμενων όπως αυτή αποτυπώνεται και στην καταναλωτική τους συμπεριφορά τα τελευταία έτη (Γράφημα 18). Όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς σχετικά με τις τάσεις κατανάλωσης, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού σημείωσε περικοπές στις δαπάνες ένδυσης- υπόδησης (53%), στις εξόδους (48,2%) αλλά και στα είδη διατροφής (40,2%), γεγονός που διαβρώνει τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά επιδρώντας αρνητικά στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Γράφημα 18: Καταναλωτική συμπεριφορά- εξέλιξη δαπάνης νοικοκυριών 2016 σε σύγκριση με το 2015

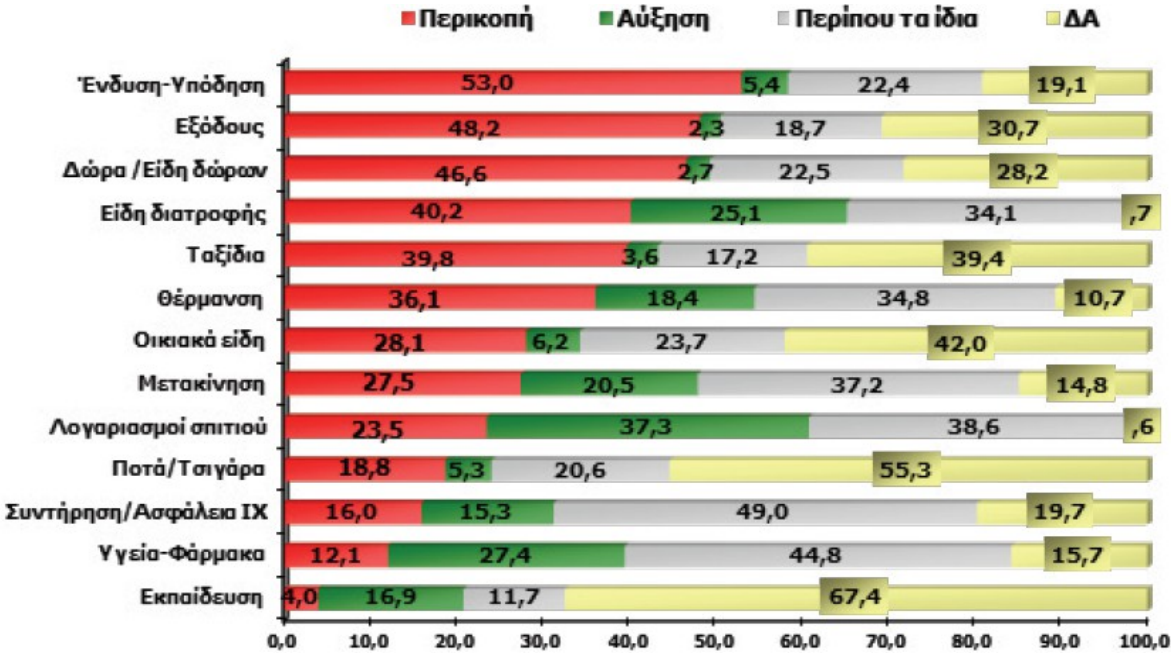

Πηγή: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

4.5 Φόροι κατανάλωσης και ΦΠΑ

4.5.1 Φόροι κατανάλωσης

Τα έως τώρα στοιχεία επιβεβαιώνουν την κρατούσα άποψη ότι σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα προέρχονται κυρίως από έμμεσους φόρους και κυρίως φόρους στην κατανάλωση και λιγότερο από άμεσους. Οι βασικότεροι φόροι κατανάλωσης είναι ο ΦΠΑ (VAT) και οι ειδικοί φόροι στον καπνό και το αλκοόλ (Tobacco and alcohol) και στην ενέργεια (Energy). Τα βασικά χαρακτηριστικά των έμμεσων φόρων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση δίνονται στο γράφημα που ακολουθεί (Γράφημα 19)

Γράφημα 19: Σύνθεση των έμμεσων φόρων κατανάλωσης το 2014

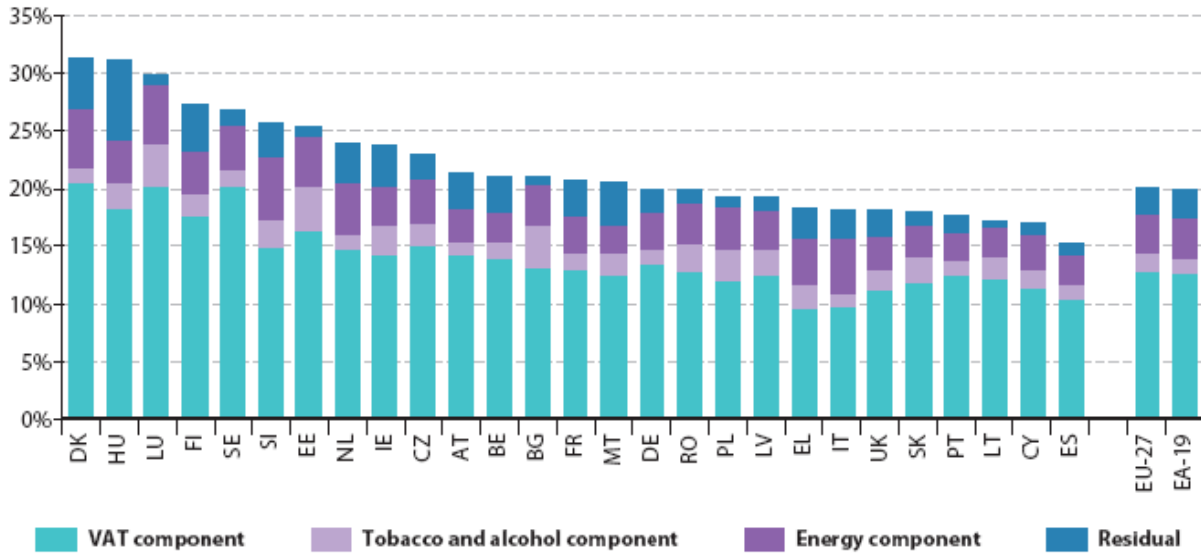

Πηγή: Eurostat

Σύμφωνα και με πιο πρόσφατες έρευνες, αναφορικά με τους έμμεσους φόρους, το μεγαλύτερο μέρος αφορά φόρους κατανάλωσης εγχώριων προϊόντων, και πιο συγκεκριμένα τον ΦΠΑ, του οποίου τα έσοδα έφτασαν τα 12 δισ.ευρώ το 2015, καταλαμβάνοντας περίπου το 60% του συνόλου των φόρων κατανάλωσης, ποσοστό που αντιστοιχεί περίπου στο μισό των εσόδων από έμμεσους φόρους. Εξίσου σημαντικά όμως είναι και τα έσοδα που

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

προκύπτουν από τη φορολόγηση των καυσίμων και των καπνικών προϊόντων, όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί (Γράφημα 20).

Γράφημα 20: Φόροι κατανάλωσης εγχώριων προϊόντων (δισ.ευρώ)

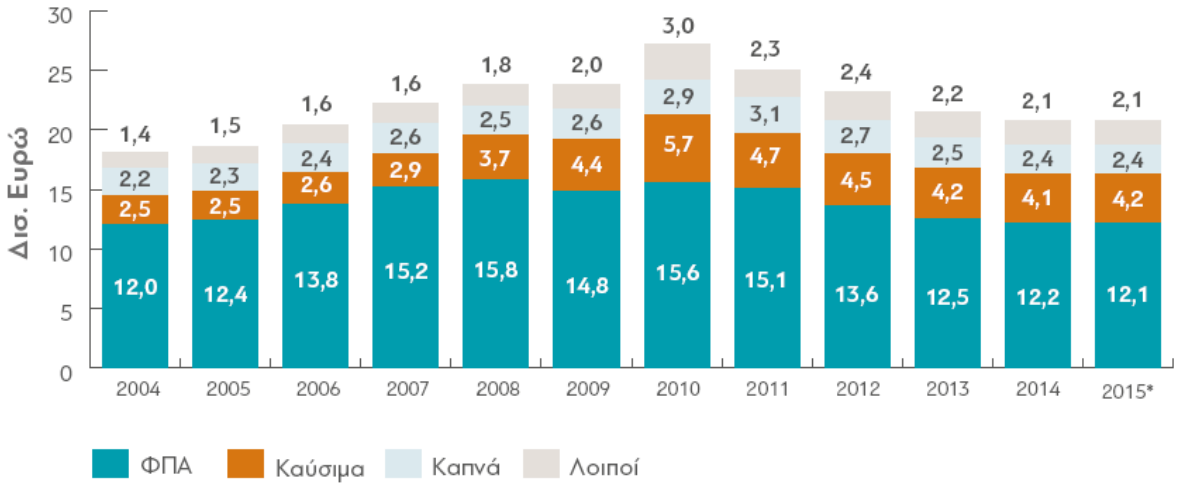

Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

4.5.2 Η διαχρονική εξέλιξη του ΦΠΑ

Όπως εύκολα μπορεί να διακρίνει κανείς, τα έσοδα από τον ΦΠΑ κατέχουν το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στα συνολικά έσοδα από έμμεσους φόρους (Γράφημα 20). Γι' αυτό τον λόγο κρίνεται αναγκαίο να δωθεί ιδαίτερη έμφαση στην διαχρονική εξέλιξη του ΦΠΑ έως και σήμερα.

Αναλυτικότερα, το 2010, στην Ελλάδα, μετά την ανάδειξη του προβλήματος δανεισμού της χώρας και την επακόλουθη υπαγωγή της στο καθεστώς του Μνημονίου, ελήφθησαν δραστικά οικονομικά μέτρα δημοσιονομικού χαρακτήρα. Ανάμεσα σε αυτά ήταν και σημαντικές αυξήσεις στην έμμεση φορολογία, τόσο στο Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) όσο και στους Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης. Οι αυξήσεις των έμμεσων φόρων συνεχίστηκαν με μικρότερη ένταση το 2011 και ακόμη μικρότερη το 2012 και οδήγησαν σε σημαντική αύξηση του μέσου επιπέδου των τιμών τοποθετώντας την χώρα μας ανάμεσα στις χώρες με τους υψηλότερους έμμεσους φορολογικούς συντελεστές (Πίνακας 9 και Πίνακας 10).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Πίνακας 9: Εξέλιξη συντελεστών ΦΠΑ 2005-2011

Συντελεστές ΦΠΑ	**2005**		**2010**		**201**	**2011**
	Μάρτιος	Απρίλιος	Μάρτιος	Ιούλιος	Ιανουάριος	Σεπτέμβριος
Κανονικός	18%	19%	21%	23%	23%	23%
Μειωμένος	8%	9%	10%	11%	13%	13%
Υπερμειωμένος	4%	4,5%	5%	5,5%	6,5%	6,5%

Πηγή: Τράπεζα της Έλλάδος

Κατά τα έτη 2010 και 2011, στο πλαίσιο της εφαρμογής του δημοσιονομικού προγράμματος για τον περιορισμό των ελλειμμάτων υπήρξαν σημαντικές αυξήσεις στους έμμεσους φόρους και ιδιαίτερα στον ΦΠΑ. Έως και το έτος 2015 όσον αφορά τους συντελεστές ΦΠΑ παρατηρείται διαχρονικά μια αύξηση τους. Έτσι ενώ το 2009 ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ ήταν στο 19% το 2015 έφτασε στο 23% (Πίνακας 10) ενώ σήμερα έχει αυξηθεί στο 24%.

Πίνακας 10:Διαχρονική εξέλιξη του ΦΠΑ 2009-2015

Συντελεστές ΦΠΑ	**2009**	**2010**	**2011**	**2014**	**2015**
Κανονικός	19%	21%	23%	23%	23%
Μειωμένος	9%	10%	11%	13%	13%
Υπερμειωμένος	4,5%	5%	6,5%	6,6%	6,5%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς η Ελλάδα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους υψηλότερους έμμεσους φορολογικούς συντελεστές με την Ουγγαρία να βρίσκεται στην πρώτη θέση με συντελεστή ΦΠΑ 27%. Ακολοθούν οι Σουηδία, Κροατία και Δανία με συντελεστή 25% και έπειτα η Ελλάδα μαζί με την Φιλανδία με συντελεστή ΦΠΑ 24% (Πίνακας 11).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Πίνακας 11: Συντελεστές ΦΠΑ (%) στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2017

Member States	Code	Super-reduced Rate	Reduced Rate	Standard Rate	Parking Rate
Belgium	BE	-	6 / 12	21	12
Bulgaria	BG	-	9	20	-
Czech Republic	CZ	-	10 / 15	21	-
Denmark	DK	-	-	25	-
Germany	DE	-	7	19	-
Estonia	EE	-	9	20	-
Ireland	IE	4.8	9 / 13,5	23	13.5
Greece	EL	-	6 / 13	24	-
Spain	ES	4	10	21	-
France	FR	2.1	5,5 / 10	20	-
Croatia	HR	-	5 / 13	25	-
Italy	IT	4	5 / 10	22	-
Cyprus	CY	-	5 / 9	19	-
Latvia	LV	-	12	21	-
Lithuania	LT	-	5 / 9	21	-
Luxembourg	LU	3	8	17	14
Hungary	HU	-	5 / 18	27	-
Malta	MT	-	5 / 7	18	-
Netherlands	NL	-	6	21	-
Austria	AT	-	10 / 13	20	13
Poland	PL	-	5 / 8	23	-
Portugal	PT	-	6 / 13	23	13
Romania	RO	-	5 / 9	19	-
Slovenia	SI	-	9.5	22	-
Slovakia	SK	-	10	20	-
Finland	FI	-	10 /14	24	-
Sweden	SE	-	6 / 12	25	-
United Kingdom	UK	-	5	20	-

Πηγή: Eurostat

4.5.3 Εισπραξιμότητα ΦΠΑ και οικονομική ανάπτυξη

Ωστόσο, αν και η Ελλάδα έχει από τους υψηλότερους συντελεστές ΦΠΑ στην ΕΕ, τα έσοδα από τον φόρο αυτό, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι ελαφρά κάτω από τον ανίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ. Μάλιστα σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ βρίσκεται στην χαμηλότερη θέση χωρών σχετικά με την εισπραξιμότητα του φόρου. Αυτό μπορεί να οφείλεται αφενός στην ύπαρξη μικρότερων συντελεστών σε μεγάλες κατηγορίες αγαθών (όπως τρόφιμα) ή σε περιφερειακό επίπεδο (όπως νησιά Αιγαίου) και αφετέρου σε αδυναμία είσπραξης ή στην εμφάνιση φαινομένων φοροδιαφυγής.

Το εν λόγω ζήτημα έχει εξεταστεί ενδελεχώς από διεθνείς οργανισμούς και ερευνητές, ωστόσο ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια πρόσφατη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (το 2013) (Πίνακας 12), με βάση την οποία μπορούμε να αντλήσουμε χρήσιμα στοιχεία για το

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

κενό ΦΠΑ στην Ελλάδα συγκριτικά με όλες τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός της Κύπρου) τόσο σε απόλυτα ποσά, σε (εκατομμύρια) ευρώ (στήλες 2-4), όσο και ως ποσοστό της θεωρητικής οφειλής ΦΠΑ, αλλά και ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το Κενό ΦΠΑ νοείται ως η διαφορά μεταξύ πραγματικών και δυνητικών εσόδων από τον ΦΠΑ, η οποία οφείλεται σε μη συμμόρφωση στη ισχύουσα νομοθεσία ενώ θεωρητική φορολογική οφειλή (ΘΦΟ) είναι εκείνη που θα εισπράττονταν σε ένα ιδεατό σύστημα στο οποίο θα απουσιάζουν εξαιρέσεις ή απαλλαγές και στο οποίο θα ισχύει μόνο ο βασικός συντελεστής.

Πίνακας 12: Εκτιμήσεις του κενού ΦΠΑ για το έτος 2011 και μέσου όρου 2000-2011

	Εισπράξεις ΦΠΑ	**ΘΦΟ ΦΠΑ**	**Κενό ΦΠΑ**	**Κενό ΦΠΑ % ΘΦΟ ΦΠΑ**		**Κενό ΦΠΑ % ΑΕΠ**	
	2011	2011	2011	2011	2000-2011	2011	2000-2011
Αυστρία	23.447	26.915	3.468	13	11	1,2	1,0
Βέλγιο	26.447	30.991	4.070	16	13	1,3	1,1
Βουλγαρία	3.352	3.956	604	15	16	1,6	1,8
Γαλλία	140.506	172.739	32.233	19	16	1,6	1,3
Γερμανία	189.920	216.830	26.910	12	13	1,0	1,0
Δανία	23.869	26.436	2.566	10	10	1,1	1,1
Ελλάδα	15.027	24.790	9.763	39	30	4,7	3,0
Εσθονία	1.363	1.664	301	18	15	1,9	1,6
Ην. Βασίλειο	130.577	150.064	19.487	13	12	1,1	1,0
Ιρλανδία	9.782	10.890	1.108	10	8	0,7	0,6
Ισπανία	56.547	71.744	15.197	21	12	1,4	0,8
Ιταλία	98.557	134.691	36.134	27	26	2,3	2,1
Λετονία	1.368	2.322	954	41	24	4,7	2,3
Λιθουανία	2.444	3.795	1.352	36	35	4,4	3.9

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Λουξ/γο	2.690	3.242	551	17	12	1,3	0,8
Μάλτα	520	541	21	4	13	0,3	1,0
Ολλανδία	41.610	45.622	4.012	9	5	0,7	0,4
Ουγγαρία	8.516	12.216	3.700	30	26	3,7	3,0
Πολωνία	29.843	35.253	5.410	15	13	1,5	1,1
Πορτογαλία	14.235	16.999	2.764	16	9	1,6	0,8
Ρουμανία	11.412	21.760	10.348	48	42	7,9	5,4
Σλοβακία	4.711	7.484	2.773	37	29	4,0	2,9
Σλοβενία	3.049	3.375	326	10	7	0,9	0,6
Σουηδία	36.610	37.542	932	2	4	0,2	0,4
Τσεχία	10.994	15.235	4.341	28	23	2,7	2,1
Φιλανδία	16.915	19.746	2.831	14	13	1,5	1,3
ΕΕ-26, Σύνολο	903.884	1.096.841	192.957	18	15	1,5	1,2
EU-26, μ.ό.	-	-	-	20	17	2.1	1,6

Πηγή: Ράπανος και Καπλάνογλου, 2014

Όπως επισημαίνουν και οι Ράπανος και Καπλάνογλου (2014), από τον ανωτέρω πίνακα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι κατά την χρονική περίοδο 2000-2011 το κενό του ΦΠΑ ήταν από τα υψηλότερα στην ΕΕ είτε ως ποσοστό της ΘΦΟ είτε ως ποσοστό του ΑΕΠ και αυξήθηκε σε σημαντικό βαθμό την περίοδο της κρίσης, γεγονός που υποδηλώνει τα βαθιά δομικά προβλήματα που υπάρχουν στο φορολογικό σύστημα τα οποία ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο λόγω χρεοκοπιών και προβλημάτων ρευστότητας ως απόρροια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επιπλέον, εάν η Ελλάδα βελτίωνε την επίδοσή της στον μέσο όρο της ΕΕ, αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των εσόδων κατά 2,5% του ΑΕΠ, πράγμα που θα επέτρεπε στη χώρα την κάλυψη ενός σημαντικού μέρους των αναγκών της τις οποίες αναγκαστικά χρηματοδοτεί με δανεισμό από τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς. Σε αυτή την περίπτωση θα είχαν αποφευχθεί σημαντικές περικοπές δαπανών ή και αυξήσεις έμμεσων

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

φόρων που προκαλούν αφενός στρεβλώσεις και αφετέρου επιτείνουν τις κοινωνικές ανισότητες ενώ τα έσοδα αυτά δεν θα αφορούσαν μόνο μία χρονιά αλλά θα είχαν διαρκή βάση.

Αντίστοιχη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2015, επιβεβαιώνει τη σημαντική αυτή υστέρηση στην είσπραξη του ΦΠΑ στην Ελλάδα. Ειδικότερα, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο γράφημα (Γράφημα 20), η υστέρηση στην είσπραξη του ΦΠΑ στη χώρα μας για το 2013 ήταν από τις υψηλότερες μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ-26, και ανέρχονταν σε 34% κάτω από τη θεωρητική υποχρέωση απόδοσης ΦΠΑ, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο, σε σύγκριση με το μέσο όρο, του μόλις 18% της ΕΕ-26, αλλά και συγκριτικά με άλλες αναπτυγμένες χώρες όπως η Γερμανία και η Αυστρία. Η σημαντική αυτή υστέρηση αποδίδεται ως επί το πλείστον στην ελλειπή φοροεισπρακτική ικανότητα της φορολογικής διοίκησης στη χώρα μας, γεγονός που συσχετίζεται και με το μέγεθος της παραοικονομίας. Αξίζει ακόμη να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την ίδια έρευνα, ο δείκτης εσόδων ΦΠΑ (VAT revenue ratio) για την Ελλάδα ανήλθε στο 36,3% την ίδια στιγμή που ο μέσος όρος της ευρωζώνης ήταν στο 48,1%.

Γράφημα 20: Υστέρηση είσπραξης ΦΠΑ (VAT GAP) (%)

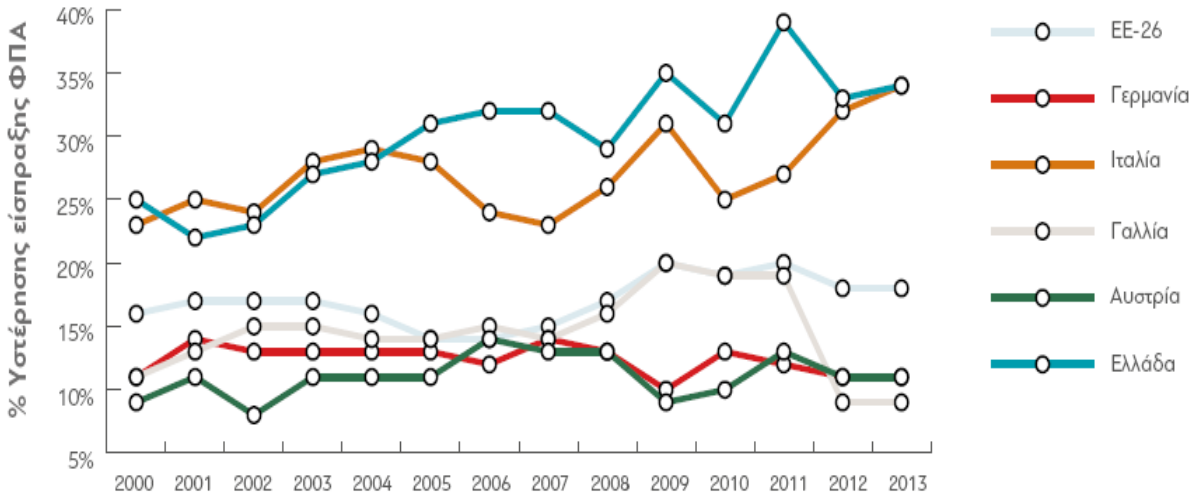

Πηγή: Eurostat

Αλλά και πιο πρόσφατες μελέτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (CASE, 2016, 2017), δείχνουν την εξέλιξη του κενού-ΦΠΑ στην Ελλάδα έως και το 2015. Συγκεκριμένα το 2014

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

καταγράφεται μείωση στο υψηλό κενό-ΦΠΑ των προηγούμενων ετών ενώ τα φορολογικά της έσοδα έδειξαν να σταθεροποιούνται, εξακολουθώντας ωστόσο να βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό κενού-ΦΠΑ. Τεράστιες απώλειες σε ΦΠΑ καταγράφονται για την Ελλάδα και για το 2015, έτος κατά το οποίο η χώρα μας κατατάχθηκε στην τρίτη θέση χωρών με τα μεγαλύτερα ελλείμματα πίσω από τη Ρουμανία και τη Σλοβακία, ενώ μικρότερα ελλείμματα παρατηρήθηκαν στην Ισπανία και την Κροατία.

Συνεπώς, από την ανωτέρω ανάλυση παρατηρούμε ότι στην Ελλάδα ο συντελεστής ΦΠΑ είναι σχετικά υψηλός σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ. Ωστόσο, διαπιστώνουμε χαμηλή εισπραξιμότητα στο έσοδα από τον ΦΠΑ, με το έλλειμμα ΦΠΑ στη χώρα μας να εκτιμάται σε 34% καταδεικνύοντας την σημαντική απώλεια εσόδων, κυρίως εξαιτίας της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής αλλά και της αναποτελεσματικότητας των φοροεισπρακτικών μηχανισμών.

Όπως φαίνεται και από το Γράφημα 20 περισσότερο αναπτυγμένες χώρες όπως για παράδειγμα η Γερμανία και η Αυστρία παρουσιάζουν μικρότερο έλλειμμα ΦΠΑ από την Ελλάδα και χαμηλότερους συντελεστές ΦΠΑ, 19% και 20% αντίστοιχα (Πίνακας 11). Ακόμη, η Ελλάδα συγκαταλέγεται στην ομάδα χωρών με χαμηλή εισπραξιμότητα ΦΠΑ όπως επιβεβαιώνει και αντίστοιχη μελέτη της PwC (2015), σύμφωνα με την οποία χώρες χαμηλής εισπραξιμότητας ΦΠΑ έχουν έσοδα περίπου 1,3% χαμηλότερα από αυτές της ομάδας υψηλής εισπραξιμότητας με τον ίδιο συντελεστή.

Όπως παρατηρεί και η Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας, (ΕΣΕΕ) μέσω του ερευνητικού της Ινστιτούτου (ΙΝΕΜΥ), όταν ο ΦΠΑ ανέρχονταν στο 19% το ελληνικό κράτος εισέπραττε 16,3 δισ. ευρώ, όταν ήταν 21% εισέπραττε 14,4 δισ. ευρώ και με 23% το ποσό έπεσε στα 13,7 δισ. ευρώ., ενώ ταυτόχρονα η αδύναμη οικονομικά Ελλάδα μετά την άυξηση του ΦΠΑ στο 24% καλείται να ανταγωνιστεί τη Γερμανία και την Κύπρο με ΦΠΑ 19%, τη Γαλλία και τη Βρετανία με 20%, την Ισπανία με 21%, την Ιταλία με 22% και τις γείτονες χώρες Βουλγαρία και Ρουμανία με 20%. Επομένως, συμπεραίνουμε ότι οι ήδη υψηλοί συντελεστές ΦΠΑ που επιβάλλει η χώρα μας σε συνδυασμό με το υψηλό "VAT GAP" ανερχόμενο στο 34% με ετήσιο κενό ΦΠΑ 6,7 δισ.ευρώ έναντι του 18% του μέσου όρου της ΕΕ, δεν καθιστούν μία περαιτέρω αύξησή τους εφικτή αλλά ούτε και ευνοϊκή για την οικονομική ανάπτυξη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

4.5.4 Πρακτικά παραδείγματα

Όπως επισημαίνει και η ΕΣΕΕ μέσω του ΙΝΕΜΥ, οι συνεχείς αυξήσεις των συντελεστών ΦΠΑ τα τελευταία έξι χρόνια σε βασικούς κλάδους της οικονομίας όπως στο εμπόριο, τον τουρισμό, την εστίαση και τις μεταφορές, δεν επέφεραν την αναμενόμενη δημοσιονομική απόδοση αυξάνοντας τα δημόσια έσοδα, αλλά αντιθέτως, οδήγησαν σε μειώσεις των φορολογικών εσόδων και όξυνση των φαινομένων φοροδιαφυγής. Ιδίως στον κλάδο του χονδρικού εμπορίου, επιζήμιες φάνηκε να ήταν οι επιπτώσεις της αύξησης του ΦΠΑ στην κατανάλωση χιλιάδων αγαθών ευρείας κατανάλωσης, όπως τα συσκευασμένα προϊόντα και τρόφιμα, τα καύσιμα, την ένδυση και υπόδηση και μία σειρά παρεχόμενων υπηρεσιών όπως οι ιατρικές, καλλιτεχνικές, κ.ά., με συνέπεια την ασύμμετρη επιβάρυνση του μέσου καταναλωτή και τον μαρασμό αρκετών επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της Infobank Hellastat στην οποία εξετάζεται ο εγχώριος κλάδος των super market, το 2016 οι ρυθμοί υποχώρησης της αγοράς (super market) εντάθηκαν λόγω της μεγαλύτερης φορολογικής επιβάρυνσης των καταναλωτών, τόσο με άμεσους όσο και έμμεσους φόρους, με συνέπεια τη σταδιακή συρρίκνωση της αγοραστικής τους δύναμης. Ειδικότερα, η μετάταξη πολλών ειδών διατροφής το καλοκαίρι του 2015 από το χαμηλό συντελεστή ΦΠΑ 13% στο 23% και ακολούθως η αύξηση του συντελεστή στο 24% από 1.6.2016 προκάλεσε περαιτέρω μείωση της ζήτησης.

Ακόμη, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Οικονομικών και Φορολογικών Μελετών (ΙΟΦΟΜ), η κατάργηση του ειδικού καθεστώτος ΦΠΑ στα νησιά του Αιγαίου, είχε ως αποτέλεσμα την διόγκωση της φοροδιαφυγής και την επακόλουθη μείωση των εσόδων, οδηγώντας στην εισπρακτική αποτυχία του μέτρου και στη συρρίκνωση του εισοδήματος των κατοίκων της νησιωτικής χώρας. Άλλωστε, στο ίδιο συμπέρασμα φαίνεται να καταλήγει και το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος, που με επιστολή του στον υπουργό Οικονομικών, τον Νοέμβριο του 2017, τονίζει την ανάγκη διατήρησης του καθεστώτος των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στα νησιά υποστηρίζοντας ότι η κατάργησή του όχι μόνο δεν επιφέρει την είσπραξη των αναμενόμενων φορολογικών εσόδων, αφού μειώνει την ρευστότητα των επιχειρήσεων και αυξάνει την παραοικονομία και τη φοροδιαφυγή, αλλά μειώνει και την ανταγωνιστικότητα παραγόμενων υπηρεσιών και προϊόντων, όπως ο τουρισμός.

Επιπλέον, και η επιβολή υψηλού ΦΠΑ στα ακτοπλοϊκά εισητήρια εκτιμάται ότι έχει επηρεάσει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αυξάνοντας τις ανησυχίες για τη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

μελλοντική ανάπτυξη του κλάδου. Ειδικότερα, η Ελλάδα μετά και τις τελευταίες αυξήσεις διαθέτει έναν από τους υψηλότερους συντελεστές ΦΠΑ στην Ευρώπη, καταγράφοντας τον δεύτερο υψηλότερο συντελεστή ΦΠΑ στην ΕΕ των 28, ανερχόμενο στο 24%, όταν στην Ιταλία, χώρα με συγκρίσιμο όγκο επιβατικής κίνησης μέσω θαλάσσης στην ΕΕ, ο αντίστοιχος συντελεστής διαμορφώνεται στο 10%.

Σύμφωνα με έρευνα του ΙΟΒΕ (2014), αν και η ζήτηση ακτοπλοϊκών υπηρεσιών φαίνεται να έχει ανακάμψει τα τελευταία χρόνια δημιουργώντας θετικές προοπτικές, για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα του κλάδου ωστόσο, η αυξήσεις των ακτοπλοϊκών εισητηρίων σε συνδυασμό με την αύξηση στις τιμές των ναυτιλιακών καυσίμων και τις υποβαθμισμένες λιμενικές υποδομές, προβλέπεται ότι θα επηρεάσει αρνητικά τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα και τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων του κλάδου.

Μάλιστα από τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας, προέκυψε ότι μία ενδεχόμενη μείωση του συντελεστή ΦΠΑ στα ακτοπλοϊκά εισητήρια θα μπορούσε να ενισχύσει σημαντικά τον τουρισμό και την οικονομική δραστηριότητα των νησιωτικών περιοχών της χώρας, αλλά και την ανάπτυξη του εξαγωγικού εμπορίου, χωρίς να προκαλεί αρνητικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα (ενισχύοντας δηλαδή την οικονομική δραστηριότητα συνολικά). Μία τέτοια εξέλιξη θα ήταν ιδιαίτερα σημαντική για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, δεδομένης της σημαντικής συμβολής της επιβατηγού ναυτιλίας στην ελληνική οικονομία, η οποία ανήλθε στα 16,1 δισ. ευρώ ή 9,2% του συνολικού ΑΕΠ το 2016, ενώ σε όρους απασχόλησης, η συνεισφορά του κλάδου διαμορφώθηκε σε 349.000 θέσεις εργασίας ή 9,7% της συνολικής απασχόλησης.

4.6 Φόροι εισοδήματος επιχειρήσεων και οικονομική ανάπτυξη

4.6.1 Φόροι εισοδήματος επιχειρήσεων

Η φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες είναι σχετικά υψηλή. Ειδικότερα, στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 13) βλέπουμε ότι από το 2000 και μετά σε όλες σχεδόν τις χώρες έχουμε μια μείωση στους συντελεστές φορολογίας, με τον μέσο όρο της ΕΕ να μειώνεται από το 32% το 2000 στο 24,8% το 2013.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Στην Ελλάδα παρατηρείται μία σταδιακή μείωση από το 35% το 2000 στο 20% το 2012 και μία αύξηση στο 26% το έτος 2013 η οποία έχει συνεχιστεί έως και σήμερα φθάνοντας το 29% (Πίνακας 14) ξεπερνώντας τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ όπως βλέπουμε και στο γράφημα 21.

Πίνακας 13: Φορολογία κερδών επιχειρήσεων

	2000	**2005**	**2010**	**2012**	**2013**
Αυστρία	34,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Βέλγιο	40,2	34,0	34.4	34,0	34,0
Γαλλία	37,8	34,9	34.4	34,4	36,4
Γερμανία	43,4	38,9	30,2	30,2	30,2
Δανία	32,0	28,0	25,0	25,0	25,0
ΕΛΛΑΔΑ	35,0	32,0	24,0	20,0	26,0
Εσθονία	26,0	24,0	21,0	21,0	21,0
Ην. Βασίλειο	30,0	30,0	28,0	24,0	23,0
Ιρλανδία	24,0	12,5	12,5	12,5	12,5
Ισπανία	35,0	35,0	30,0	30,0	30,0
Ιταλία	37,0	33,0	27,5	27,5	27,5
Λουξεμβούργο	37,5	30,4	28,6	28,8	29,2
Ολλανδία	35,0	31,5	25,5	25,0	25,0
Ουγγαρία	18,0	16,0	19,0	19,0	19,0
Πολωνία	30,0	19,0	19,0	19,0	23,0
Πορτογαλία	35,2	27,5	26,5	31,5	31,5
Σλοβακία	29,0	19,0	19,0	19,0	23,0
Σλοβενία	25,0	25,0	20,0	18,0	17,0
Σουηδία	28,0	28,0	26,3	26,3	22,0
Τσεχία	31,0	26,0	19,0	19,0	19,0
Φινλανδία	29,0	26,0	26,0	24,5	24,5
ΕΕ-21 (μ.ό.)	32,00	27,40	24,80	24,50	24,80

Πηγή:OECD

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 21: Σύγκριση του φορολογικού συντελεστή νομικών προσώπων της Ελλάδας με τον μέσο όρο της ΕΕ το 2015

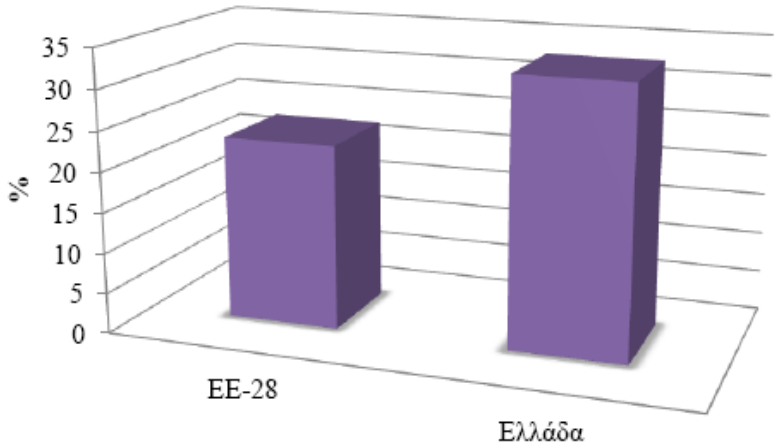

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σύμφωνα με έρευνα της PwC- μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες παροχής υπηρεσιών λογιστικής, ελέγχου και παροχής φορολογικών συμβούλων- η Ελλάδα σήμερα, έχει από τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές εισοδήματος επιχειρήσεων κατέχοντας την πέμπτη θέση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους υψηλότερους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος για επιχειρήσεις, ενώ από το 2011 παρατηρείται αύξηση 45% του συντελεστή φορολογίας. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι αν και τα φορολογικά έσοδα από επιχειρήσεις στην Ελλάδα υπολείπονται του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ, εντούτοις δεν τεκμαίρεται ότι υπάρχει υπερφορολόγηση ή υποφορολόγηση. Στο ακόλουθο γράφημα φαίνονται οι φορολογικοί συντελεστές ορισμένων χωρών της ΕΕ (Γράφημα 22).

Γράφημα 22: Φορολογικοί συντελεστές επιχειρήσεων 2016

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

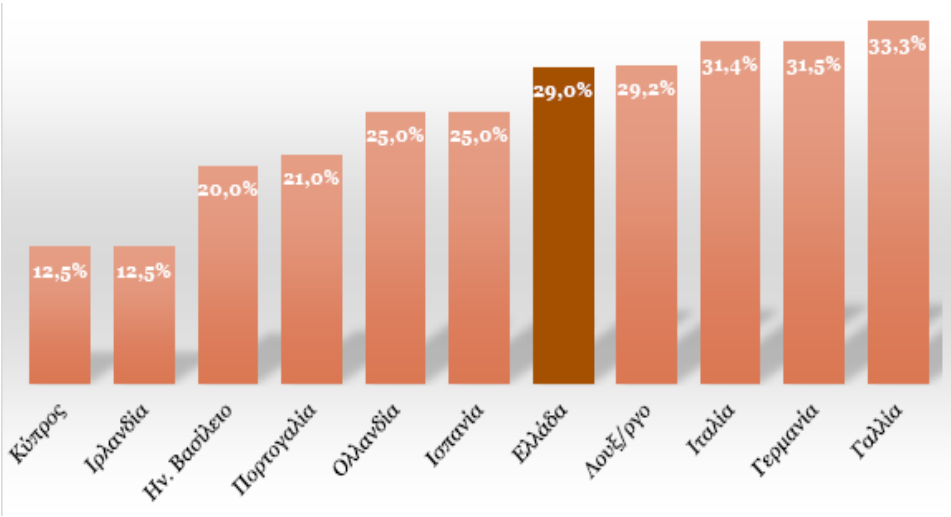

Πηγή: PwC

Πίνακας 14: Φορολογικοί συντελεστές επιχειρήσεων για το 2016

ΧΩΡΑ	Συντελεστής
Βουλγαρία	10,00%
Ιρλανδία	12,50%
Κύπρος	12,50%
Γερμανία	15,00%
Λετονία	15,00%
Λιθουανία	15,00%
Ρουμανία	16,00%
Σλοβενία	17,00%
Ουγγαρία	19,00%
Πολωνία	19,00%
Τσεχία	19,00%
Εσθονία	20,00%
Κροατία	20,00%
Μεγάλη Βρετανία	20,00%
Φιλανδία	20,00%
Ισλανδία	20,00%
Λουξεμβούργο	21,00%
Πορτογαλία	21,00%
Σλοβακία	22,00%
Σουηδία	22,00%
Δανία	23,50%
Αυστρία	25,00%
Ολλανδία	25,00%
Νορβηγία	27,00%
Ιταλία	27,50%
Ισπανία	28,00%
Ελλάδα	29,00%
Βέλγιο	33,00%
Γαλλία	33,33%
Μάλτα	35,00%

Πηγή: Eurostat

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

4.6.2 Επιπτώσεις των φόρων εισοδήματος επιχειρήσεων στην οικονομική ανάπτυξη

Είναι γενικά αποδεκτό ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές στα κέρδη των επιχειρήσεων αποτελούν βασικό ανασταλτικό παράγοντα στην αναπτυξιακή διαδικασία αφού αποθαρρύνουν τις επενδύσεις και την ανάλυψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Ωστόσο, οι συντελεστές που αναφέραμε είναι αυτοί που προβλέπονται από τη νομοθεσία. Οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν τον πραγματικό φορολογικό συντελεστή (effective tax rate ή ETR) και τον πραγματικό οριακό φορολογικό συντελεστή ως αξιόπιστους δείκτες μέτρησης της φορολογικής επιβάρυνσης. Οι δείκτες αυτοί εκτός από τον ονομαστικό φορολογικό συντελεστή, λαμβάνουν υπόψη και άλλα στοιχεία, όπως εκπτώσεις και απαλλαγές φόρου, μέθοδο αποτίμησης αποθεμάτων, σύστημα αποσβέσων, κ.ά. Συνοπτικά μπορούμε να αναφέρουμε ότι ο μέσος φορολογικός συντελεστής επιβάρυνσης ορίζεται ως ο λόγος της παρούσας αξίας των φόρων προς την παρούσα αξία των κερδών μιας επένδυσης χωρίς τους φόρους, ενώ ο οριακός φορολογικός συντελεστής ορίζεται ως η μεταβολή στο κόστος του κεφαλαίου που προκύπτει από την εισαγωγή του φόρου και εκφράζεται ως ποσοστό του κόστους του κεφαλαίου χωρίς τον φόρο.

Όπως παρατηρούμε και από την διερεύνηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, τα τελευταία είκοσι χρόνια έχουν γίνει αρκετές μελέτες για τον υπολογισμό των δεικτών αυτών εξαιτίας της πολυπλοκότητας της διαδικασίας υπολογισμού αφού κάθε δείκτης δεν επηρεάζεται μόνο από την εσωτερική νομοθεσία κάθε χώρας αλλά και από τη νομοθεσία άλλων χωρών ιδίως όταν πρόκειται για διασυνοριακές επενδύσεις. Πάντως, η πλειονότητα των μελετών επιβεβαιώνει την σημαντική αρνητική επίπτωση των υψηλών πραγματικών φορολογικών συντελεστών εταιριών στην επιχειρηματικότητα, τις επενδύσεις και την ανάπτυξη (Djankov, Ganser, McLiesh, Ramalho, Shleifer, 2010).

Παράλληλα, από διάφορες άλλες μελέτες, αποδεικνύεται ότι στην Ελλάδα η πραγματική μέση φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων είναι από τις χαμηλότερες στην ΕΕ-21 και η πραγματική οριακή φορολογική επιβάρυνση, που έχει ιδιαίτερη σημασία για νέες επενδύσεις, είναι ακόμα πιο μικρή (Bilicka, Devereux 2012). Συνεπώς, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι το ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης στις ελληνικές επιχειρήσεις δεν αποτελεί ισχυρό παράγοντα ανάσχεσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Όπως επισημαίνει και το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών, αν και η Ελλάδα βρίσκεται περίπου στο μέσο όρο αναφορικά με το συνολικό συντελεστή φορολογικής επιβάρυνσης, κοντά στα επίπεδα με χώρες όπως η Ρουμανία, η Σλοβενία ή η Γερμανία, ωστόσο ξεχωρίζει αρνητικά σε ότι αφορά την εχθρικότητα του μακροοικονομικού και θεσμικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις. Η εχθρικότητα προς τις επιχειρήσεις στη χώρα μας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ φαίνεται να είναι δυσανάλογη σε σχέση με τις φορολογικές επιβαρύνσεις των επιχειρηματικών μονάδων.

Εξάλλου, όπως προκύπτει και από επίσημα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας που απεικονίζονται στο ακόλουθο διάγραμμα (γράφημα 23), η Ελλάδα, το 2012, εξακολουθούσε να κατέχει τη χειρότερη θέση σε ότι αφορά τη φιλικότητα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, παρουσιάζοντας την ίδια σχεδόν εικόνα με αυτή του 2011. Ομοίως, και το 2015 η χώρα μας δεν έχει καταφέρει να βελτιώσει τη θέση της στην κατάταξη των ευρωπαϊκών χωρών δημιουργώντας συνθήκες ευνοϊκές για την επιχειρηματικότητα, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την κατάταξη της Παγκόσμιας Τράπεζας χωρών της ΕΕ σχετικά με τη φιλικότητα τους προς την επιχειρηματικότητα (Πίνακας 15). Σύμφωνα με τον αντίστοιχο πίνακα όσο πιο χαμηλά βρίσκεται μια χώρα, τόσο πιο εχθρικό είναι το περιβάλλον που διαμορφώνεται για τις επιχειρήσεις.

Γράφημα 23: Φιλικότητα προς επιχειρήσεις ως συνάρτηση της συνολικής τους επιβάρυνσης (φορολογία, τέλη, εισφορές)

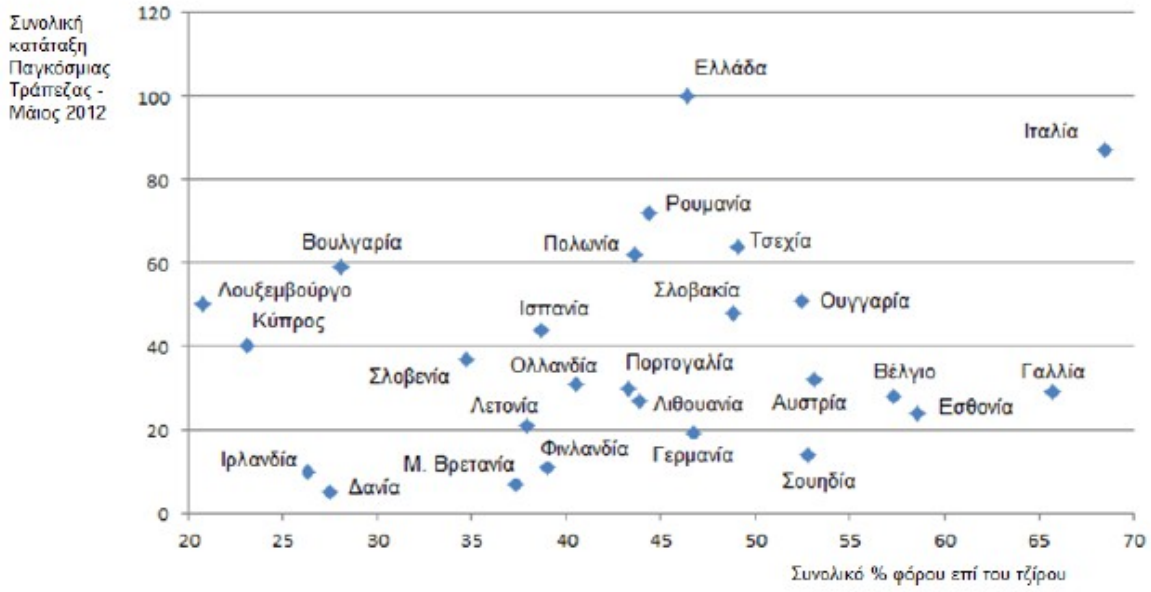

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Πηγή: Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών

Πίνακας 15: Κατάταξη χωρών της ΕΕ ως προς τη φιλικότητα προς τις επιχειρήσεις για το 2015

ΧΩΡΑ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
1. Δανία	3
2. Ην. Βασίλειο	6
3. Σουηδία	8
4. Φινλανδία	10
5. Γερμανία	15
6. Εσθονία	16
7. Ιρλανδία	17
8. Λιθουανία	20
9. Αυστρία	21
10. Λετονία	22
11. Πορτογαλία	23
12. Πολωνία	25
13. Γαλλία	27
14. Ολλανδία	28
15. Σλοβακία	29
16. Σλοβενία	29
17. Ισπανία	33
18. Τσεχία	36
19. Ρουμανία	37
20. Βουλγαρία	38
21. Κροατία	40
22. Ουγγαρία	42
23. Βέλγιο	43
24. Ιταλία	45
25. Κύπρος	47
26. Ελλάδα	60
27. Λουξεμβούργο	61
28. Μάλτα	80

Πηγή: World Bank

Από το ανωτέρω γράφημα αλλά και από τους πίνακες 14 και 15, εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς και τη μεγάλη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στους φορολογικούς συντελεστές της Ελλάδας με γειτονικές της χώρες, όπως είναι η Βουλγαρία και η Κύπρος. Ως εκ τούτου, αν και οι σημαντικότεροι ανασταλτικοί για την επιχειρηματικότητα παράγοντες φαίνεται να προέρχονται περισσότερο από το γενικότερο εχθρικό για τις επιχειρήσεις περιβάλλον (γραφειοκρατία, διαφθορά, συχνές αλλαγές φορολογικής νομοθεσίας, κ.ά.) και λιγότερο από τους φορολογικές επιβαρύνσεις καθαυτές, είναι φυσικό οι σχετικά χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές σε γειτονικές χώρες όπως η Κύπρος και η Βουλγαρία να ευνοούν τη στροφή των επιχειρήσεων προς τις χώρες αυτές με την συχνά εξολοκλήρου μεταφορά των παραγωγικών μονάδων τους σε αυτές.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Επιπλέον, την τελευταία τριετία και ιδιαίτερα το 2015 με την κατάρρευση της εμπιστοσύνης λόγω της επανόδου του κινδύνου του GREXIT και την επιβολή των περιορισμών κεφαλαίων (capital controls), επιδεινώθηκε περαιτέρω η κατάσταση των επιχειρήσεων με άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία τους αλλά και στην επιβίωσή τους, οδηγώντας σε πτωχεύσεις και σε αρνητικές επενδύσεις. Συνεπώς, η συσσώρευση αυτών των φαινομένων σε συνδυασμό και με τις υψηλές φορολογικές επιβαρύνσεις, διαμορφώνουν ένα μη φιλικό προς την οικονομική ανάπτυξη της χώρας πλαίσιο, αφού καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη η άσκηση υγειούς επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αξίζει να αναφερθεί ότι από το 2000 και μετά παρατηρείται μαζική φυγή επιχειρήσεων προς χώρες των Βαλκανίων και ιδιαίτερα προς τη Βουλγαρία. Σύμφωνα με την Εθνική Υπηρεσία Εσόδων της Βουλγαρίας, από το 2012 οι ελληνικές εταιρίες που μετέφεραν την έδρα τους στην Βουλγαρία είχαν αυξηθεί κατά 1.582 ή κατά 72% μέσα σε ένα χρόνο. Ειδικότερα, το 2011, οι ελληνικές εταιρίες στη Βουλγαρία έφταναν συνολικά τις 2.199 και το 2012 τις 3.781, ενώ περαιτέρω αύξηση σημειώθηκε τα επόμενα χρόνια. Συγκεκριμένα, όπως έδειξε το Εμπορικό Μητρώο της Βουλγαρίας, από το 2013 ως το 2014, ακόμη και πριν την επιβολή περιορισμών στις τραπεζικές συναλλαγές, οι Ελληνικές εταιρίες στη γείτονα χώρα είχαν αυξηθεί κατά σχεδόν 30% σε 11.500. Παράλληλα, εκτιμάται ότι η χώρας μας είναι ο τρίτος μεγαλύτερος επενδυτής στη Βουλγαρία με 3,6 δισ.ευρώ επενδύσεις ενώ οι ελληνικές επιχειρήσεις φαίνεται να έχουν σημαντική παρουσία στον κλάδο των μετάλλων, της μεταλλουργίας και του γυαλιού.

Ως κύρια αιτία φυγής των ελληνικών εταιριών αναδύεται η χαμηλή φορολογία και η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος της Βουλγαρίας. Όπως φαίνεται και από τον πίνακα 14 αλλά και από το γράφημα 23 ο βουλγαρικός εταιρικός φόρος είναι στο 10% από το 2008 έναντι 29% του ελληνικού και το γενικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον της Βουλγαρίας είναι περισσότερο φιλικό προς τις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθει από τον Ν.Καπιτσίνη για το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ και αφορά την περίοδο 2007-2014, τα ισχυρότερα κίνητρα χιλιάδων επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών που μετέφεραν το φορολογικό τους μητρώο, ήταν η υψηλή φορολογία και η αποφυγή της γραφειοκρατίας και των περιορισμών κεφαλαίων. Μάλιστα πολλοί εξ' αυτών, σύμφωνα με μαρτυρίες τους, πλήρωναν το 70% των εσόδων τους για την κάλυψη φορολογικών υποχρεώσεων, ενώ οι περισσότεροι έκριναν αναγκαία την μεταφορά

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

της επιχειρηματικής τους έδρας όχι μόνο για την βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης αλλά και την επιβίωση της επιχειρήσής τους.

Γράφημα 24: ΑΕΠ Βουλγαρίας και Ελλάδας για την περίοδο 2007-2013

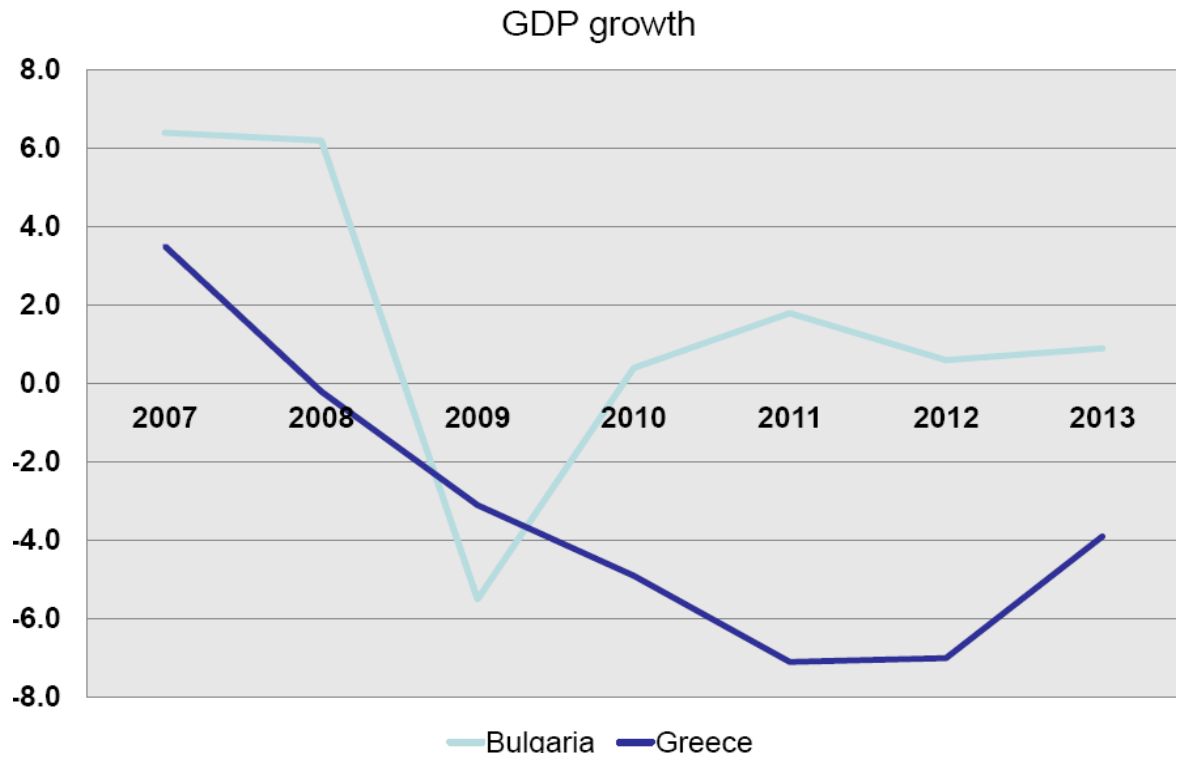

Πηγή: Ν. Καπιτσίνης

Όπως είναι αναμενόμενο η μαζική φυγή ελληνικών επιχειρήσεων λόγω της υψηλής φορολόγησης φαίνεται να επηρέασε θετικά την οικονομική ανάπτυξη της Βουλγαρίας και αρνητικά την ανάπτυξη της Ελλάδας (Γράφημα 24). Ειδικότερα, η ανάπτυξη στη Βουλγαρία φαίνεται να αποκαταστάθηκε το 2010, με την αύξηση του ΑΕΠ να φτάνει το 1,6%, 0,2%, 1,3%, 2,4%, 3,6% και 3% τα έτη 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 και 2016 αντίστοιχα. Ωστόσο, όταν η βουλγαρική οικονομική ανάπτυξη παρουσίαζε άνοδο, η ελληνική συρρικνωνόταν ραγδαία, με μικρά μόνο δείγματα ανάκαμψης κατά το 2014 και τα τρίμηνα που ακολούθησαν. Στον απόηχο του πρώτου Μνημονίου, το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 9,1% το 2011, για να ακολουθήσει ύφεση 7,3%, 3,2%, 0,2% και 0,05 τα έτη 2011, 2012, 2013, 2015 και 2016 αντίστοιχα. Γενικότερα, από το 2007, όταν δηλαδή εισήλθε η Βουλγαρία στην Ε.Ε.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

έως και το 2015, το ΑΕΠ της Βουλγαρίας αυξήθηκε συνολικά 12%, ενώ αντιθέτως της Ελλάδας συρρικνώθηκε κατά 38,8%.

Επιπλέον, μεγάλη διαφορά εντοπίζεται και στο ποσοστό των ανέργων στις δύο χώρες κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών. Ενδεικτικά, στο τέλος των ετών 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 και 2016, το ποσοστό των ανέργων επί του συνολικού εργατικού δυναμικού ανήλθε στο 10,4%, 11,5%, 11,8%, 10,7%, 10% και 7,1%, αντίστοιχα, όταν οι επιδόσεις για την Ελλάδα ήταν 17,9%, 24,6%, 27,5%, 26,5%, 25% και 23%. Ένας από τους προφανείς λόγους για τους οποίους δημιουργούνται ολοένα νέες θέσεις εργασίας στη γειτονική χώρα, είναι η συνεχής μετεγκατάσταση επιχειρήσεων στα βουλγαρικά εδάφη, εξαιτίας του χαμηλού φορολογικού συντελεστή.

4.6.3 Πρακτικά παραδείγματα

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των αρνητικών επιπτώσεων που επιφέρει το ισχύον φορολογικό καθεστώς στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αποτελεί η απόφαση επιχειρήσεων κολοσσών για επενδύσεις σε γειτονικές χώρες αλλά και η εξολοκλήρου μεταφορά των παραγωγικών τους μονάδων στις χώρες αυτές. Κάτι τέτοιο όπως είναι φυσικό επιφέρει οδυνηρές συνέπειες στην οικονομία της Ελλάδας και κυρίως στην ανάπτυξη της περιοχής στην οποία δραστηριοποιούταν η επιχείρηση.

Μία από τις ελληνικές επιχειρήσεις που εισχώρησε στη Βουλγαρική αγορά με την εξαγορά βουλγαρικών επιχειρήσεων και την επέκταση του δικτύου των πρατηρίων της είναι το **«Ελληνικά Πετρέλαια»** (ΕΛΠΕ). Προέβει μετέπειτα και σε επενδύσεις στις υπόλοιπες χώρες των Βαλκανίων όπως η Σερβία και το Μαυροβούνιο αλλά και στην Κύπρο είτε με εξαγορά επιχειρήσεων ή ακόμη και με αγορά των κρατικών διυλιστηρίων. Πέρα όμως από τα υπόλοιπα οφέλη που προσέφερε στην εταιρεία η απόφαση επένδυσης σε άλλες χώρες, αναμφισβήτητα πολύ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και η χαμηλή φορολογία των χωρών αυτών.

Πιο πρόσφατα παραδείγματα επιχειρήσεων που οδηγήθηκαν στη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων λόγω του μη ευνοϊκού φορολογικού καθεστώτος της χώρας αποτελούν η εταιρεία **«ΦΑΓΕ»** και η **«CocaCola»**. Ειδικότερα, στην περίπτωση της ΦΑΓΕ αποφασίστηκε η μεταφορά της μητρικής εταιρείας στο Λουξεμβούργο, γεγονός που σήμαινε ότι η εταιρεία πλέον θα ήταν υποκείμενη στο φορολογικό καθεστώς του Λουξεμβούργου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Κύριος στόχος της εταιρίας ήταν καλύτερη πρόσβαση στην τραπεζική χρηματοδότηση αλλά και η μικρότερη φορολογική επιβάρυνση καθώς και διάφορες φορολογικές ελεφρύνσεις που προέβλεπε το φορολογικό καθεστώς του Λουξεμβούργου. Ομοίως το 2012 η CocaColaHellenic προχώρησε στη μεταφορά της έδρας της στην Ελβετία λόγω της υψηλότερης φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων στην Ελλάδα και της αστάθειας του φορολογικού περιβάλλοντος στη χώρα μας.

Ακόμη, χαρακτηριστικό παράδειγμα περιοχής που έχει πληγεί από τη φυγή των επιχειρήσεων είναι ο νομός Σερρών. Η φυγή επιχειρήσεων που έχει σημειωθεί κατά τα τελευταία χρόνια έχει προκαλέσει αύξηση της ανεργίας στο 29,1% για το έτος 2015, από το 13,8% που ήταν πριν πέντε χρόνια.Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ έχει πέσει 15% στα 9.676 ευρώ για την περιοχή- το 2008 ήταν 11.421-, ενώ τα μέλη του Επιμελητηρίου Σερρών μειώθηκαν στα 10.000 από τα 17.000 που ήταν προ κρίσης. Σύμφωνα με στοιχεία του Επιμελητηρίου από τις 7.000 επιχειρήσεις που έκλεισαν, οι 1.000 μεταφέρθηκαν στη Βουλγαρία.

4.7 Παραοικονομία, φοροδιαφυγή και οικονομική ανάπτυξη

4.7.1 Παραοικονομία και φοροδιαφυγή ως ποσοστό του ΑΕΠ

Η παραοικονομία ή σκιώδης οικονομία (shadow economy), δηλώνει έσοδα από οικονομικές δραστηριότητες που σκόπιμα δεν καταγράφονται ή αποκρύπτονται και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι σημερινές οικονομίες. Η φοροδιαφυγή αναφέρεται σε κάθε παράνομη πράξη που αποσκοπεί στην μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης και την αποφυγή καταβολής του φόρου.

Ειδικότερα, στη χώρα μας το μέγεθος της παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι ιδιαίτερα υψηλό σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς και από τα παρακάτω γραφήματα (Γράφημα 25 και 26). Εκτιμάται ότι στην Ελλάδα το μέγεθος της παραοικονομίας κυμαίνεται από 20 μέχρι 30% του ΑΕΠ, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό, αφού βρίσκεται περίπου στις 4 με 5 μονάδες πάνω από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλιστα για το 2015 υπολογίστηκε γύρω στο 22,4% του ΑΕΠ, δηλαδή σχεδόν 40 δισ. ευρώ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 25: Μέγεθος παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2015

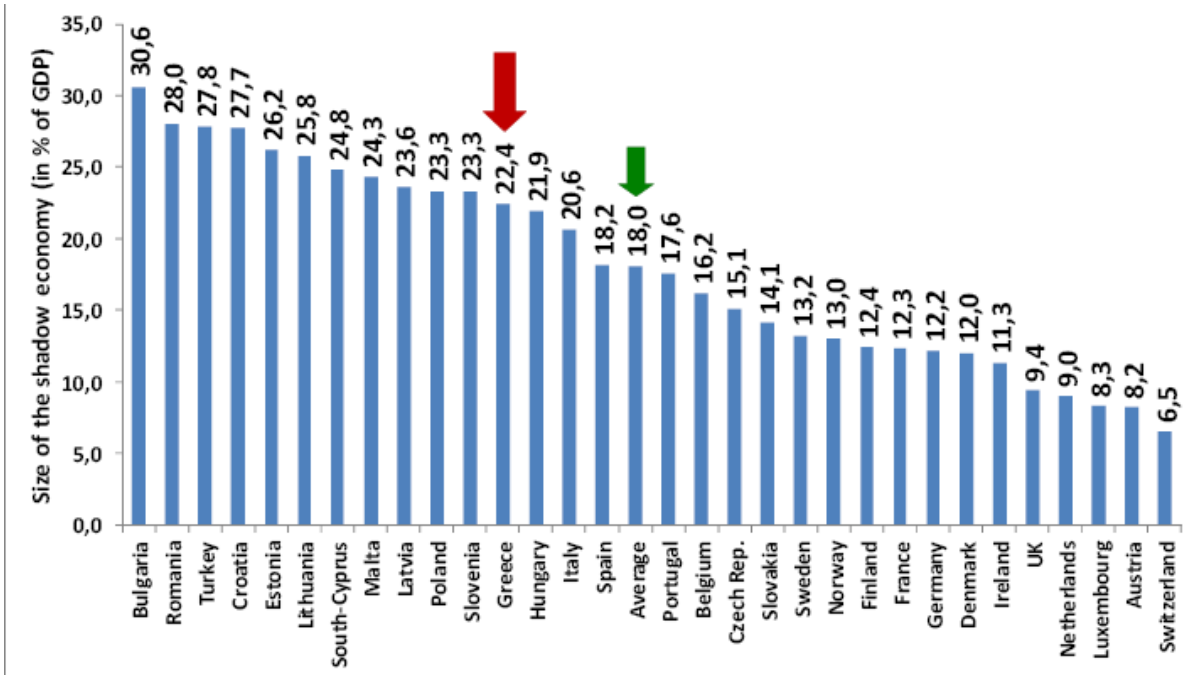

Πηγή: Schneider F.

Γράφημα 26: Μέγεθος παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2017

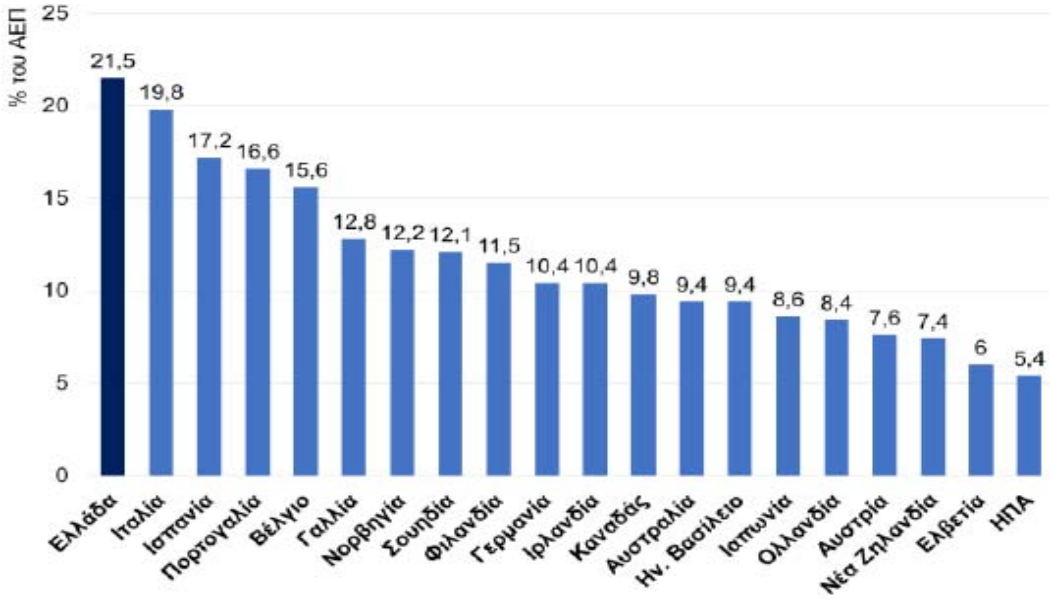

Πηγή: World Economic Forum

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Σε ότι αφορά τη φοροδιαφυγή , αν και το ακριβές μέγεθός της στη χώρα μας δεν είναι γνωστό, ωστόσο εκτιμήσεις που έχουν γίνει, δείχνουν ότι η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερη από ό,τι σε άλλες αναπτυγμένες χώρες, γεγονός που επιβαρύνει ακόμα περισσότερο την οικονομική της κατάσταση.

Ειδικότερα, σύμφωνα με σχετική πρόσφατη έρευνα του οργανισμού έρευνας και ανάπτυξης "διαΝΕΟσις" για το 2016, εκτιμάται ότι τα διαφυγόντα έσοδα από τη φοροδιαφυγή των φυσικών προσώπων εκτιμώνται από 1,9 έως 4,7% του ΑΕΠ ετησίως, απώλειες από το λαθρεμπότιο ποτών, τσιγάρων και καυσίμων αντιστοιχεί σε περίπου 0,5% του ΑΕΠ, τα διαφυγόντα έσοδα από τη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή των επιχειρήσεων υπολογίζονται γύρω στο 0,06-0,15% του ΑΕΠ, ενώ τα διαφυγόντα έσοδα από ΦΠΑ ανέρχονται σε 3,5 % του ΑΕΠ. Κατά συνέπεια, η συνολική ποσοτικοποιημένη έκταση της φοροδιαφυγής θα μπορούσε να κυμαίνεται περίπου από 6% έως 9% του ΑΕΠ, δηλαδή ανάμεσα σε 11 και 16 δισ. ευρώ το χρόνο.

Επιπλέον, αποδεικνύεται από έρευνα των Bitzenis, Vlachos, Schneider (2016), ότι τα φαινόμενα παραοικονομίας και φοροδιαφυγής είναι ιδιαίτερα διαδεδομένα στην Ελλάδα και αυτό οφείλεται κυρίως στην διαχρονική έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των φορολογούμενων και του ελληνικού κράτους καθώς και από την χαμηλή φορολογική ηθική (low tax moral), που αφορά την δυσπιστία τόσο στους κυβερνητικούς όσο και στους κρατικούς θεσμούς. Εξίσου σημαντικοί παράγοντες είναι και το φορολογικό βάρος και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές που επιβάλλονται ενώ η αύξηση του μεγέθους τέτοιων φαινομένων επηρεάζεται και από άλλες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, όπως είναι τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και η δημοσιονομική λιτότητα αντίστοιχα.

4.7.2 Επιπτώσεις φοροδιαφυγής στην οικονομική ανάπτυξη

Από το γράφημα που ακολουθεί (Γράφημα 27) γίνεται αντιληπτό ότι υψηλά ποσοστά παραοικονομίας και κατ' επέκταση φοροδιαφυγής, συνδέονται με χαμηλούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ, επηρεάζοντας αρνητικά την αναπτυξιακή διαδικασία. Διαπιστώνουμε ότι κατά τα πρώτα χρόνια της κρίσης, η παραοικονομία δείχνει να αυξάνεται, ενώ εμφανίζει μια σχετική πτωτική τάση από το 2011 και μετά, παράμενοντας ωστόσο σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γράφημα 27: Παραοικονομία ως ποσοστό του ΑΕΠ και οικονομική ανάπτυξη

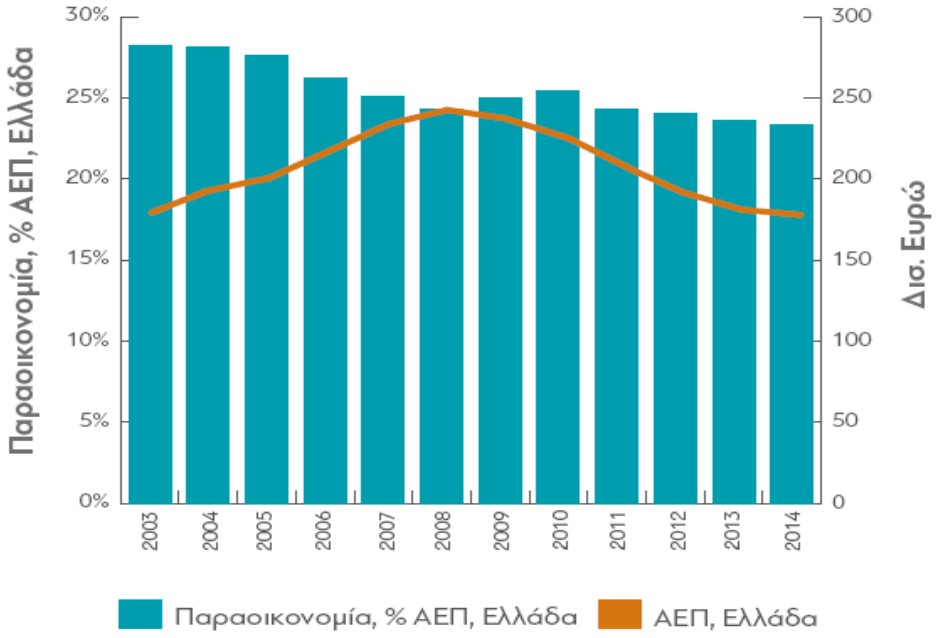

Πηγή: Schneider

Όπως επισημαίνει σχετική έρευνα των Bitzenis, Vlachos, Schneider το 2016 αλλά και έρευνα του Schneider το 2015, η αντιμετώπιση φαινομένων παραοικονομίας και φοροδιαφυγής που στην Ελλάδα συνυπάρχουν, θα πρέπει να αποτελεί πρώτιστο μέλημα της ελληνικής κυβέρνησης, αφού υψηλά ποσοστά αυτών συνδέονται με τη διαφθορά που αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Άλλωστε, σύμφωνα με την ίδια μελέτη, η αναποτελεσματικότητα της συλλογής των φορολογικών εσόδων στη χώρα μας, συνδέεται άμεσα με την εμφάνιση τέτοιων φαινομένων.

Οι σημαντικότερες στρεβλώσεις που προκαλούν φαινόμενα παραοικονομίας και φοροδιαφυγής στην ελληνική οικονομία μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

1. Ύπαρξη δημοσίου ελλείμματος, αφού προκαλεί έλλειψη οικονομικών πηγών από το κράτος, με αποτέλεσμα να στρέφεται είτε σε εσωτερικό είτε σε εξωτερικό δανεισμό για την αναγκαία κάλυψη των εξόδων του.
2. Δημιουργία κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών δεδομένου ότι κάποια επαγγέλματα μπορούν να φοροδιαφεύγουν και κάποια όχι, με άμεση συνέπεια την περαιτέρω αύξηση των φόρων λόγω έλλειψης δημοσίων εσόδων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

3. Κακός καταμερισμός του πλούτου διότι οι πολίτες ενδέχεται να επιλέγουν επαγγέλματα με βάση την ευκολία στην φοροδιαφυγή και όχι την παραγωγικότητα, την πραγματοποίηση νέων επενδύσεων και την ανταγωνιστικότητα που αποτελούν βασικούς πυλώνες της οικονομικής ανάπτυξης.
4. Νόθευση του ανταγωνισμού, επιδρώντας αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα υγειών επιχειρήσεων που αδυνατούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους με συνέπεια την εκδίωξή τους από τον κλάδο και κατ'επέκταση τη μείωση της ανταγωνιστικότητας όλης της οικονομίας.
5. Αδυναμία της κυβέρνησης να σχηματίσει πραγματική εικόνα της κατάστασης αφού εξαιτίας της φοροδιαφυγής πολλά από τα ιδιωτικά εισοδήματα δεν συμπεριλαμβάνονται στις επίσημες έρευνες και στατιστικές, με συνέπεια τη λήψη εσφαλμένων, μη φιλικών προς την ανάπτυξη ενεργειών.

4.7.3 Πρακτικά παραδείγματα

Ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα φοροδιαφυγής στην Ελλάδα με τεράστιες οικονομικές επιπτώσεις είναι η φοροδιαφυγή στα καύσιμα. Σύμφωνα με σχετικές εκτιμήσεις του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) (2016), τα έσοδα από έμμεσους φόρους στα πετρελαιοειδή διαμορφώθηκαν σε περίπου 5,6 δισεκ. ευρώ για το 2015 αποτελώντας σημαντικό ποσοστό των συνολικών εσόδων του Δημοσίου (11,8% το 2015) ενώ η φοροδιαφυγή στον κλάδο βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, γεγονός που ενισχύεται και από την επιβολή υψηλών φορολογικών συντελεστών. Υπολογίζεται ότι η φοροδιαφυγή από την παράνομη διακίνηση καυσίμων ξεπερνά κάθε χρόνο το 1 με 1,2 δισ. ευρώ, ενώ προβλέπεται σταδιακή αύξησή της έως και το 2019. Όπως είναι φυσικό, τέτοιες συνθήκες συνεπάγονται πρόσθετες απώλειες εσόδων στην οικονομία, χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη και μείωση θέσεων απασχόλησης, παράγοντας αρκετά σημαντικός αφού όπως εκτιμάται οι θέσεις εργασίας που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την εμπορία καυσίμων στην Ελλάδα ανέρχονται σε 42.400.

Ένα ακόμη παράδειγμα φοροδιαφυγής με σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας είναι το λαθρεμπόριο καπνού και τσιγάρων. Ειδικότερα, παρατηρείται η αδήλωτη εισαγωγή τσιγάρων και καπνικών προϊόντων με αποτέλεσμα να μην αποδίδεται ο φόρος στο ελληνικό κράτος. Σύμφωνα με έρευνα του ΙΟΒΕ (2013), τα τελευταία έτη, τα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

διαφυγόντα έσοδα από το παράνομο εμπόριο καπνού αυξάνονται συνεχώς, γεγονός που επιδρά αρνητικά στην αύξηση του ΑΕΠ και την απασχόληση. Δεδομένου ότι τα έσοδα από την φορολόγηση καπνού αποτελούν σημαντικό τμήμα των φορολογικών εσόδων, η αύξηση φαινομένων φοροδιαφυγής σε προϊόντα καπνού οδηγεί σε απώλεια φορολογικών εσόδων για το κράτος, μείωση στην οικονομική δραστηριότητα της νόμιμης αλυσίδας εφοδιασμού, απώλεια θέσων εργασίας (καπνοπαραγωγοί, βιομηχανία, εμπόριο) ενώ παράλληλα τροφοδοτείται η παραοικονομία και περιορίζεται η νόμιμη αγορά προϊόντων καπνού.

Μάλιστα σύμφωνα με εκτιμήσεις του ιδρύματος, η καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου καπνικών προϊόντων θα μπορούσε να επιδράσει τόσο θετικά στην οικονομική δραστηριότητα, που η επιστροφή για παράδειγμα του 50% από τα παράνομα τσιγάρα στη νόμιμη αγορά θα σήμαινε πρόσθετα καθαρά κέρδη 31,3 εκτ.ευρώ για τον κλάδο και σημαντική αύξηση των θέσεων εργασίας όπως φαίνεται και από τα ακόλουθα γραφήματα (Γραφήματα 28,29).

Γραφήματα 28, 29: Επίδραση επιστροφής του 50% των παράνομων τσιγάρων στη νόμιμη αγορά

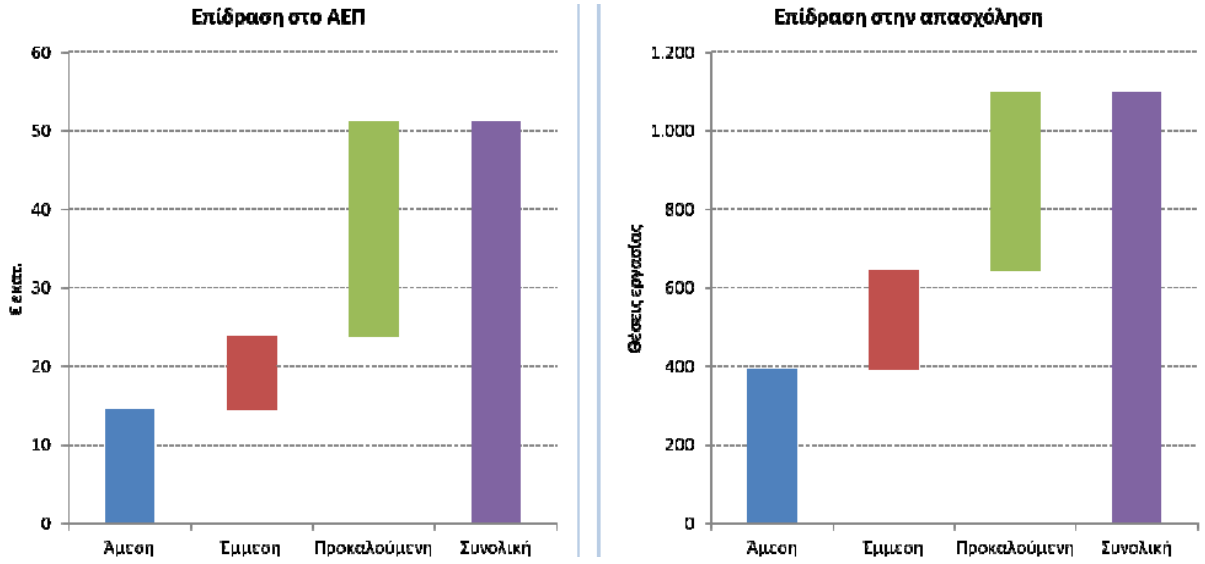

Πηγή: ΙΟΒΕ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Εισαγωγικά

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εξετάσαμε αν τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού φορολογικού συστήματος ικανοποιούν τις διαπιστώσεις πολλών θεωρητικών και εμπειρικών εργασιών για να είναι ένα φορολογικό σύστημα φιλικό στην ανάπτυξη. Ως αποτέλεσμα της ανωτέρω ανάλυσης των βασικότερων στοιχείων και χαρακτηριστικών του ελληνικού φορολογικού συστήματος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, συνοψίζονται τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν. Επιπλέον, παρατίθενται και ορισμένες προτάσεις για την αναμόρφωση και βελτίωση του υπάρχοντος φορολογικού συστήματος ώστε αυτό να ενισχύει την αναπτυξιακή διαδικασία και να διασφαλίζει το δημόσιο συμφέρον.

5.2 Συμπεράσματα

5.2.1 Γενικά Συμπεράσματα για το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα

Έπειτα από τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε στις προηγούμενες ενότητες της παρούσας εργασίας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι όσον αφορά τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων, το ελληνικό φορολογικό σύστημα στηρίζεται κυρίως στην έμμεση φορολογία αφού όπως διαπιστώσαμε το μεγαλύτερο ποσοστό των φορολογικών εσόδων προέρχεται από την επιβολή έμμεσης φορολογίας και μικρότερο μέρος αυτών προέρχεται από άμεσους φόρους. Το συμπέρασμα αυτό, αν και θα μπορούσε να αποτελεί μια ευνοϊκή παράμετρο για την ανάπτυξη της χώρας, ωστόσο, η μικρότερη συμμετοχή της άμεσης φορολογίας στα συνολικά φορολογικά έσοδα, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην φοροδιαφυγή. Συγχρόνως, εκτεταμένη φοροδιαφυγή φαίνεται να υπάρχει και στα έσοδα από έμμεση φορολογία.

Μετά τις πρόσφατες αυξήσεις στους φορολογικούς συντελεστές τα τελευταία έτη, γίνεται εμφανές ότι δεν υπάρχουν δυνατότητες για περαιτέρω αυξήσεις και συνεπώς η καταπολέμιση φαινομένων φοροδιαφυγής και παραοικονομίας αποτελεί μονόδρομο για την αναγκαία αύξηση των εσόδων. Ωστόσο, ο περιορισμός της φοροδιαφυγής, που χωρίς

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

αμφιβολία αποτελεί σοβαρή εγγενή παθογένεια και μόνιμη πηγή απώλειας εσόδων για το κράτος, δεν είναι απλή υπόθεση, αλλά απαιτεί ριζική αναμόρφωση τόσο του πυρήνα του φορολογικού συστήματος όσο και της φορολογικής διοίκησης. Ειδικότερα, οι κυριότερες διαπιστώσεις που προκύπτουν από την παρούσα εργασία μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

Στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, συμπεριλαμβανομένων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, διαπιστώσαμε ότι η επιβάρυνση είναι αρκετά μεγάλη, ιδίως ενόψει των πρόσφατων αλλαγών στη νομοθεσία. Ίσως μία προτεινόμενη πολιτική για την ανάπτυξη θα ήταν η μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, αλλά δεδομένων των σοβαρών προβλημάτων ρευστότητας των ασφαλιστικών ταμείων, η αναπλήρωση της απώλειας εσόδων θα πρέπει να αναζητηθεί στην αύξηση άλλων φόρων.

Στους φόρους περιουσίας, οι οποίοι κατά την κρατούσα άποψη είναι φιλικοί στην ανάπτυξη, σημειώνεται μία αρκετά σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια, γεγονός που κατατάσσει την Ελλάδα ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους υψηλότερους συντελεστές φόρων περιουσίας. Παράλληλα η μεγάλη επιβάρυνση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων από φόρους ακίνητης περιουσίας, δημιουργεί σοβαρά κοινωνικά αλλά και πολιτικά προβλήματα. Επομένως, δυνατότητες για περαιτέρω αύξηση αυτών των φόρων δεν υπάρχουν.

Αναφορικά με τους έμμεσους φόρους, ο πιο σημαντικός είναι ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ). Ειδικότερα, διαπιστώσαμε ότι η Ελλάδα έχει ήδη από τους υψηλότερους συντελεστές ΦΠΑ στην ΕΕ, ιδίως μετά και από τις αυξήσεις των τελευταίων ετών, και μία επιπλέον αύξησή τους δεν είναι δυνατή. Ταυτόχρονα, αν και οι συντελεστές των έμμεσων φόρων είναι αρκετά υψηλοί, διαπιστώσαμε ότι υπάρχει χαμηλή εισπραξιμότητα των φόρων αυτών. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι φυσικό οι φοροεισπρακτικοί μηχανισμοί του κράτους να είναι χαλαροί και να σημειώνεται η εμφάνιση εκτεταμένης φοροδιαφυγής, υποδηλώνοντας την αδυναμία άντλησης πρόσθετων εσόδων σε περιόδους παρατεταμένης οικονομικής κρίσης.

Τέλος, σχετικά με τη φορολογία των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, μέσα από τη μελέτη σχετικών εργασιών, διαπιστώσαμε ότι αν και η πραγματική επιβάρυνση στο εισόδημα των επιχειρήσεων δεν είναι ιδιαίτερα υψηλή σε σύγκιση και με τις άλλες χώρες της ΕΕ, ωστόσο, οι πρόσφατα αυξημένοι φορολογικοί συντελεστές που προβλέπονται από τη νομοθεσία, μάλλον δεν ευνοούν την επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Γενικότερα, σύμφωνα με στοιχεία που πρόσφατα δώθηκαν στη δημοσιότητα από το World Economic Forum (2017), η χώρα μας βρίσκεται ανάμεσα στις 10 εκ των 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους υψηλότερους φόρους. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 6η θέση ενώ στην κορυφή κατατάσσεται η Γαλλία, η οποία πήρε την πρώτη θέση από το Βέλγιο, το οποίο διατηρούσε την δυσάρεστη κορυφή για πέντε συνεχή έτη. Όπως φαίνεται και από το ακόλουθο γράφημα (γράφημα 30), οι Γάλλοι πολίτες πληρώνουν το 57,53% του καθαρού εισοδήματός τους σε φόρους ενώ στη 2η θέση οι Βέλγοι καταβάλλουν σε ετήσια βάση το 56,9% του εισοδήματός τους και στην 6η θέση οι Έλληνες φορολογούμενοι δίνουν σε φόρους το 51,48% των εισοδημάτων τους. Αξίζει να τονιστεί ακόμη ότι στην 28η θέση της σχετικής κατάταξης βρίσκεται η Κύπρος με φόρους που αντιστοιχούν στο 23,85% των καθαρών εισοδημάτων, ποσοστό μικρότερο και από το αντίστοιχο μισό της Γαλλίας. Επιπλέον, εξίσου σημαντική είναι η διαπίστωση της ίδιας έρευνας που αποκαλύπτει ότι οι Γάλλοι πολίτες προκειμένου να αποπληρώσουν τις ετήσιες φορολογικές τους υποχρεώσεις πρέπει να εργαστούν περίπου 210 ημέρες σε ένα έτος, ενώ οι Έλληνες 188.

Γράφημα 30: Οι δέκα χώρες με τους υψηλότερους φόρους στην Ευρώπη

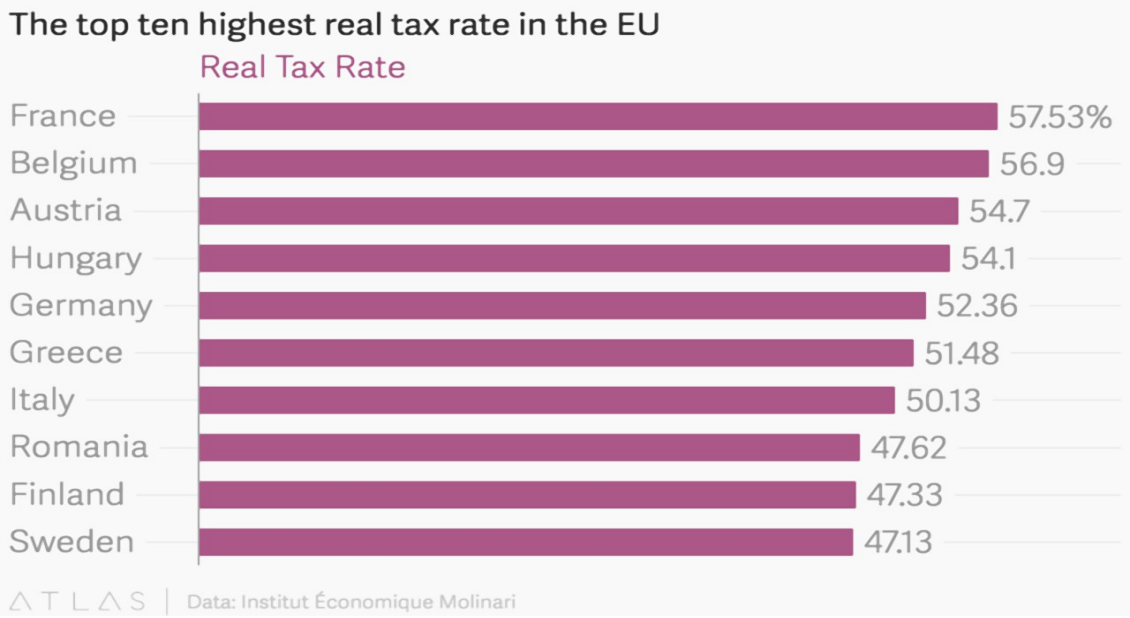

Πηγή: World Economic Forum

Σε γενικές γραμμές, επενδυτές και αναλυτές συγκλίνουν στην άποψη ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα δεν είναι φιλικό στην ανάπτυξη ούτε συμβάλλει στην προσπάθεια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ανάκαμψης της οικονομίας. Πρέπει να σημειωθεί ακόμη ότι η επίδραση του φορολογικού συστήματος στην οικονομία δεν εξαρτάται μόνο από το ύψος των φορολογικών συντελεστών, αλλά και από το πλήθος των διατάξεων και νόμων που το διέπουν, από την λειτουργία της φορολογικής διοίκησης, από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς, από τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών, από τις νέες τεχνολογίες που υιοθετούνται, από τη φορολογική συνείδηση των πολιτών κ.ά.

5.2.2 Αναποτελεσματικότητα και Πολυπλοκότητα του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

Η αναποτελεσματικότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος αποτυπώνεται στο γράφημα 5 της υποενότητας 4.2, όπου φαίνεται ξεκάθαρα ότι η χώρα μας κατέχει χαμηλή θέση αναφορικά με τα φορολογικά της έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σύκγριση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, μελετώντας τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα από την έκθεση για την ανταγωνιστικότητα του World Economic Forum (2016- 2017) για την Ελλάδα, παρατηρούμε ότι τα βασικότερα εμπόδια στην επιχειρηματική δραστηριότητα για το 2016, εκτός από τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές είναι η πολιτική αστάθεια, που εμφανίζεται ως το κυριότερο πρόβλημα, η γραφειοκρατία, που πριν την κρίση εμφανιζόταν στην πρώτη θέση, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση, που το 2013- μετά την κρίση εμφανιζόταν ως το σημαντικότερο εμπόδιο, και το υπάρχον φορολογικό πλαίσιο. Συγχρόνως, εξίσου σημαντικοί παράγοντες είναι και η κυβερνητική αστάθεια των τελευταίων ετών, η ανεπάρκεια των κατάλληλων υποδομών και το υψηλό ποσοστό διαφθοράς.

Πίνακας 16: Προβληματικοί Παράγοντες για την Επιχειρηματικότητα

Παράγοντες	Ποσοστό
Πολιτική αστάθεια	17,6
Φορολογικοί συντελεστές	17,1
Γραφειοκρατία	15,6
Πρόσβαση στη χρηματοδότηση	14
Φορολογικό πλαίσιο	12,1
Κυβερνητική αστάθεια	9,3

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Ανεπάρκεια υποδομών	3,8
Διαφθορά	3,6
Περιορισμοί στην αγορά εργασίας	3,5
Κανόνες ξένου νομίσματος	1
Έλλειψη ηθικής στο εργατικό δυναμικό	0,9
Ανεπάρκεια καινοτομίας	0,8
Ανεπάρκεια εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού	0,6
Προβληματική δημόσια υγεία	0,1
Πληθωρισμός	0,1
Εγκλήματα και κλοπές	0

Πηγή: World Economic Forum

Η αναποτελεσματικότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος ενισχύεται ακόμα περισσότερο από τον έντονα γραφειοκρατικό του χαρακτήρα, την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, την πολυνομία και τις συχνές αλλαγές του πλαισίου λειτουργίας του. Ειδικότερα, η συχνή και συνεχής έκδοση νέων εγκυκλίων και διατάξεων καθιστούν το φορολογικό μας σύστημα αρκετά πολύπλοκο και αδιαφανές, με αποτέλεσμα το κόστος διαχείρισής του και το κόστος συμμόρφωσης των φορολογούμενων να αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς.

Τα ανωτέρω στοιχεία σε συνδυασμό με την πολιτική και κυβερνητική αστάθεια των τελευταίων ετών και το γενικότερο νομικό και δικαστικό πλαίσιο, που δεν φαίνεται να διευκολύνουν την αντιμετώπιση των δυσκολιών και την επίλυση των διαφορών, προκαλούν στρεβλώσεις στην αποτελεσματική λειτουργία του φορολογικού συστήματος, στη συμμόρφωση των πολιτών και των επιχειρήσεων και στην αποδοτικότητα των υπαλλήλων, δημιουργώντας, έτσι, αρνητικό κλίμα ανάπτυξης και προσέλκυσης ξένων επενδυτικών κεφαλαίων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

5.2.3 Προβλήματα στη Φορολογική Διοίκηση

Το ζήτημα της ορθής και αποτελεσματικής λειτουργίας της φορολογικής διοίκησης είναι μείζονος σημασίας για την πορεία της χώρας, αφού διασφαλίζει την επιτυχία μια καλής και φιλικής στην ανάπτυξη φορολογικής μεταρρύθμισης. Συγκεκριμένα, η κύρια αποστολή της φορολογικής διοίκησης είναι να εισπράττει έγκαιρα και αποτελεσματικά το ακριβές ποσό των προβλεπόμενων εσόδων χρησιμοποιώντας σύγχρονη τεχνολογία και κατάλληλα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, κατά τρόπο που να θωρακίζει την δικαιοσύνη και την ακεραιότητα του φορολογικού συστήματος.

Στην Ελλάδα, όπου η είσπραξη των φορολογικών εσόδων δεν είναι αποτελεσματική, διαπιστώνουμε την προβληματική λειτουργία της φορολογικής διοίκησης που απορρέει κυρίως από την έλλειψη μακροχρόνιου σχεδιασμού. Παρά τις συντονισμένες προσπάθειες που έχουν γίνει με στόχο την αποδοτικότερη λειτουργία των διοικητικών υπηρεσιών, όπως η μείωση του αριθμού των εφοριών, η σύσταση της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων κ.ά., παρατηρείται η έλλειψη συντονισμού και σχεδιασμού ενός συλλογικού και εμπεριστατωμέου σχεδίου φορολογικής διοίκησης. Υπό αυτή την έννοια, αν και παρατηρούμε την διαρκή προσπάθεια για αναδιοργάνωση του φοροελεγκτικού και φοροεισπρακτικού μηχανισμού με την εκπόνηση πολυάριθμων νομοθετημάτων και την διενέργεια διάφορων αλλαγών τόσο σε πρόσωπα όσο και στο οργανόγραμμα του Υπουργείου και τους φορείς που το απαρτίζουν, ωστόσο δεν διαπιστώνουμε τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και την ύπαρξη μιας σαφούς προσδιορισμένης, ενιαίας και μακροπρόθεσμης στρατηγικής.

Επιπλέον, οι υποστελεχωμένες υπηρεσίες και ο έντονα γραφειοκρατικός χαρακτήρας του φορολογικού μας συστήματος, εντείνουν την αναποτελεσματική λειτουργία της φορολογικής διοίκησης. Εξαιτίας αυτών των συνθηκών, οι υπάλληλοι συχνά αναγκάζονται να διεκπεραιώνουν διοικητικού χαρακτήρα εργασία παραμερίζοντας άλλα βασικά καθήκοντά τους, όπως είναι ο έλεγχος και η επιβολή των νόμων. Παράλληλα, η ανεπαρής εκπαίδευση και η ελλειπής εξοικείωση του προσωπικού με τις νέες τεχνολογίες σε συνδυασμό με τις αλλεπάλληλες τροποποίησεις των νομοθετικών διατάξεων, έχουν ως αποτέλεσμα την παροχή υπηρεσιών κακής ποιότητας και την μείωση της παραγωγικότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

5.2.4 Εκτεταμένη Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή

Στις μέρες μας, η αντιμετώπιση της παραοικονομίας και η μείωση της φοροδιαφυγής αποτελούν βασική προτεραιότητα κάθε κυβέρνησης και ιδίως στην Ελλάδα που όπως αναφέραμε, το μέγεθος της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής είναι αρκετά υψηλά με σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία. Πράγματι, η παραοικονομία εκτός από την μείωση των δημοσίων εσόδων που επιφέρει, έχει μεταξύ άλλων και ως συνέπειες την άνιση κατανομή των πόρων, τον αθέμιτο ανταγωνισμό, τα υπερκέρδη και την μετατροπή κάθε φορολογικής μεταρρύθμισης σε άδικη και ανεπιτυχή.

Ειδικότερα, οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές που επιβάλλονται από το ελληνικό φορολογικό σύστημα, δημιουργούν αναποτελεσματική κατανομή των εισοδημάτων και του φορολογικού βάρους με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικά μειονεκτήματα στους συνεπείς φορολογούμενους και τις μεγάλες και εξωστρεφείς επιχειρήσεις που δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες φοροδιαφυγής με τις μικρότερες και λιγότερο ανταγωνιστικές. Δεν είναι λίγες οι επιχειρήσεις για τις οποίες η φοροδιαφυγή αποτελεί έναν τρόπο για την επιβίωσή τους, ιδίως ενόψει της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας. Συγχρόνως, τέτοιου είδους φαινόμενα ενισχύονται ακόμη περισσότερο και από την γενικότερη αναποτελεσματικότητα του φορολογικού μας συστήματος και το υψηλό επίπεδο διαφθοράς που εντοπίζεται στους ελεγκτικούς μηχανισμούς.

Ωστόσο, εκτός από τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές που επιβάλλονται, είναι φανερή η έλλειψη φορολογικής συνείδησης και η δυσπιστία των πολιτών απέναντι στους κυβερνητικούς και πολιτικούς θεσμούς, στοιχεία που αναπόφευκτα στρέφουν τους φορολογούμενους στη φοροδιαφυγή. Παράλληλα, το χαμηλό ύψος των ποινών και των προστίμων που επιβάλλονται σε περιπτώσεις εμφάνισης τέτοιων φαινομένων σε συνδυασμό με την πραγματοποίηση ελάχιστων ελέγχων, αυξάνει τη φοροδιαφυγή και περιορίζει ακόμη περισσότερο την εμπιστοσύνη των φορολογούμενων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

5.3 Προτάσεις για τη βελτίωση του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

5.3.1 Αναμόρφωση του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

Από τις ανωτέρω διαπιστώσεις, γίνεται φανερό ότι η αναμόρφωση του φορολογικού μας συστήματος αποτελεί επιτακτική ανάγκη ώστε να αντιμετωπιστούν οι σημερινές αδυναμίες και να διαμορφωθεί ένα νέο φιλικό στην ανάπτυξη πλαίσιο. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα δεν φαίνεται να ευνοεί την οικονομική ανάπτυξη και να δημιουργεί κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων, καθώς όπως διαπιστώσαμε χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα, πολυνομία, άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών και γραφειοκρατία. Πράγματι αυτά τα στοιχεία οδηγούν σε απάτες, εκτεταμένη παραοικονομία και φοροδιαφυγή και γενικότερα σε μείωση των δημοσίων εσόδων που δεν ενισχύει την αναπτυξιακή διαδικασία. Το πρόβλημα αυτό είναι χρόνιο και ταλανίζει τις εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις, ο οποίες αν και έχουν καταβάλλει προσπάθειες εξορθολογισμού της λειτουργίας των φορολογικών υπηρεσιών, δεν έχουν καταφέρει να διαμορφώσουν ένα απλό, δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα που θα συμβάλλει στην ομαλή ανάπτυξη της οικονομίας, δεν θα εμπνέει αβεβαιότητα και θα ελκύει ξένα κεφάλαια και επενδύσεις.

Το φορολογικό μας σύστημα θα πρέπει να είναι απλό και συνεκτικό ώστε να γίνεται κατανοητό τόσο από τους φορολογούμενους όσο και από τους υπαλλήλους της διοίκησης. Γι' αυτόν τον λόγο είναι αναγκαίος ο μακροχρόνιος σχεδιασμός που θα διασφαλίζει τη σταθερότητα και απλότητα της υφιστάμενης νομοθεσίας με την μείωση των εν ισχύ νόμων και την κωδικοποίηση των σχετικών διατάξεων και την ελαχιστοποίση των εξαιρέσεων και απαλλαγών μέσω της θέσπισης μιας ενιαίας προοδευτικής κλίμακας φορολόγησης εισοδημάτων ανεξάρτητα από την πηγή. Κατά αυτόν τον τρόπο θα ενισχυθεί το αίσθημα ισονομίας και σταθερότητας καθιστώντας την φορολογική πολιτική εργαλείο ανάπτυξης.

Επιπλέον, ο περιορισμός του λειτουργικού κόστους κρίνεται ύψιστης σημασίας για την αποτελεσματική λειτουργία της φορολογικής διοίκησης. Συγκεκριμένα, είναι αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός της φορολογικής διοίκησης με στόχο την μείωση της γραφειοκρατίας, του κόστους λειτουργίας και της καλύτερης εξυπηρέτησης των φορολογούμενων. Με την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και τη χρήση καινοτόμων πληροφοριακών συστημάτων, θα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

μπορούσε αφενός να ενισχυθεί η αποδοτικότητα των υπαλλήλων και η μείωση των ανθρώπινων λαθών και παραλείψεων και αφετέρου, να βελτιωθούν οι παρεχόμενες προς τους πολίτες υπηρεσίες μέσω της μείωσης των επισκέψεών τους στα γραφεία της φορολογικής διοίκησης. Έτσι, θα ήταν δυνατή η δημιουργική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού στην εφαρμογή των νόμων και στην διενέργεια ελέγχων. Προς αυτή την κατεύθυνση θα συνέβαλε σημαντικά και η διαρκής επιμόρφωση και εκπαίδευση του προσωπικού με τη διεξαγωγή εξειδικευμένων σεμιναρίων ώστε να μπορούν να μεγιστοποιείται η απόδοσή τους.

Κρίσιμο ρόλο για τον επιτυχή σχεδιασμό του ελληνικού φορολογικού συστήματος και την καταστολή της φοροδιαφυγής, διαδραματίζει και η ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός και να δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των φορολογούμενων και του κράτους, επιβάλλεται το νέο πλαίσιο όχι μόνο να διασφαλίζει την δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών αλλά και να τιμωρεί φαινόμενα διαφθοράς και οικονομικών σκανδάλων στην πολιτική και την κοινωνία γενικότερα. Κατά αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει κοινωνική συνοχή και οι πολίτες θα εμπιστεύονται το κράτος και τους δημόσιους θεσμούς με αποτέλεσμα να συμμορφώνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις χωρίς να στρέφονται σε παράνομες ενέργειες για την αποφυγή του οφειλόμενου φόρου. Άλλωστε, μόνο οι πολιτικές που στοχεύουν στην καταπολέμηση της παραοικονομίας και της διαφθοράς, μπορούν να οδηγήσουν σε εναλλακτικές πηγές κρατικών εσόδων που θα μειώσουν την απαίτηση δημοσιονομικής λιτότητας και θα προσφέρουν ανακούφιση από την τρέχουσα οικονομική ύφεση.

Τέλος, καταλύτης επιτυχίας στην αναγκαία προσπάθεια της αναμόρφωσης του φορολογικού μας συστήματος θα πρέπει να είναι η συντονισμένη συνεργασία και βούληση του πολιτικού συστήματος, των διοικητικών υπηρεσιών, του ανθρώπινου δυναμικού που στελεχώνουν τις αρμόδιες υπηρεσίες αλλά και των φορολογούμενων πολιτών.

5.3.2 Προτάσεις βελτίωσης

Προκειμένου η προσπάθεια για την αναγκαία αναμόρφωση του ελληνικού φορολογικού συστήματος να στεφθεί από επιτυχία, προτείνονται και ορισμένες επιπλέον μεταρρυθμίσεις.

Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά την φορολόγηση των φυσικών προσώπων προτείνεται μια ενιαία φορολογική κλίμακα κοινή για όλα τα φυσικά πρόσωπα (μισθωτοί, επαγγελματίες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

κτλ.), με την οποία θα επιβάλλεται η ενοποίηση όλων των εισοδημάτων ανεξάρτητα από την πηγή τους, στην ίδια κλίμακα. Συγχρόνως, η φορολογική κλίμακα θα πρέπει να διαθέτει περισσότερα κλιμάκια προκειμένου να αποκατασταθεί η προοδευτικότητα της φορολογίας και η φορολογία φυσικών προσώπων να καταστεί πιο δίκαιη, όπως επιτάσσει και το Σύνταγμα της χώρας μας.

Σχετικά με την φορολόγηση των επιχειρήσεων θα μπορούσαμε να προτείνουμε τη μείωση του φορολογικού συντελεστή για τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα. Ειδικότερα, ο συντελεστής φορολόγησης των νομικών προσώπων θα πρέπει να διαμορφωθεί στα πλαίσια του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς ο συντελεστής 29% δεν αφήνει κανένα περιθώριο ανάπτυξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και επομένως τόνωσης της απασχόλησης. Αντιθέτως, αποτελεί κίνητρο για μεταφορά της επιχειρηματικής έδρας για λόγους ανταγωνιστικότητας αλλά και επιβίωσης σε γειτονικές μας χώρες που μάλιστα ανήκουν στην ΕΕ.

Θα μπορούσαμε να προτείνουμε ένα σταθερό ποσοστό 20% για την φορολογική επιβάρυνση όλων των επιχειρήσεων, με έκπτωση για τις νέες επιχειρήσεις στο 50% του ίδιου ποσοστού για τα 3 πρώτα χρόνια της κερδοφορίας τους, καθώς κρίνεται αναγκαίο να μειωθούν και οι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος σε νέες επιχειρήσεις προκειμένου να δημιουργηθούν κίνητρα για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Παράλληλα, προτείνουμε την κατάργηση ή τη σημαντική μείωση του τέλους επιτηδεύματος και το αφορολόγητο αποθεματικού για τις παραγωγικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με την προϋπόθεση επανεπένδυσης μέρους των κερδών και αύξησης των θέσεων απασχόλησης. Έτσι, δεν θα αποθαρρύνεται η επιχειρηματικότητα και μικρές λιγότερο ανταγωνιστικές επιχειρήσεις δεν θα αναγκάζονται να φοροδιαφεύγουν προκειμένου να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν.

Επιπλέον, συστήνεται η αναπροσαρμογή υπολογισμού του ενιαίου φόρου ακίνητης περιουσίας (ΕΝΦΙΑ) ώστε να λαμβάνεται υπόψη η νέα κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στην αγορά ακινήτων (νέες χαμηλότερες αξίες) αλλά η ύπαρξη δανειακής επιβάρυνσης. Συνεπώς, θα πρέπει να αναπροσαρμοστούν οι αντικειμενικές αξίες ή να υπάρξει νέο σύστημα υπολογισμού σε συνδυασμό και με την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, που έκρινε παράνομη και αντισυνταγματική την εν λόγω παράλειψη του κράτους, ώστε η φορολογία των ακινήτων να μην είναι δυσβάστακτη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Επίσης συστήνεται η κατάργηση όλων των φόρων κατοχής για περιουσιακά στοιχεία κάτω των 600.000 ευρώ καθώς και όλοι οι φόροι κληρονομιάς/γονικής παροχής σε συγγενείς πρώτου βαθμού και για αξίες ύψους μέχρι 600.000 ευρώ.

Ακόμη, θα πρέπει να υπάρξει σταδιακή μείωση των συντελεστών ΦΠΑ μεσοπρόθεσμα καθώς όπως διαπιστώσαμε ο ΦΠΑ βρίσκεται σε αρκετά υψηλά επίπεδα συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση συστήνεται η μη περαιτέρω αύξηση των υπαρχόντων συντελεστών ΦΠΑ.

Κλείνοντας, σήμερα, αναδύεται περισσότερο επιτακτική από ποτέ η ανάγκη ριζικής αναμόρφωσης του ελληνικού φορολογικού συστήματος ώστε να διασφαλίζεται αφενός η αύξηση των εσόδων του Δημοσίου και αφετέρου η δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών, η λειτουργία της φορολογικής διοίκησης με ολοκληρωμένο και μακρόπνοο σχεδιασμό και η διεύρυνση της φορολογικής βάσης από πηγές που φοροδιαφεύγουν. Μόνο αν η προσπάθεια αναδιοργάνωσης του φορολογικού μας συστήματος επικεντρωθεί στους ανωτέρω στόχους, θα μπορέσει αυτό να συνεισφέρει στην προσπάθεια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας και επαναφοράς της κοινωνίας μας σε βιώσιμη πορεία ανάπτυξης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

Anastassiou T. and Dritsaki C. (2005), "Tax revenues and economic growth: An empirical investigation for Greece using causality analysis", Journal of Social Sciences, vol.1 (2), pp. 99-104

Avi-Yonah R. (2006), "The Three Goals of Taxation", University of Michigan Law School, Tax Law Rev. 60, no.1, pp.1-28

Baiardi D., Profeta P., Puglisi R., Scabrosetti S. (2017), "Tax Policy and Economic Growth: Does It Really Matter?", CESifo Working Paper, no. 6343

Barro R.J. (1991), "Economic growth in a cross-section of countries", Quarterly Journal of Economis, vol.106, no.2, pp 407-443

Bilicka, K. and M. Devereux, (2012), " CBT Corporate Tax Ranking", Report, Oxford University Centre for Business Taxation, Said Business School, Oxford

Bird R. (2010), "Taxation and Development, Economic Premise", Poverty Reduction and Economic Management Network (PREM), The World Bank, no. 34

Bitzenis A., Vlachos V. and Schneider F. (2016), "An Exploration of the Greek Shadow Economy: Can Its Transfer into the Official Economy Provide Economic Relief Amid the Crisis?", Journal of Economic Issues, vol. 50, no.1, pp. 165-196

CASE-Center for Social and Economic Research (Project leader), Institute for Advanced Studies (Consortium leader) (2016), "Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report", TAXUD/2015/CC/131

Devereux M. and Love D. (1995), "The effects of factor taxation in a two- sector model of endogenous growth", Can. J. Econ., vol.27, pp. 509-536

Djankov S., Ganser T., McLiesh C., Ramalho R. and Shleifer A. (2010), "The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship", American Economic Journal: Macroeconomics 2 , pp. 31–64

Dorn J. (1985), "Introduction: The Principles and Politics of Tax Reform", vol. 5, issue 2, pp. 361-383

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Easterly W. and Rebelo S. (1993), “Fiscal policy and economic growth: An empirical investigation, Journal of Monetary Economics”, vol.32, pp. 417-458

European Commission (2015), “Tax Reforms in EU Member States 2015: Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability”, Institutional Paper

European Commission (2016), “Taxation Trends in the European Union- Data for thw EU Member States, Iceland and Norway”, Taxation and Customs Union, 2016 edition

Gordon R., Lee W. (2005), “Puzzling Tax Structures in Developing Countries: A Comparison of Two Alternative Explanations”, National Bureau of Economic Research, University of Chicago Press, vol.16

Johansson A., C. Heady, J.Arnold, B.Brys and L.Vartia (2008), “Tax and Economic growth”, Economic Department Working Paper, no. 620, OECD

Kabinga M. (2016), “Principles of Taxation”, Paper 5 of the Introduction to the Project “Taz Justice & Poverty”

Kapitsinis N. (2015), Changing geographies of production in times of crisis. Ecidence from Greek SMEs' relocation to Bulgaria, 2007-2014

Kerr I.A. and MacDonald (1999), “Economic growth and taxation mix in selected Asian economies”, The Twelth World Congress of the International Economic Association, August pp. 23-27, Buenos Aires, Argentina

King R.G. and Rebelo S.T. (1990), “Public policy and economic growth: Developing neoclassical implications”, Journal of Political Economy, vol. 98, pp. S126-S150

Koester R. and Kornmendi (1989), “Taxation, aggregate activity and economic growth: cross-country evidence on some supply-side hypotheses”, Economic Inquiry, vol.27, pp. 367-386

Kwoh-Ting Li (2003), “Taxation as an Instrument of Public Policy”, China Public Finance and Taxation Porum, Beijing, China

Lehmussaari (1990), “Deregulation and consumption-saving dynamics in the Nordic countries”, IMF Staff Papers, vol.37, pp. 71-93

Mankiw G. (2001), “Αρχές της Οικονομικής”, Α' Τόμος, Εκδόσεις: Τυποθήτω, Αθήνα

Marsden K. (1990), “Taxes and Growth”, In Richard M.Bird and Oliver Oldman (eds), Taxation in Developing Countries, The John Hopkins University Press, USA

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Myles G.D. (2007), "Economic Growth and the Role of Taxation Prepared for the OECD", University of Exeter and Institute for Fiscal Studies

OECD (2010), "Tax Policy and Economic Growth", OECD Tax Policy Studies no. 20

OECD (2014), "Addressing the tax challenges of the digital economy"

OECD (2016), "The OECD classification of taxes and interpretative guide", Revenue Statistics 2016,

OECD (2016), "Tax revenue trends in the OECD", Revenue Statistics 2016,

OECD (2016), Revenue Statistics 2016-Greece, Centre for Tax Policy and Administration

OECD (2017), "Taxing Wages 2015-2016", Special Feature: Taxation and Skills

Plosser C.I. (1992), "The search for growth, in Policies for long-run economic growth", Kansas City: The Federal Reserve Bank of Kansas City

PwC (2016), "World Tax Summaries- Η φορολογία στην Ελλάδα", Μαΐος 2016

Ricardo D. (1998), "The Principles of Political Economy and Taxation". London: Electric Book Company.

Romer P.M. (1986), "Increasing Returns and Long-Run Growth", The Journal of Political Economy, vol. 94, no. 5, pp. 1002-1037

Schneider F. (2015), "Tax Evasion, Shadow Economy and Corruption in Greece and Other OECD Countries: Some Empirical Facts", University of Linz, Austria

Stoilova D. and Patonov N., (2012), "An Empirical Evidence for the impact of Taxation on Economic Growth in the European Union", Book of Proceedings – Tourism and Management Studies International Conference Algarve 2012, vol.3, University of the Algarve, Portugal

Slemrod J. (1995), "What do cross-country studies teach about government involvement, prosperity and economic growth?", Brookings Papers on Economic Activity, vol.2, pp. 17-30

Solow R.M (1956), "A contribution to the theory of economic growth", Quaerterly Journal of Economics, vol.70, pp. 65-94

Swank D. (2016), "The new political economy of taxation in the developing world", Review of International Political Economy, vol 23, no.2, pp. 185-207

Tosun M.S. and Abizadeh S. (2003), "Economic Growth and Tax Components: An analysis of tax changes in OECD", West Virginia Public Finance Program, Bureau of Business and Economic Research, Working Paper no.6, June

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Trela I. and Whalley J. (1992), “The role of tax policy in Korea's economic growth”, in Ito, Takatoshi I. and Krueger Anne O. (ends), The Political Economy of Tax Reform, The University of Chicago Press, vol.1

Widmalm F. (2001), “Tax structure and growth: Are some taxes better than others?”, Public Choice, Vol.107, pp 199-219

Wise, K. and Berger, N. (2010), “Understanding Our Tax System: A Primer for Active Citizens”, Massachusetts Budget and Policy Centre. Retrieved 23 February, 2015

World Economic Forum (2016), “Global Competitiveness Index”, 2016-2017 edition

Zee H.H. (1996), “Empirics of Crosscountry Tax Revenue Comparisons”, World Development, vol.24, no 10, pp.1659-1671

Ελληνική

ΑΑΔΕ- Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (2017), «Έκθεση για την εξέλιξη και διακύμανση των φορολογικών εσόδων», Απολογιστικό Δελτίο Έτους 2016, Αθήνα, Φεβρουάριος 2017

ΑΑΔΕ- Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (2017), «Έκθεση για την εξέλιξη και διακύμανση των φορολογικών εσόδων», Αθήνα, Απρίλιος 2017

Βελέντζας Ι. (2004), «Οικονομική και Φορολογικό Δίκαιο», Εκδόσεις: Ius, Θεσσαλονίκη

Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (2016), «Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ: Έτος χαμηλών προσδοκιών και μειωμένων προοπτικών το 2016», Αθήνα, Ιανουάριος 2016

Γεωργακόπουλος Θ. (2005), «Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική», Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα

Γκίνογλου Δ. (2004), «Λογιστική Εταιριών- Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων», 1η έκδοση, Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα

ΔιαΝΕΟσις- Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης (2016), «Η Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα: Αιτίες, Έκταση και Προτάσεις Καταπολέμησής της, Ιούνιος 2016

Δριτσάκη Χ και Βαζακίδης Α. (2005), «Κατηγορίες Φόρων και Οικονομική Ανάπτυξη: Μια Εμπειρική Έρευνα για την Ελλάδα», Ελληνικό Στατιστικό Ινστιτούτο-Πρακτικά 18ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής σελ.99-108

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) (2017), Δελτίο Τύπου-Έρευνα Οικοδομικής Δραστηριότητας, Πειραιάς, Νοέμβριος 2017

Θεοχαρόπουλος Λ. (2002), «Φορολογικό Δίκαιο», Α' Γενικό, 2η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) (2016), «Επιπτώσεις από τη νέα αύξηση της φορολογίας καυσίμων στη λειτουργία του κλάδου εμπορίας πετρελαιοειδών και στην ελληνική οικονομία», Αθήνα, Οκτώβριος 2016

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) (2014), «Η Συμβολή της Ακτοπλοΐας στην Ελληνική Οικονομία: Επιδόσεις και Προοπτικές», Αθήνα, 2014

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) (2013), «Το παράνομο εμπόριο καπνού: Οι συνέπειες για τον κλάδο και την οικονομία», Αθήνα, Νοέμβριος 2013

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (2017), «Ετήσια Έρευνα: Εισόδημα- Δαπάνες Νοικοκυριών», Αθήνα, Ιανουάριος 2017

Κέντρο Μελετών και Έρευνας Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (2016), «Η φορολόγηση των επιχειρήσεων εν μέσω κρίσης: Επικαιροποιημένη Πρόταση 2016 για την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος», Αθήνα, Φεβρουάριος 2016

Ράπανος Β.Θ. και Καπλάνογλου Γ. (2014), «Φορολογία και Οικονομική Ανάπτυξη: Η περίπτωση της Ελλάδας»

Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων (2017), «Εβδομαδιαίο Δελτίο για την Ελληνική Οικονομία, Οικονομία και Επιχειρήσεις: Η υπερφορολόγηση δεν λύνει το κοινωνικό πρόβλημα. Το επιδεινώνει!», Νοέμβριος 2017

Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων (2016), «Εβδομαδιαίο Δελτίο για την Ελληνική Οικονομία, Οικονομία και Επιχειρήσεις: Ο παραλογισμός της φοροεισπρακτικής πολιτικής και άλλες θλιβερές ιστορίες», Δεκέμβριος 2016

Τάτσος Ν. (2012), «Θεωρία των φόρων και φορολογική πολιτική», Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος (2003), «Οικονομικό Δελτίο», τεύχος 21

Τράπεζα της Ελλάδος (2013), «Οικονομικό Δελτίο», τεύχος 38

Τράπεζα ALPHA BANK (2013), «Οικονομικό Δελτίο», τεύχος 118

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Τσουλφίδης Λ. (2008), «Ιστορία Οικονομικής Θεωρίας και Πολιτικής», Εκδόσεις: Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Φινοκαλιώτης Κ. (2005), «Φορολογικό Δίκαιο», Γ' Έκδοση, Εκδόσεις: Σάκκουλα, Αθήνα

Φινοκαλιώτης Κ. (2011), «Φορολογικό Δίκαιο», Δ' Έκδοση, Εκδόσεις: Σάκκουλα, Αθήνα

Φλώρος Α. (2010), «Φορολογική λογιστική», Γ' Έκδοση, Εκδόσεις: Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

Φορτσάκης Θ., Σαββαΐδου Κ. (2013), «Φορολογικό Δίκαιο», 4η Έκδοση, Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Νομοθετήματα

Αιτιολογική Έκθεση- Σχέδιο Νόμου, «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν.4046/2012, του ν.4093/2012 και του ν.4127/2013 και άλλες διατάξεις», Υπουργείο Οικονομικών, Ιούλιος 2013

Νόμος 2238/94, «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων», ΦΕΚ 151/τ.Α'/16-9-1994

Νόμος 4172/2013, «Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 167 Α/23-7-2013, Κωδικοποίηση έως και το νόμο 4254 (ΦΕΚ Α/85 07-04-2014)

Νόμος 4174/2013, «Κώδικας Φορολογικών Διαδικασιών», ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013

Νόμος 2859/2000, «Κύρωση Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας», Κωδικοποιημένος σύμφωνα με τον Νόμο 4474/2017

Νόμος 3815/2010, «Τροποποίηση του Κώδικα Φορολογίας Κληρονομιών, Δωρεών, Γονικών Παροχών, Προικών και Κερδών από Λαχεία και του Εθνικού Τελωνιακού Κώδικα», ΦΕΚ Α' 5/26-01-2010

Νόμος 4223/13, «Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων», ΦΕΚ-287 Α/31-12-2013

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση- Άρθρο 113, όπως ισχύει μετά την Συνθήκη της Λισαβόνας

Σύνταγμα της Ελλάδος, Όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Επανέκδοση: Ιούνιος 2010

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214

Διαδίκτυο

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tax_revenue_statistics

https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm

http://www.aade.gr/menoy/statistika-deiktes/ektheseis-gia-ten-exelixe-kai-diakymanse-ton-phorologikon-esodon

https://www.weforum.org/agenda/2017/08/these-are-the-countries-that-pay-the-highest-taxes-in-europe/

www.alpha.gr

www.bankofgreece.gr

www.worldbank.org

https://www.helpe.gr

http://www.statistics.gr

www.endisy.gr

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
20/04/2024 17:59:34 EEST - 3.145.191.214